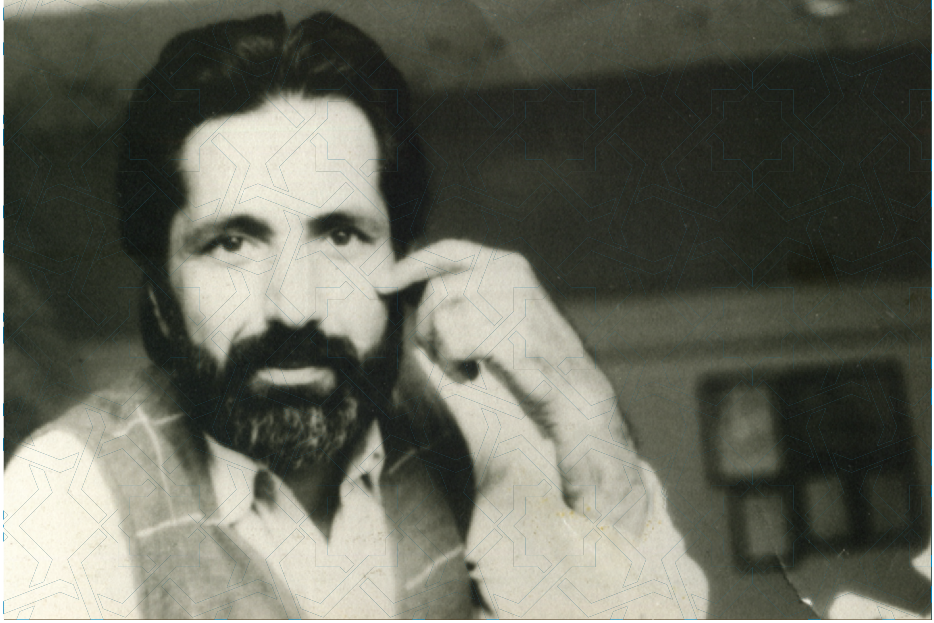

ŞİİRİN ZARİF PRENSİ
CAHİT ZARİFOĞLU
-SEĞKİ-

Hazırlayanlar
Duran BOZ
Erdoğan AYDOĞAN
Ahmet TÜRК

**KAHRAMANMARAŞ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
KÜLTÜR HİZMETİDİR**

Hazırlayanlar

Duran BOZ
Ahmet TÜRK
Erdoğan AYDOĞAN

Kapak Tasarım

Halil AYDIN

Tasarım

Zeki ERDOĞAN

Yapım & Baskı

Kristal Reklam Baskı Hizmetleri Ltd. Şti.
Tel: 0 (212) 217 97 77
info@kristalreklam.net

Baskı Tarihi

31.05.2016

ISBN: 978-605-9171-05-2

Yazışma Adresi

Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı
Kültür ve Turizm Şube Müdürlüğü
Tel: 0 (344) 225 24 15-16
KAHRAMANMARAŞ

İÇİNDEKİLER

- Fatih Mehmet ERKOÇ/Şiirin Zarif Prensi Cahit Zarifoğlu/ 5
Duran BOZ (HZ)/Cahit Zarifoğlu/ 7
İŞARET ÇOCUKLARI'ndan
Hızla Akan Mızrak/ 12
Sen Kuş Olur Gidersin Bir Trenle/ 13
Can Eriği İlk İz/ 14
İşaret Çocukları/ 15
Şan/ 17
YEDİ GÜZEL ADAM'dan
Yedi Güzel Adam/ 28
MENZİLLER
Çoğalmak/ 45
Busat/ 49
Güzelcin/ 50
Menziller/ 51
KORKU VE YAKARIŞ'tan
Baba/ 53
Haziran/ 54
Nacar/ 55
Şakkul-Arz/ 58
İsteyerek.../ 60
Başım Eğik Dilim Kapalı Gözler Kançanağı Anlamında/ 61
Daralan Vakitler/ 64
Hama 1982/ 67
Ve Tek Kare Bir Film/ 68
Böyle Ol Böyle Söyle/ 70
Kader Hep Erken Zaman Hep Geç/ 73
KİTAPLAŞMAMIŞ ŞİİRLERİ'nden
Efendim/ 76
Sultan/ 78
Anılar Defterinden Gül Yaprağı/ 79
HİKÂYELELERden
Sizi Görmeliydim/ 81
YAŞAMAK'tan
Sarıkamış 1979/ 88
Milano 1967/ 90
Ankara 1976/ 92
Maraş 1960/ 94

İstanbul 1969/ 97
Diyarbakır-Silvan 1943/ 98
İstanbul 1967/ 99
İstanbul 1966 Güz/ 100
BİR DEĞİRMENDİR BU DÜNYA'dan
Allah Dostları/ 106
Namazda Olmak/ 108
Anlayarak Okumak/ 110
Dinimize Dahleden Bari Müslüman Olsa/ 112
ZENGİN HAYALLER PEŞİNDE'den
Şiir Yazmak Öğrenilir Mi?/ 115
Sabır Yelkenleri/ 117
Diriliş/ 119
KONUŞMALAR'dan
“Şimdilerde Şiirin Ayağı Yere Basmalı Diyorum. Şairlere, Yeni Yeni Şiire
Koyulanlara Anlaşılır Olmalarını Salık Veririm. Bir Yunus Emre Olmak
İsterdim.”/ 122
OKUYUCULARLA'dan
Hasan Alper, İstanbul/ 129
Ümit Aktaş, İstanbul/ 131
Abdurrahman Başpınar, Maraş/ 132
Kutsi Akıcı, Samsun/ 133
Nurullah Genç, Erzurum/ 134
Mektuplar'dan/ 135

FATİH MEHMET ERKOÇ*

ŞİİRİN ZARİF PRENSİ

CAHİT ZARİFOĞLU

İnsan var olan bir hayatın içine doğar. Hazır bulduğu şartlarla yeri geldiğinde çarpışarak yerine göre de uzlaşarak ömrünü devam ettirir. Yaşadığı sürece bir istikamette olabilmenin, bir istikamette kalabilmenin hasretiyle kavrulur. Varlığını ufalayacak oldubittilere eklenmemek için uğraşır. Onun bu çabasında, kendisine destek oluşturacak mühimmatın dayanıklı olması gerekir ki uçurumlara itelenmesin. Zamanı çürütecek dayanaksız gelişmelere kapı aralanmasın.

İnsan, hayatını capcanlı yaşayacağı enerjisini boşu boşuna harcamasın. Her bakımdan olumsuzluklarla yüz yüze gelmesin. Sonu güzelliklere varan, güzelliklerle bezenen bir ömrün müdavimi olsun.

İnsanın selam ülkesinde sükûnetle gezinebilmesi 'ağa ustalarına' bağlıdır. O ustalar ki dirilsin diyen bir yürüyüşün mimarıdır. Çünkü, ancak kelamla güçlenir: insan ruhunu ışıldatacak, onun güzeller güzelinin ilkeleriyle soluklanmasını sağlayacak olan bilinç! O hâlde hayatı güzelleştiren sözle bağ kuruldukça insan ruhuna esenlikler ekilir. Kirlerinden arınan bir yürekle toprağa ayak basılır. Ağıtlar, bazen ağıtlara eklenirken bazen de yakarışlara dönüşür. İçte serinlikler koşturan rahmet esintileriyle kucaklaşır insanlık.

Ülkemizin sanat hayatına, düşünce hayatına derinlikli bir bakış ekleyen *Yedi Güzeli Adam*; şiirin insan yüreğine dokunan ritmini yakalayan Anadolu coğrafyasında bir sesin, bir nefesin, bir soluğun kirlerinden arınmasına katkı sağlamıştır. Necip Fazıl Kısakürek'in, Sezai Karakoç'un, Nuri Pakdil'in, Erdem Bayazit'in, Cahit Zarifoğlu'nun, Rasim ve Alaeddin Özdenören kardeşlerle Mehmet Akif İnan, Arif Ay, Turan Koç, Hüseyin Su, Akif Emre, Hasan Aycın, İhsan Deniz, Cemal Şakar, Hüseyin Atlansoy vb.nin üflediği solukla canlanan bu topraklarda insanımız yeniden kendine, inancına, tarihine soylu bir bilinçle yaklaşmanın yöntemini öğrenmiştir. Onlardan öğrenilen som bilinçle önümüzü aydınlatan kandillerin solukları elden ele taşınmış, dünya değerlerinde öğütülme durumunu fark edebilme erdemini yakalamıştır insanımız.

Burada sözü 'Şiirin Zarif Prensi: Cahit Zarifoğlu'nun şiire, düşünceye, düşünceden ürpermeye verdiği öneme getirmek istiyorum. Söz konusu emek görülmeden, anlaşılmadan toprağı kirlerinden arındıracak sözün gramerinin yeterince kavranamayacağı aşikardır. Bundan dolayıdır ki bu seçkiyi hazırlama gereğini duyduk. Genç yüreklerde düşünmenin, anla-

* Kahramanmaraş Büyükşehir Belediye Başkanı.

manın, kavramanın yol işaretçilerine dikkat bilinci oluşsun istedik. *'Şiirin Zarif Prensi: Cahit Zarifoğlu'* seçkisinin hazırlanmasında emeği geçen şair yazar Duran Boz ile Erdoğan Aydoğan ve Ahmet Türk'e yoğun gayretlerinden dolayı teşekkür eder, verimli çalışmalarının devamını dilerim.

CAHİT ZARİFOĞLU*

(1940-1987)

‘Kafkasya’dan esen bir rüzgâr’ın Maraş’taki serinliğidir. Fransızca, Farsça, Arapça bilen; Fuzuli’den gazeller okuyabilen; öğretmenlik, defterdarlıkta memurluk, hâkimlik yapan; dört kez evlenen bir babanın oğludur. Evde, annesinin yanında hep ikinci bir kadın vardır. Yalnızlığı ve sessizliği sevmesi o yıllara rastlar. Hayattan kaçıp sanata sığınan bütün çocuklar gibi ‘yazı’yı arkadaş edinir.

Lise yıllarında sessizliğinden başka bir özelliği yoktur. Bu filozofça sessizliğin ona getirdiği ad Aristo’dur.

Nuri Pakdil’le başlayan bir gelenek, Zarifoğlu, Rasim Özdenören ve Erdem Bayazıt’la devam eder: Dergi çıkarmak! Maraş Lisesi’nde bir edebiyat dergisi çıkarır. Maraşlı genç şairleri toparlar çevresinde. Ne Türk Edebiyatı tarihinin tozlu sayfalarına dalar, ne de edebiyat aleminin dedikodularına. ‘Başka türlü bir şeydir onların anlatmak istedikleri.’

Cahit Zarifoğlu, Maraş Lisesi’nde, yani taşranın o buğulu ve sıkıcı ortamında, sessiz, sakin bir gençken, bilmeden, tanımadan, Rilke gibi düşünür ve kendisine sorar: ‘Yazmak zorunda mıyım?’ Yanıt, çok kesin bir ‘evet’ tir.

‘Evlerinde Dostoyevski, Balzac, Cervantes kitaplarıyla dolu bir kütüphane yoktur. 25 yaşına kadar kitabı yayımlanmış tek bir şair bile görmemiştir. Ancak, Rilke gibi dizeler yazar... İkinci Yeni’yi çağrıştıran, gizli ve karanlık dizeler... İşin garibi daha çok gençtir ve ne Rilke’yi okumuştur, ne Pazar Postası’nı biliyordur, ne de İkinci Yeni’yi.’

Kendine özgü bir asaleti ve doğuştan artistliği vardır. Necip Fazıl ona ‘artist’ der. Necip Fazıl’ın evinde bir sohbet toplantısı vardır. Birkaç cümleden sonra ‘Kitaplarınıza bakabilir miyim?’ diye Necip Fazıl’ın sözünü keser. Sıkılmıştır. Kitapların azlığıyla şaşırır. Plakları karıştırır. Necip Fazıl’ın sözünü yine keser: ‘Efendim, hangi müzisyenleri seviyorsunuz?’ diye sorar. Necip Fazıl, ‘Bethoven’ dedikten sonra biraz şaşkın, biraz öfkeli, biraz hoşgörülü bir tonla: ‘Burada muhteşem bir konser icra ediliyor, sen orada notalarla meşgulsün, artist’ sözünü de ekler.

Hep atak, hep atılımcıdır. Mavera dergisi ve Akabe Yayınları’nı yönetir. Çevresindeki coşkuları çoğaltır.

Hem çok dağınık, hem iradesine müthiş sahip ve hem de se-

* Bir Fotoğrafınız da Bende Kalmış, Siddık Akbayır, 2010.
(Hazırlayan: Duran BOZ)

rüvencidir.

Türkiye’de çok az kimsenin otostopla gezi yöntemini denediği bir dönemde, sırtında trendy bir çanta ve uzamış tıraşıyla Batı yollarında büyük serüvenler yaşar. *Doğunun Yedinci Oğlu*’yla *Yorgun Serüvenci*’ arasında gidip gelir.

Edebiyat üzerine konuşmaktan, ideoloji nutuklarından sıkılır ve bu konuşmaların yapıldığı yerden hemen uzaklaşır.

Çocukluğun ve çocuksuluğun gökyüzünden hiçbir zaman ayrılamaz.

*‘Ne korkunç bir iklimdi çocukluğum
Uyku yansın
Yürek mecburlansın’*

Önce güreşe, sonra pilotluğa merak sarar. Güreş İhtisas Kulübü’nün yayın organında güreş güzellemesi, Türkkuşu dergisinde de pilotluk üzerine yazılar yazar. Kayıklara duyduğu tutku yüzünden bir kayak kiralayıcının yanında çalışır tam bir yaz...”

‘Yazılarında Abdurrahman Cem, Ahmet Sağlam, Vedat Can gibi müstear adları kullanır: Abdurrahman Cem’de bıçkın bir İstanbul delikanlısını, Ahmet Sağlam’da ‘emsile bina’ okuyarak işe başlamış, ağırbaşlı bir bilgini, Vedat Can’da ise genç şairlere yol gösteren, heyecanlı ve atak bir ağabeyi canlandırır.’

İlk şiirlerini Türk Dili, Soyut, Papirüs, Yeni Dergi’de yayımlatır. Sezai Karakoç’un Diriliş dergisini çıkarmasıyla birlikte kendini Dergi’de bulur... Nuri Karakoç’un yönetiminde çıkan Edebiyat dergisiyle şiirdeki sesini bulur. Yaşamın şiirini yazar.

Edip Cansever ve Cemal Süreya’nın şiirlerini sever. Romanlardansa Suç ve Ceza’yı...

Serazat ve bohemdir. Yapayalnızlığına leke kondurtmadan, hayatı capcanlı yaşamının telâşındadır.

Edebiyat ortamındaki kamplaşmalara karşın onun, şiiri genel kabul görür. Kapısını şiir için çalan hiç kimseyi, boş çevirmez.

Kendini kolayca ele vermeyen şiirler yazar. Zarifoğlu şiiriyle ilk defa karşılaşanlar, *‘Bu ne anlaşılmaz bir şiir’*dir der. O da; *‘Herkes her zaman her şiiri anlamak zorunda değildir.’* yanıtını verir.

Gençlerin ‘şiirlerinde içsel, manevi öğeler bulunmadığına dair’ eleştirilere *‘Siz, hiç buğday içindeki güneşi gördünüz mü?’* karşılığını verir.

Afganistan’ın Ruslarca işgaline karşı çıkar. Meral Maruf adlı genç bir Afganlı kızla mektuplaşır. Bu mektupları da toplayarak *‘Dul-*

lar Kampı’ adıyla romanlaştırır. Afgan şiirleri yazar, ama hamaset yapmaz.

Faulkner’ı orijinalinden okur ve Faulkner’den şu cümleyi hiç unutmaz: *My mother is a fish.*

Okur mektuplarına yanıt vermek gibi sıradan bir işi, sorumlu bir edebiyat öğretmenliğine dönüştürür. Birçok yeteneği edebiyat dünyasına kazandırırken nice hevesli ve sabırsıza da bu işi bıraktırır.

‘İşaret Çocukları’ ve ‘*Yedi Güzel Adam*’ yaşamının bohem döneminin iki şiir kitabı... ‘*Menziller*’ dinginlik döneminin, ‘*Korku ve Yakarış*’ ise ölüm öncesinin şiir kitabıdır.

‘Yaşamak’ adlı günlüğü ‘*Ne çok acı var!*’ cümlesiyle başlar. Zarifoğlu’nun hayatı, bir başına bu tarafsız cümle içerisine sıkıştırılmış gibidir.

Necip Fazıl’ın aracılığıyla Arvasilere damat olur. Böylelikle hayatında yeni bir dönemi başlatır. İnsanlığın varoluş sorunlarına dogulu bir hikmet adamı edasıyla yaklaşan bir şair, öykü kitabı yazarsa adını ne koyar? İns. Yani insan. ‘*Sizi Görmeliydim*’de modern öykünün en güzel örneklerinden birini sergiler.

Çocuklarla ve yaşlılarla iyi anlaşır. Çocuklara olan ilgisi onu beş çocuğa baba yaparken çocuk edebiyatının en güzel metinlerini de yazdırır: *Serçekuş, Katuraslan, Ağaçkakanlar, Yürekdede ile Padişah, Motorlu Kuş, Güllüçük, Ağaç Okul...*

Öğrencilik devam ederken Genç Şairler toplantısına davet edilir. Toplantı sonunda konuşmacılar arasında ‘*farklı bir ses*’ olarak kalır. Beklenenin dışında konuştuğu için yalnızdır. İsmet Özel toplantıya Ankara’dan katılmıştır. Zarifoğlu’nu kutlar. ‘*Toplantının yıldızıydınız. Bizim safımızda olmanızı isterdim.*’ der. Ancak, yıllar sonra İsmet Özel, Zarifoğlu’nun safına geçer.

Yaşamında ve şiirlerinde yapaylığa yer vermez. İlişkilerinde sağlam bir duruş sergiler. Güvenilir ve sessizdir. Kimseye şirin görünmek için davranışlarını değiştirmez. Tavrını koyar. Evet’i ve Hayır’ı her zaman aynı rahatlıkla söyler. Gösteriş merakından dolayı Necip Fazıl’a, randevularına geç kaldığı için Sezai Karakoç’a tavrını hiç çekinmeden koyar. Çoğu kez, ‘*Affedersiniz*’ sözüne ‘*Hayır, affetmiyorum*’ karşılığını verir. Bunun sonuçlarına da katlanır. Gösterişten ateşten kaçır gibi kaçır. Kesinlikle dedikodu yapmaz.

İnsanlarla ilişkilerinde şairliğini hiç belli etmez. Onun şair olduğunu çevresindeki birçok insan, o öldükten sonra öğrenir.

Enis Batur’a göre, Cahit Zarifoğlu, bir gün keşfedilecek özel bir adadır. Selim İleri’ye göreyse, onun şiiri, bir gün, çok daha aydınlık

bir ortamda, sesini asıl okuruna iletebilecektir.

Simsiyah sakalı, geriye doğru taradığı gür saçları ve vezinli suratıyla bir şair yakışıklılığı sergiler. 47 yaşında kansere yakalanır. Uzun hastalık döneminde kendisini ziyarete gelen en yakın arkadaşına şöyle der: *'Bana bir fikra anlatsana...'*

CAHİT ZARİFOĞLU
İşaret Çocukları*’ndan

* 1. Baskı: Aralık, 1967, İnsan Yayınevi.

2. Baskı: 1988, Yazı Yayıncılık.

2. Baskı: Ocak 2014, Beyan Yayınları.

Hızla Akan Mızrak*

Sabahtır
Alkışlar gecenin
Sıcak damları sükûn yapılarıyla
Aydınlatır bir ucundan
Kahvaltı sofrasında çay tasını

Düzgün uysal
Işıklı bir de ağız
Gizlice götürür hücreyi bütüne
Ve akla her gelen telgraf telinde
Öpüşür iki güvercin
İncelmiş ve yumuşamış gagalarıyla

Bu geçen mızrak
Kalın kararlı
Atanın değer biçilmez atıyla
Kuşkusuz yolunda gerek

Mızrak geçer ışığı
Geçer geceyi dolduran karanlığı da

* İşaret Çocukları, s.7.

Sen Kuş Olur Gidersin Bir Trenle*

Uzun bir geçmişimiz var
Hiç yorulmadan
En azından bir kere
eğlenceli beşik

ha biz varız
ha biz maskeli balo
Saygıya durup üstün bir gecede
Bir sır payı katlayıp
sade bir kahveden
Keyifsiz bir detayın hükmüyle
ha biz yokuz
ha biz seferde

Ya bu kez ölenleri görmeliysek
Ya sen kuş olup gitmeliysen bir trenle

Parka dolalım
Park bizi alır önce
Seyrimizden bir sabah kazanır
Eğri fakat daha çok eğrilmez bir şoförle
Sayısız rampaya katlanır
ya güneşten daha zengin
sofraya diz çökeriz
ya sen kuş olup gidersin bir trenle

Oysa sergimize kuşlar gelir uzanır.

* İşaret Çocukları, s. 10.

Can Eriği İlk İz*

Yumuşak canına ve en ince çizgisine
Huzur akıtan düz sesi
Ve halkalanmış yüreğinin bir yerine
Lekesiz güneş çizgisi

Bu yaşlı bir ırmak asıl bundan sonra
Bir öğle sonrası menekşeden rampaya
Kıvırcık göğüsleriyle eğildiler
Geçti yalnızlık bir serüven konuştu
Bir fidan bulup diktiler ırmağa

İçinin bir yerine köşeli bir taş gibi
Ad veremedi geçişine can eriğın
Pembe duruşuna horoz rengi öpücüklerle
Ve bir an bir duygulu adam
Mola verdi yanlarına

İlk acıtan diken
Can eriğine yaklaşan yeni bir dünya treni
Sahipsiz noktalarda durdular
İki ay geçici karanlık
Ve bir güneş çizgisi yine bir öğle sonrası
Havuzlu
Ve unutulmaz çimenli
Dört duvarlı bahçede
Kurşun gibi kesin
Tüy gibi yumuşak
İpince gelişi can eriğinin

* İşaret Çocukları, s.29.

İşaret Çocukları*

Yasin okunan tütsü tüten çarşılardan
Geçerdi babam
Başında yağmur halkaları

Anam yeşil hırkalar görürdü düşünde
Daha ilk güzelliğinde
Alnını iki dağın arasına germiş
Bir devin göğsüne benzer
Göğsünden dualar geçermiş

Çarşılar ellerinde ekmek iğneleri
Cami avlularına açılan
Havuz sularına kapılan çocuklar
Görmeden güneşin bütün renklerini
Götürmezlerdi dükkândaki babalarına
Ocaktan akan kaynar yemekleri
Nenelerinin koyduğu avuç taslarına

Başı ve yüreği şahbaz
Kaleleri ağırlayan kadınların
Süslerini kemerlerini
Başlarını ağırlaştıran
Ağır siyah şelâle saçlarını
Tutunca gençleşirdi erkekler

Sonra insan o ki denizde
Küçük ve büyük nehirde
Bedeni ıslatan afsunlu suda
Önce niyet sonra yıkanırdı

* İşaret Çocukları, s.57.

Zaman dert getirdi sulara
İçinde eski balıkların yattığı kayalar
Savaşan insanların elinde
İnce yontulup taşındı balta mızrak şekline

Anam kanları kuruyan
Kavga ayıran bir kargı elinde
Kara ocağın taşlarına
İşaret koydu çocuklarını
Belinde gezdiren babamın
Beyaz yazılarla kazandığı adları

Yüreği korkuyla kuvvetlendi babamın
Unutup genç gelen günleri
Zamanın sürerken çektiği günleri
Çetin bilmecelerle
Sürdü atını şehirlere

Yün ören at güden kadınlar
Ormanlara tepeden eğilen toprak evlerde
Küçük pencereleli karanlık dar odalarda
Uzaktan uzayıp gelen kurt seslerinin
Uzağa çekilip giden
Ayazda donan gülmeler içinde
Ormanlara süt emziren anne
Unuttu gittikçe uzayan çocuğunu

Hep kaçarmış şehirlerin
Demir dağlarına
Uyuyunca toprak beşiğimde
Sahipsiz kalan
Ellerimden kayan aydınlık günlerim

Şan*

5.

Aşk çocuklar parlayınca görülen ışıklardır
Işık yüreğe varınca yorulur çeşmeler
Aşığın avuç açıp doldurduğu sularla
Ki ölenler vardı sularla küçüklüğümün oralarda
Elim yarım ve bilgisiz uzanarak
Her şeyim çocukluğum
En yakın nalbantın ağzından kestiği at
sarsılınca ayağını büküp bağlamışlardı
güçlüydü nalbantın çıplak kollu adamı

Oyuncak atımla yolum düşerdi şehrin şanlarına
sokağı dönerdim
Kaplanları karanlık ağızları arap bağırılarını
zayıf çöl savrulu arap bağırılarını
anlamadığım koşuyu birden bırakır ağlarken
Birden kaybolan oyuncak atlı çocukları dönerdim
Küçüklüğümün oralarda dehşetle devrilirdim
Nedeninden hiçbir şey bilinmeyen
Sen ey şanlara

Mahallede tuhaf bir kokuyla erkekler dolanırdı
Ender dururdu kadınlar

Demirinde gül suyu şişeleri asılı pencerede
Duvarlarına akrep tutturulmuş oda
Duvar gezinirdi akrebin altında
Duvar loş akrep sarhoş
lambanın o büyük şafağından sonra
gidip gelirdi mutfağa
kilerde kirpilerin çuvalların dibinde
peynir küpünün içinde
Çocukları

* İşaret Çocukları, s.87.

Asılan kocası
Kurşunla delinen akrabaları dururdu öper gelirdi
Kan güden bir yaşamayla gider
Kan güden bir yaşamayla gelirdi hizmetçi kadın
Beni bağına bastırırdı
Gözümü gözüne kaldıramazdım
Kaşlarının dibinde kuytu
İlk gelinlik mağarası
Kanların kaynama mağarası
Ağzının içi mor kat kat pütür
Sonra duvar
Demir
Gül suyu şişesi
Karşı pencere

Sabah nalbant hâlâ durur beynimde
Çocuğum öylece uyanırım
Pek bilmem

Alt katta sivilceli bir oğlan
Anası civcivleri ağaca saçar
Yağmur toprak süyüklerden sallanırdı
Taşlıkta kavun çekirdekleri kavrulan evde
Sıcakken ateşin üstünde
Kentteki kişilerin elleri tavanın içinde
Alıp avucuna konan kabuksuz kavun çekirdekleri
Alıp değdirirdim dudaklarımda kabaran deriye
Kızgın
Dudağımın uykuda sevinçle yarılmış derisine kızgın
Parmaklarımdın cıva akan ucunda
Müthiş azıcık kaygan
Kavun çekirdeğinin batan sivrisinde
Ağzı kanasın diye nalbantın
Kestiği at

Çocuklar kışneyerek doldular avucuma
Annelerinden koşan babalarıyla kovalanan
Sarı ve siyah başlarıyla
Ölümlerle boğuşa boğuşa onu kaldırım taşlarından çekerek
üstlerine

terli yüzleriyle yapıştılar ellerime
Çocukluğumun orda en bülbül yerinde
Nalbanttaki atın içinde şah duran korkuydu
Zahmetle taşıyıp beraber kurduğumuz bahçeye
Atın içinden bedeni yırtarak
Fırlayan korku
Ta kendisi bahçeye kurduğumuz salıncak

Çocuk boşluktayken ölüye asılı kalmak
Annesinin sesi her evden
Şehirde her baş dönmesinden
Çocuklarca çingirak gibi duyulur
Annenin elinde birden tahta kaşık kırılır
İçini bastırır raftan bir kaşık daha alır
Ocaktaki çorbanın önüne çömelmiş
Düşüncesi suyun şeytanına çağrılır
–Hangi salıncaktasın çocuğum ipi iyi tut
Annenim ben
Yaklaşır kan kokusu yere vurur
Burunda ve orada iyice kan bulunur
kaplar koşuşan bağırsağın yüzleri
eğilirler bakarlar
ki tırnaktaki noktadır
cansız bedene tırpanını geçirmiş
çarşaf gibi büyüyen

Bayramlar oyun arkadaşları kuşlarla
Güzel seslerle yaklaşır
Tırnakta beyaz nokta olunca parmağa halkalı şeker
Ölüm ve korku beraberce toplanır
Dernek kurulur

Her kadında bir çekmece açılır ve kaplanır
Ey alın beni
Yuvarlak ve dalgın kalayım
Arkamda dik ve beni iterek kendine çekerek
taş ve yerinden oynamaz
Oysa onlar kuşlar gibi uçar durur
İçine yukardan çiçekler savrulur
Havuz cami havuzunda
Kımıldayarak yatan minare

Size çağrıldığım çağlarda
Açtım çekmeceyi onları siyahla boğulur buldum
Çocuklar çılginca oturuyorlardı tahtalarda
Ellerinde kırık aynalara ve aralarında
Esrarlı bir hayvan dolanıyordu
Falakanın ipiyle kıvrılan tahtası arasında
Çünkü falaka asıl her yanda
Sıkışmış gibi gözleri
Hain bakıyordu çocuklar
Elif eşer
Be beyazlatır
Te terkeder
Büyünür ferahlanırdı
Bol güneşli kapıdan önce kaşları boz sakalları
arkasında bol entarili içbükey kızları
Yorganların ısıtan nakışları
Cim

Kilimler süslenip yangının önüne serilirler
Kan ve ateş beraber tadılırlar
Buyurulur yayıklar az gelir
Sabah ışığında uykulu çağda
Bir çocuğun aydan anlayışına
Hamur ve tandırda çobanın kaval solukları
Karacadağ bir deveyle aşılır
Karacadağa bir deveyle varılır

Ve hemen Karacadağa bir deveyle vurulur
Kayalara ezan bağlanır dağlar kutsal kılınır
Sular baş baş ağırlanır çünkü baş suya uzanır
Kıl çadır ve deve ihh
Ihh ya deve
Hoca
Hocanın iklime emir veren karısı
Ve çocukları kavrayan kızları
Ve onları kat kat kapalı dizlerinde
Pekmez ve ekmek duran sinide
Biz güvercinlerdik yüksek ve gizlice
Değirmenden
Üzüm bağlarından gönderilirdi onlar gönderilirdi
Elif Lâm Mim
İçimizin fatihleriydi bürürlerdi
Güzelce
Muhteşemce

Sen büyük ve yeşil renk ayrımı
Seven bileğimin tuttuğu dostlar
Çocuğan kokuları havlayan masal şahları
Ordayken kilerdeki torba yığınlar
Geceyi kapının önünde geçirmiş
Deve kervanı
(ve birden manzara)
Sal Fıratın ortasında ve çıplak insanlar
Boğuşurlar tutunulmaz gediklerinde
Ekmek taşında

Çocuklar doğayı çeviren dehşeti arar
Sorar. Rüzgarı tutar bırakmaz
Sorar bırakmaz
Bıraksa sal devrilir
Tavşan yavruları bulur sever
Salın ipini öper
Su uysal kalır

Çocuğun saflığına denk
Sincap elinin altında
İnsanı koruyan suyu uysallaştırı da

Büyükler huysuz
bir şehre gitmek ötekinden devrilmek
Ana suya bakar
Saçının tellerine korku takılır
Bilinmez çocuğun
Isırırken ananın yanağını
Ya da kırarken gül suyu bardağını
Dost tuttuğu melekler
Hep ordadırlar

7.

Bayramda içinde buzlu su duran sürahi
Hıdırillez çarpışı kırların mutlu çarpışı
Hapisane duvarının süyüğünde
İçinde tozlu balıklar soluyan sürahi
Ve atlı meydan yokuşunun başında
Kovulan cinleri toplamış bir deve
Bir hecin deve
Kudurmuş ve ağzından köpükler saçarak
Koşarken kalabalığa korkmuşum bir yalın kılıçla
Başımı düzlemişler dizlerimin arasından kurtarıp
Yüreğimi bir hançer başıyla
Delip yatırmışlar iri yaralar açtığım yatağa

8.

Gökten tarlada sürüneni gören kartal
toprak damları uykuyla ayıran oymaklar
Yukardaki her şeklin altına bir döşek açılır
ses bastırılır sıkıca kapatılır dizlerin arasındaki yumruğa
uyku o kimbilir hangi dağın ardından atılır
rüzgarla soğuyan alna sançılır
yıldırım sıkışık bekler
sevenin yumulmaz gözünde kan birikir
yatağın içinde savrulan eliyle akrep düğümler
akrep biriktirir
son had son saat
toprak dam Dağ başı Karanlık Uyuyanlar
seven dayanamaz kımıldar
birden yıldızlar dökülür

dans dans iç içe gök dans
üşürler bir anaya çarpılır atılırlar evin üçlü düzenine
azap sağanak tutturur mevsimler kapılarla sakatlanır
dolanırlar kırık camlarını pencerelerin elleri parçalanır
çene deler yorganı çenenin ucu baygın sıcak
uyuyan bedenleri uyanmayı vuran bilinç
bu et onların mı kolları hangi çıkmazda
onları alıp götürüyorlardı onlar yatanlardı
zuhal yıldızıyla bir kestane çarpıştı tavanda

bütün kozlu dere künbet yıldız avında
yıldızların yanında onlarla sahi
onlardan biri
topraktan tutmuşum yıldızım ne zaman kayacak
ve şan şan açılır kitaptan sayfa
bir küçük kıyamet yatırılmış içine
üç parmak eninde
gerçek tavanda dönen fare

elden avuçtan dalgınlıkla kaybolan
çare kaybolan
tepede tek taşıyla duran minare
şeyhin bir nefesle ayakta tuttuğu minare
ve yattığı toprağından hatıralar alındığı
kadınların gebelik isteklerine
her tozunda bin bir suare

en geniş geçmişte en son gelecekte
o var
nesiller dağa dağ tutarak
toprağın yaralarını yararak
bildiler onu ATEŞ saçan uyku
girdap dönüp dolaşmak
ölünce atılmak cesurca tutunmak

ve onlar kadınlar
öyle değişik dururlar çocuğun teriyle savaşırlar
önemle alınırsa van goh
vahşice dolanır şafaklarda
dağları yakalayıp duran gün daralır

ovalara sancılarla dalgalarla ahenkli dalışlarla
öyle sabah öyle kadınca çığlıkça
hayır alına şer kutsal ağırlana çün tanrı
bir güzelce buyurdu öyle buyurdu

İnsan toprak çalkanırken
çocuklar kadınlar erkekler gülücükler ovalarca

9.

Erkek ve dalgınca büyüdüm
Dervişin su okuduğu taslarda
Yumulup eğilmiştim bedenim vardı
Suyu arıyordum vardı yanılmıyordum

Başımda göğün dolanan sarmaşıkları
Güya kurnazca bakıyordum
Ve Leylanın
Bir gece ağrısında
Sapsarı kabarcıklanan yüzüne

Bir haneye çağrıldılar
Halılar hasırlar ve kaynayan canlar
Acı kahve derin fincanla sunuldu
Oraya ateş birikmesi gibi oturdular
Gözlerini kapayarak ve sormayarak

Hasırları birbirine vuran
Hasırları duvara damlara
Ve dağın mağrasındaki hikmete savuran
Oraya bir ateş kümesi gibi kaydolan
Kendi içlerine ummana sançılıp boğulmaya koyulan
Dervişler
Basık ve duvarları seçmeye giden odada
Hasırlar acı kahve derin halli uşak
Halvet ve küçük ağızla
Uçar dalgınca uyurdum sakallarında

Elmas ve tümlenen bir aşkla daima kekemeydim
Sevişirlerdi derlerdi sevişiriz
Söz bedeni aşınca harlardı
Daire çizerek Ve kan Daire çizerek

Gece zangır zangır titreyerek
Yorgana bir hâl gelir uykuda bir şey gerilir
(Komşu dağ derinde mi
Mezarlar kuşatıldı ölüler baskınla mı alındı
Bana verilen portakala ne oldu
çıldır mı) bilemem
çocuğum öyle uyur öyle uyanırım

Ne korkunç bir iklimdi çocukluğum
Uyku yansın yürek mecburlansın
Beden bedende artmaya can bedeni aşmaya
Ağız ilk şanlı yemek
Olan ölümü
Başlasın anlatmaya

İz sürmek bundan gerek
Ok ize düşmüş kemiği deşmişti

CAHİT ZARİFOĞLU
Yedi Güzel Adam *'dan

* 1. Baskı: Eylül, 1973, Edebiyat Dergisi Yayınları.
12. Baskı: Ağustos, 2015, Beyan yayınları.

YEDİ GÜZEL ADAM

I.

Bu insanlar dev midir
Yatak görmemiş gövde midir

Bir yara açar boyunlarında
Kolkola durup bağıldıklarında

-Yar kurbanın olam
Dağlar önüme durmuş
Ki dağlanam

Çekip pırl pırl mavzerler çıkardılar oyluk etlerinden
Durdular ite çakala karşı yarin kapısında

1.

Yedi adam biri bir gün
bir kan gördü
gereğini belledi
yari alsa koynuna
Ayırmaz kanı yanından

Beyaz haberlerim var kardeşlerim

-Bir güzel ince gelin
Kabartır göğsünü toz duman içinde
gelinliği durur çıkartıp bıraktığı yerde
İçerlerden bir taşlı tarladan
Kaynayan nehrin gözünde
unutmuş gelin alınlığını
Avuçları sıcacık yumulu beline dayalı
Kalın bilekli badem topuklu
Seyirtir o ince gelin
g r e v l i'lere şifalar götürmek için

Beyaz haberlerim var kardeşlerim

-Gölgesiz meydanlara
aklı yağmalayanlar arasından
yayılsa karanlık fısıltılar
Ya da güzel dışlı yapay çiçekleri
Muhtemel bir genç kızın
Başına atılırsa

Yedi adamdan biri

Bir gün bir kan göreni
Kabukları soyulmuş
Taze devrilmiş bir ağaç gibi
Çeker çıkarır kendi kadınlarından
Fırlar yataklarından tatlı uykudan
Çeker çıkarır kendi kadınlarından
Fırlar yataklarından tatlı uykudan
Çıplak yalın ve güzel adaleli
O er alarak
Seyirtir danseder gibi
-Önce sağlam olmalı arkam
O ince gelin
Belirir hemen ardında erin
1000 yıl durmadan en atmış bir çınar gibi

G i d i y o r dansöz gibi
Yere ve göğe açık avucunda o kan
O işlem onda güvercin ve sevap
Onlarda en ağırmalı yara
Ve yollanıyor o güvercin onlara
Güvercin değişiyor gittikçe ondan
Güvercin değişiyor vardıkça onlara
+ ve aman ne uzun sürüyor bir düşman öldürmek+

Yedi adam artık bir kan göreni
Varıyor dengede
Kuğu gibi sarkıyor onlara
akıyor onlara
şiiirler söylüyor ve mısralarında
işlek çelik kümeleri
ve kalkıyor her bir ulaşmasında
iki yanında sülüs ve vav gibi
bir vuruşta öldüren elleri
-Karanfil serpercesine
Bir kez daha vurdum ya Allah diye açtığım
yaralara

-Güzelin düşmanı güzel olur
Güzelin yarı güzel olur

O varıyor tüm meydanlara
Kanı okşayarak ve kabartarak

Kanı okşa ve kabart
Ve sonra sabah kahvaltısında
İçinden geçirmekle varsın sofrana
Çocuklarımızın ellerinde büyüyen gagalı
şeylerin
Tanrının buyruğu ile ortaya çıkarttığı
Gülbüz bir yumurta

II.

Yedi adam biri bir gün
bir aşk bir gördü
gereğini belledi
ölüm girse koynuna
Ayırmaz aşkı yanından

Beyaz haberlerim oluşuyor kardeşlerim

Daha ne kadar saklanabilirdik seninle:
Yaylalardan nasıl geçtik
Çobanlara yetişemedik ama uzaktan
zahmetsiz ve hiç kimseye değil gibi konuşan ağızlardan
Ne bilge sözler dinledik
Sığındığımız
Ve içinde saçlarımız göle girmiş gibi ıslanan
O dev O kabul eden O izin veren mağaralar
Yine açık yine buyur'lu
Çekildi üstümüzden. -Çalıkların
Bilen duruşlarıyla karşılaştık koşuşurken gizlilere

Güneşi tez gördük dağlarda
Ormanın ay çiçeği gibi uyanan hayvanlarıyla
İlk iş gövdemizin acıktığını anlamak oldu
Gittik kokladık ekmeğimizi tarlalarda

O gün gezdim seni ellerimle
Söyledin: Geniş vuruyor yüreğin

Ülkeye tez giden ayaklarımla varıyorum
Kanım temizliği seven bir kolla atılıyor durmadan
Yıkanmış güneşte yeni kurumuş çarşaflar gibi
Serin ve ürpertici gövden
Yaklaşmaktasın ve /çok yakınım taşıdığın/ güller
Sana canı gönülden âşık oldum meleğim

Kollarına gümüş bilezikler düşündüm
Dostlar buldukça onlara
Kalın kaşlarını övdüm

Güzeldin
Gövden gerilmiş devinmekteydi
Bir tabloda gibi her bakmaya değişen
Karanlık anlamlardan arınan yüzünle
Hakkı verilmiş
Zehirleri alınmış kazanlarda
Demirle birlikte çeliğe koşmaktaydın
Ve döllemekteydin mengenelerle kucaklanarak

İşçi eğilir bükülür ve doğrulur
Köylü bükülür doğrulur eğilirken
İnsan iyi maden kuyumcudadır

Güzeldin / Gövden
Yeni bir iklim gibi yayılmaktaydı karalara
Ağaçlar, kırdaki hayvanlar kasabadaki insanlarca
İşte davetliydin
Acıktık bıçaklarına kanımızı gütmekteymişin gibi
Gelip acı sözlerin için
Bir çekmece koydun yaralarımıza

Ve ellerin uçuşan yapraklar gibi
Birden
Nasıl yalnız olduğumuzu anladım
Kimseler yoktu ikimizden başka birbirine bakan

Susuyor sessizce
Aşkla ilerliyorum
Milletim bileniyorum
Devirmeye

Devirmeye safrası beynimi üleşen
Elleri karımın üstünde birleşenleri

Bundan böyle yekinmeye hevesli yüreğim
/sanatsever halkımıza duyurulur/
Aklım eski izlerde şimdi
İz demek
Bir geniş
Bir kendine dönük bir en ileriye
Yol demek

Usluca kalkıp gidene: Dur
Ki çevrileceksin

Toyduñ cesurdun
Gençtin atıldın
Bilmezdin atıldın
Kabuğu oydun oydun
Kabukta kaldın

Sis iner örter mermeri
ağacı binayı

Sis kalkar kalkmaz
Görünür mermer
Ağaç ve dev
Bu adamlar dev midir
Yatak özlemez gövde midir
Gül açar boyunlarında
Kolkola durup bağırdıklarında
Bomba düşmüş gibi deprenir toprak
Konuştuklarında

-Yar kurbanın olam
dola yaşmağını bileğime
Ki düşmanı güzel vuram

Çekip mavzerler çıkardılar oyluk etlerinden
Durdular ite çakala karşı yarin kapısında

III.

Yedi adam biri bir gün
bir yar gördü
gereğini belledi
yari asla koynuna
Ayırmaz yari yanından

Alev gerekli kentliye
Bu ısıtma devleri kente
bir an önce inmeli oğlum

*/bütün gün badem çırptım
üzümün tehini armudun çürüğünü ayıkladım
uykuya geç vardım
yatağın içine elimi daha yeni koydum
rahatıma doymadım ama.../*

ÜMMETİ GÖZETMEN GEREKLİ
Ben seni beyaz haber ustası
Olasın DİYE boğmadım -DOĞURDUM

Beyaz haberlerim için hazır olun kardeşlerim

Anam su döküyor ellerime
Bedenim hızla kaçıyor
Gözlerime toprak atan uykudan
Suyu çarptıkça yüzüme ve gözlerim yalnız
Yanıyorlar

Yemi torbanın dibine gelince beygir
İri saman saplarının arasından

İri etli dudaklarına
Küçük zor bulunan arpaları topluyor

Bir parça daha yükselen
Bir parça küçülen
Bir parça daha uzak duran yıldız
Beygir ve yanında duran semeri
Evin gerisinde yığınla odun- badem dalları
Ve kuru alıç kökleri
Ve ben o zaman bilmezdim halka
Ateş gerektiğini
Çalışır gün boyu kuru ağaçları devirir
Badem çırpar budardım yaban çalıları

Gün tepeme değsin öğleye durayım

Gün tepene değsin öğleye durasın
Kökleri hem derinleri hem sığları sarmış
Durmaksızın nimet devşiren
Ceviz ağacının altında.-
Öğleye durmayı
Hiç düşündüm mü ağaç neden havyan değil:
Çünkü kandır hayvan
Damardır ağaç

*O ceviz ağacının altında
Dallarına ve köklerine
Bir öz su damarı gibi bağlanarak
Onlar ve ağaçlar
Toprak ve kalbinden doyurduğu hayvanlar
İşitmişler bakın onlarla
Onlar ve yapraklar
Geniş bir ağızla üfürülüymüş gibi kımıldamaya başladılar*

*Onlar ve tüfeğimi doğrulttuğum kuşlar
Şimdi öldürme vaktim değil*

*Başına omuzlarıma konun
Dudaklarımdan ve kalbimden dinleyin
/işte bakın ekmek böyle tutulur/
öğleye durarak bağlıyorum bu tepeleri
O tepelere*

*Eğlenme doğada - kentte bu gece ışıklar yanmadı
Damlardan
Çorba dumanı yükselmekte
Yufka ekmeği
Toprak ve ağaç kokulu ellerimle
/ işte bakın ekmek böyle tutulur/
Şu en artist
Ve lokmayı taşıyan parmakların ucunda
Pıt pıt bir damar gibi atan
Yemin ve billah
Sıcak bulgur aşının kalbidir*

Dedim çünkü kalk
Yoksa sütüm helal olamaz

Düşündüm sol kolları kesik insanların
Ne denli mahir olduklarını sağ kollarında

Beyaz haberlerim için toplanın kardeşlerim

-Adım Mustafa ve Niyazi ve Abdurrahman
Kafkas yaylalarında çadırlarımın
Sürülerimin ocak taşlarımın
İzleri vardır/doğup yürümeye başlayınca
Çıplak basmıştım toprağa/

Yine de ana'vâzın duymasam hiç uyanmam
Bedenim öylesine yorgun babam öylesine ölü
Ölü gibi kımıldamıyor dedem
Sini belli kendi belli değil

Ne bir hak torunlarında ne yaşayan bir arzusu
Ellerim yumruk dizlerimin arasında (tam üç yüz yıl)
Etim etimin sızını alsın diye

Kalk çünkü sabah yıldızı
Bir mızrak boyu yükseldi
+ iri ve zeki
uçları nemli bir göz gibi+

IV.

Yedi adam biri bir gün
bir bela gördü
gereğini belledi
Yalvarsa evleri harap kadınlar
ve ağlayan bir kaç çocuk
Kamalar salınsa karnına
ayrılmaz belalı yanından

Haberlerime kulak asmayıp-Duymadık
Demeyesiniz kardeşlerim

Ülkem bugün
Yariyle buluşmuş gizlilerde
Tepeden tırnağa yeni yıkanmış
Ve örtüler içinde
Göz kapakları kale kapıları
Gibi örtülü
Yassı gözlü kabarık alınlı
Kalbine ve beline zengin
Düzgün bedenli bol saçlı erkekler gibi

Ülkem
Tepeden eteğe yıkanmak için
Aşıdan sonra paklanan
Ovalara yayılmış kadınlar

Evi uçsuz bir yol gibi bekleyen
Yavruya verilecek süt gibi
En sıcak yerinde bekleten
O kadınlar gibi ülkem

-Yürürüm bayırlarda
Gücüm ne merkezde tartmak için
Kulak verir
Dinlerim ağacı

Geçerken beton döşeli apartman kaykılı toprakta
Sesim nasıl etkili yoklamak için
Durdurur sorarım kentliyi
Ne haber böyle:
Nereye:

Bela üreten elim
Nasıl davranır belalar içinde
Sınamak için
Uzanır okşarım saçlarını ey yarım
Bakarım hoyrat ve âşık ellerime

Bir gün sapsarı kesildim
Öyle bir tabiat vardı ki gövdemde
İnsanları görmezdim bile yanımdan
Bir hava bulutu gibi geçerlerdi
İçimden
Gidip dağlara
Kafa tutmak gelirdi

Bir gün ben
İri ve kaslı gövdem
Sapsarı kesildim
Hali harap bir dev çıktı önüme
Gözlerini öyle açtı ki yüzüme ve ağlamış
Sonra söyledik

Bu bir nöbet devriydi kardeşlerim

Bizimle aşkta olanların
Eline su döksünler
Çadırlarının önüne o küçücük
Kilimleri sersinler

V.

Yedi güzel adam
Biri bir gün bir dağ gördü
Gereğini belledi.
Ki o dağ
Ağaçsız ve yalnız
Gökle alıp veriyordu.
Rüzgârla ürperir gibi olurdu
Beyginin derisi nasıl ürperirse boydan boyda
Dokununca.
Yılanla akreple kertenkele
Tavşan keklik kurtla
Onlarla
Hayvanlarla kımıldanırdı

Dağ bu
Serpilmiş atılmış yer kapmış
Başa kurulmuş. Böhürlenmeden iri kendiliğinden koca

Dağ bu
Devir, söz gelsin, kervan devri
Eteğinde ipek yolu zencefil yolu
Kara ve beyaz yolu zenci. Develer
İçerek karınlarından tüylerinden geçirerek
Dağı yiyerek. söz gelsin. beslenirlerdi

Dağ bu
Devir kuş devri
Geçerdi kartal

İşte o kartal
Renksiz ısı vermeden
Ürkmeden ürkütmeden
Kendinden geçerek süzülür
Dikine batar dikine çıkar
Coştumu
Vurur kendini dağa - ölüdü parçalanarak

Dağ bu
Devir aslan devri
Yer yer toplaşarak
Erkekli dişili
Sık sık oynaşarak

Devir insan devri
Geçti geçti
İnsan geçti
Et geçti kan geçti
Göz geçti
Gelenler
Yeni gelen yeniden sonradan gelen
Geçti geçti

Dağ bu
Yılanla kımıldanırdı
Yılanla kımıldanırdı

Yedi güzel adamdan biri
Bir gün bir dağ göreni
Durdu sevmeden bilmeden devinirken
Durdu durdu seyreyledi

Sordu:
dağ nicesin
günde mi gecede misin

geçmişte şimdide
yoksa gelecek bir düşte misin

Dağ serpildi
Atıldı yeniden yer tuttu
İlk kez yılanla kıpırdanmadı

Gözü görür görmez
Dağa göçtü güzel adam
Eteğinden yukarıya üç gün
Yürüdü. Bir yılda dolandı
Çevresini. Eğlenerek kayalarda geceleri
Yürüdü günde ve bir kuş gibi
Görerek de

Durmadan dolandı dağın çevresini
Artık dağ yılanla kımıldamadı
Kımıldardı onunla

Hırçındı adam hep hırsla
Yaralıymışça inlerdi
Yüzü durgun gözler duru berrak
Hırslanırdı ayağıyla- avuçlarından ter akar
Omuzlarını burardı

Ola ki anlatsa dağ
Der hırçındı adam ince bilekli
Azgın topuklu
İnce uzun parmaklı karınsız
Karşı koyan omuzlu
Yerken güzel yer doymadan kalkar
Oturarak ve hayvanlardan bile
Gizlenerek işerdi

Adam hırçındı-saçları uysal akardı
Rüzgârla kardı
Esinti olmadan zaten akırmaktaydı

Uzun boylu değildi
Ama kendinden uzununu yoktu - yalnızdı

Geçince önünden
Mağaralardan kuş tavşan kurt yavrusu
Dağa vururlardı
Serçe tohum düşürdü ağzından
Tavşan yeşerince onu
Yerdi kökünden

Ot üremedi
Ağaç üremedi

Dağ ağaçsız ve yalnızca
Gökle alıp veriyordu
Adam küçük bir kaya düzlüğünde
Toprakta mağra içinde mağra kapısında
Kaynak başında kuru yamaçta
Dururdu
Eğilip alnını
Yaydıkça yere iki elinin arasına
Göksü çatırdayarak eğilir
Parçalanarak doğrudukça
Dağ cezbelendir
En yüksek zirvesini kayalı alnını
Yamaçlar yamaçlara yayılan yüzünü
Adam eğilip koydukça yüzünü toprağa
Eğilip koyacak yer arardı

Dağ cezbelenince
Doğrulup eğildikçe
Ovaya bir anda
Kentler serilir
Yollar fabrika çevreleri bentler

Yedi adamdan biri
Bir gün bir dağ göreni
Yeni bir soluk çekti içine
Değiştii aynı kalarak
İndi kente
Dağıyla
Esen başı

Serin başı geniş kollarıyla
Gözleri yüzünü kaplıyacak gibi büyüyerek
Ve şakaklarında
Avuçlarının arasında güçlkle tuttuğu
Bir şey duruyordu

Yedi adamdan bir dağ göreni
Buyruğu dağa diyeni
Dağdan buyrukla kente ineni
Suları yürüyerek geçeni
Çekip mavzerini çıkardı oyluk etinden
Durdu yarin kapısında

Cahit Zarifoğlu Menziller^{*2}'den

* 1. Baskı: Mart, 1977, Akabe Yayınları.

2. Baskı : Haziran, 2014, Beyan Yayınları.

Çoğalmak*

Çocuklarımızla
Atlara biniyorduk

Dönüp bakarak geçmişe - kumandalı
Atlara biniyorduk
Benim çok çocuğum oldu
Kadınım sen onların yüzlerini
Çalılardan kolla

Bütün çıplaksın - omuzların
Birbirine içiçe iki saat rakkası
Gelecekle kumandalı - dönüyor
Güneşi alıyor - alıyor gövden
Karanlık eşyada bulup
Ürkünce parlayıp koşan hayvanda bularak

Çocuklarımızlaysa - seçerek beni
İçinin çağırması bir kır hayvanı düzlüğüyle
Bedensel - seçerek ve buyruk üzerine
İçine alışın doyuruşun
O erkek giysilerine giydirişin

Doğanın çizdiğini
Çizip kanattığını hiç görmedim seni
Çalı eğildi yumuşadı batan taş
Kabuklar düz bir sıyrıлма oldu
İşte en başta ve değişen dünyada - durmadan “Sen” kalabilirlikle

Güzel kılınan sen
Beni de kutsal sıvamaktasın

* Menziller, s. 9.

Güzelleşiyorum çocuklarımızla
Hatırladıkça koşuyorum - biz geleceği
Çoktan yaşadık öyle mi kadını
Koşarak hatırlıyorum alnımın terini
Avucumda tutup doyuran buğday ağırlığında
Sunarak göğe
Sınayarak elimin alnımla anlaşılan hünerini
Ve hatırlıyorum koşarak o gelecek zamanda
İçimize söyleyen sese akıyorduk
İlkin korkuyorduk
Taşın kovuğunda oturuyorken
Önümüzde ağaçsız düzlük - Çöl ya da kumsal
Gökte o acayip bakılamayan parıltı
Buyruk alıyorduk

Açık
Anlamlı
Şu bildiğimiz gibi
Ve dünyada
Yere basarak
Oku'maya başladık

Ben çocuklarım ve kadını
Bilerek erkekliği yeryüzünde
Onun koşturmasıyla koşarak
Bilerek kadınlığı yeryüzünde
Onun koşturmasıyla kapanarak
Er çocuklar sezinleyerek
giderek tanıyarak erkekliği
Onun koşturmasıyla atılarak
Kızlar kendilerinde doğrudan bularak kadınlığı
Onun koşturmasıyla açılarak
Hızla istekle alarak

Ben ve kadını
Açık anlamlı Şu bildiğiniz gibi
Ve dünyada
Yere basarak
Erkeklilđi ve kadınlığı h k met ettik

Somuttur benim başım
R zg r yüzümde engellenir
Su akar saçımdan
 fkemde alnımda “v” damarı kabarr

Kadınımla hayvana benziyorduk
Saçaklı üç kollu üç ayaklı
Eti eti alıyordu

Bir hayvanı $\left(\begin{array}{c} \text{Boğuyorduk} \\ \text{Yoruyorduk} \\ \text{Ağırlıyorduk} \end{array} \right)$ aramızda

Et eti alıyor – sert’e çarpıyor kanlı’dan geçiriyor
DeđiŐtirmeden bırakıyordu

 ocuklarımızla
Atlara biniyorduk
Dönüp baktırarak başımızı
Ardımızda kalan topraklara - Buyruk alarak
Atları belirginliğe kamçılıyorduk
Açık
Anlamlı
Şu bildiğiniz gibi
Ve dünyada
Yere basarak
Haberini alıyor yayıyorduk iŐlenmiŐ ovalara
Sesimiz olan atımızla - atlarımız olan sesimizle
Kadında  ocuklarımızı çoğaltarak - Őiirimizle
Kent kurulu yamaçlara - ıssız dağlara da

Tanıkol
yer sahibi gök sahibi
aktığımızı
İçimize koyduğun sesle

Busat*

Artist milletizdir

Bizde defaten ölünür

ve kalkılır ki sofralardan
hamdüsenalarla palalarla
el yıkanmadan
ağız misvaklanmadan
zinhar vurulmaz ha
ne dostu ne düşmana

* Menziller, s. 55.

Güzelcin*

Koşu koşuver nargözlüm
Yuvarlak biçimli ayakların
Küheylan kolanı gibi kuşağın
Gürbüz kalçalarının üzerinde

Koştur azaplardan kaçalım
Koruklar üzümlemiş mi bakalım
Bir söze iki gülüş bir öpücük
İki bedeni birbirine katalım

Ruhsatlım sevdamsın beri gel
Kanın hüpürtülü başın dik
O seven yuyan bakışınla
İçimi yu mermer döşegel

Dorukta yeni ay ince işaret
Geceye bir şey olmaz gayri
Ne kem gözler gizlenir karanlığa
Ne evin sevincinden korkan bulunur

Asmalarda güneş ve çocuklarımız
Çardakta ıslak ve ekşi uyur
Bacın bazlama yağlasın sahana
Mutluyuz tüm dünyaya duyur

* Menziller, s. 56.

Menziller*

Sözün ve yolun baş çeşmesi ruhumun
Canım içre sevinç verir sözlerin

Baktığın dağların düşüncesi bile ağlatır beni
Hür olurum buyruklarını bir bir donansam sultanım.

Aşkın bin gözlü devasa bir baş imiş
Yur her birini uykulardan sohbetin

Dinlen ey Zarif bilatedbir çok söz açtın
Bu kırık akılla ne cürettir yaptığın

* Menziller, s.101.

Cahit Zarifoğlu
Korku ve Yakariş*’tan

* 1. Baskı: Aralık, 1985, Akabe Yayınları.

2. Baskı: Ocak, 2013, Beyan yayınları.

Baba*

Yaklaşan seherle sözlüsün. Bir zamanlar
Dağ Taş ve toz toprak ve karlı yollar
Ve buzullar arasında çağlayan sularda
Aracıydın ekmeğine sevgili eşlerin ve çocuklarının

Evet barışlasın bütün zamanlar
Dar sessizliğe bu dağlar

Bir yamaç kaymasını omuzlarsın yıllarla
Biz ne gülücükler biliriz senden
Ne rahmetler açıldı senden bize

* Korku ve Yakarış, s.9.

Haziran*

Kim ölüyor hayvanların
Kızışarak daraldığı zamanda
Bir pazu marazından yıkılmadı o kollar
Güç istifi kanın
Saklanmış kadınlıkların.
Ve kız kaleleri
Ehli hicaplara saklı
Muhasaralanmış önlerine perdeler akmış
Atmacalar
Gezgin kuşlar
Yeni çığlıklar yepyeni
Hücuum sesleri
Hangisi
Daha önce belirsiz buyruk mu er mi
Dayanamayıp çöken duvarlardan
Gerilip yırtılan kaslardan duyulan en çok çocuk davetleri

O av etleri rahleler sandukalar
Karanlıkta katılaştan nöbetçi baskıncı silüetleri
Ve açın güller bir sabah daha açın
Bakin Tanrı konuğu insanlar bütün türleriyle
Şu bizim yeryüzünde
Toprakta gel! gel! nöbetleri

* Korku ve Yakarış, s.10.

Nacar*

Bir kaç beyit şiiir.. dedem bırakmış
Bir derviş nacarmış
Çelik bileli uçlar yontu kalemleri
Gibi dizlerinin üstünde elleri
Edepli
Hudutsuz bir noktanın içinde kalp sesleri

Dedem nacardı evet nacardı
Rahleler genç damlar açardı
Kapılarına buğday başakları
İnce ince nefesle zikir demetleriyle dam direklerine
İşlerdi ebe sağdıç kirve ahretlik adları

Sarıklar dizili rüyalar memleket işi
Kendi içlerine bakar mahalleli
Koşarken anne eteklerinde gülerken
Bolluk ve genişlik derinlik denizine kapılanır çocuk

Saklanmazız zulümlere
Erkekçe
Tayfası biziz tarlamızın.
At ettik emeklerimizi komşu köyün derdine
Vurgun dursun sehpalara
İdamlar kalsın

Rahmetinden baygınım hastayım bakışlarına
Et tırpanları başlamış bir uzun ara
Genç kalplerde hasret çırası
Ağıt ağıt kervansaray harabeleri
Eski su yolları
Kışlalar
İçleri buz sarkar eski kitapsaraylar
Sandıklarda toz toprağa belenmiş dedemin

* Korku ve Yakarış, s.12.

Suluk soluğa rutubet içer kitapları
Bulutlardan geçerek dağuçlarından sevgilerden
Yükselir cesetler
Şiş ve morluklar içinde kocaman ölüm delikleriyle
Bulutlardan
Geçerek dağuçlarından
Sevgilerden

Deprem dalga kabartıyor
Dalga
Katleden elimi elimle dinlendiriyor

Bir taş yağmuru gibi geliyor
İşte şimdi geliyor

Abdülhamitten başlayalım: çok ince derin bir devdi
Saklanmaya ey çocuk o duvarlar dokunduğın duvarlar

Nice bezirgan saldı saadet yolları
Benimle
Şu suyun yaylasına yüksel
İşte içindeyiz devin
Elimizde ölçüleri

Şimdi darda sıkıntılı uzaklıklarda
Başlar sorular dikkatle üzerimize eğilmiş çiçekli dallar
Ey evin neş'esi ey evin soylu gelini sor haydi

Başka bir kalbe başlıyor denizin çocukları
Kumsalda yemiş kabukları
Açıkça belli ayak izleri empozeler
Tesbih gibi gidip dönsün de deniz
Canlı sırtında olalım okyanusun

Ŗimdi varıyoruz
Bizim eller aydınlığı peydahlıyor oraya
Bataklık tabımız alev alıyor yüzyılların birikintisinden
O'raya
Anamız babamız
DöŖenmiŖiz yollarına

Şakkul-Arz*

Bin desi derinlikte delik bir kalp
Uzanır ağız
Siyasal bir avuç hava ister

Benimle fazla yakınlık kurdun
Çiçeğim
Köklerim ateş saplarım zehir
Yağmur ateş saplarım zehir
Yağmur sularıyla izler edinmiş tenin
Benimle çok hayal kurdun artık yaklaş
İpil ipil miyop bakışın bir kanakışı
Bu su sarnıcından başla
Sana verildi emanetim ateşim zehrim
Benimle çok put kır çiçeğim

Edisyonkritik
Bir ses
Bin desi derinlik yer dolması ağırlık
Havagazından uzanır ağız
Siyasal bir ton özgürlük ister

Arz gittikçe benim ve onun
Karşılıklı
Bileyli
Havada
Palalarımız
Hamlesi yaman ilkin bir defne dalı

Detant
Hadi oradan-ardından
Sam füzeleri

* Korku ve Yakarış, s.21.

Hilesi hayatı olmuş gördüm ki
Anam babam kemirilmiş
Çorbama kireç ekilmiş

Hamlem zarif
Vuruşum hayat
Hilem tay
Kaçıp dönüşüm şiir

Arz gitgide benim
Muharremde temeli atılır göveyliğimin

İsteyerek...*

Karşı dağdan meleyen canım
Günler nasıl homurdanıyor başımızda
Elini uzatıp baktın mı yas var komşular ülkesinde
Bülbül neden kenetlenmiş sorman oldu mu hiç
İskeleti havlar mı bir insanın. Gördüm
Karşı dağdan meleyen canım

Evin görünmeyen elleri
Yağmur yanaklarında gözyaşı taneleri
Ardarda gidenler can pareleri erkek kardeşleri
Evde kızlar kimsenin görmediği kızlar
Ateş gibi ülfetleri
Dağlamış serin taşları bakraçları

Anaları bilinmez bir köşede
Bir nağra gibi. Hayatın başında
Tozut koyun yünlerini hallaçla zamanı hallaçla
Bir kapalı ağız var. Sanki susar çağın ünlü marşlarını

Yüklükten bana bir yorgan çıkardılar
Üstü mavi papatyalar
Bir dehlizden geçirip zirveye döşek attılar
Taradılar uykumun saatlerce uzun saçlarını

Şimdi sırtım sağlam
Karşımda hamle yatakları. Bir elimde kılınc bir elimde zafer
duaları

* Korku ve Yakarış, s.32.

Başım Eğik Dilim Kapalı Gözler Kaçanağı Anlamında*

Asrımızın zarif düşünceli gençlerinden biri
Kederli elini
Temiz alınına koyarken fikretmek için
Çocukların susması
Kuşların ve kedilerin uzaklaşması
Haritaların üzerine bezlerin atılması
Lambaların kısılması
Kadınların bir vakit konuşmadan
Yaşaması gerekebilir
Ve açılabilir görüntümüz Sahnemiz perdemiz:
Hergün bir miktar kros boksit asit
Ve arenamız
Dokuzyüz milyon müslüman rüyalarını hatırlamadan uyanabilir

Baş efendimiz
Görüntümüz
Sahnemiz
Perdemiz

Eğer dualanmasaydı sesimiz
Eğer yaradandan o güzel ağız
Açık ve seçik
Dilemesiydi demeseydi
“Allah
Sesinizi
Mağrıbtan Maşrıka Kadar Duyursun”
Düşünmezdim üzerinde
Binmezdim deli deli koşan küheylan

* Korku ve Yakarış, s.33.

Bildim Sensin Sen Sen
Diri Diri Diri Şahım
Diri Şahım Diri Diri
Dirilt Alemler Alemler Alemler Alemler

Çünkü dokuz yüz milyon müslüman rüyalarını
hatırlamadan uyanmıştır

Bunların üzerine ezan
Ucu sancılar vuran
Bir kırbaç olmalıydı
Her duyan
Bağrını açmalıydı akan kanı da sevdayı da
yorumlamaya almalıydı

Hayır dokuz yüz
Milyon müslüman
Tarihin hülyalarından vazgeçmiş olabilir AMA
BEN

Elim dizlerime Vur Kalk
Müslümanlar uyanın Eller Dizlere Vur Kalk
Yumruklar dizlere vur vur
AMA BEN Ama ben Ama ben Ama ben

Korku gerek tenlere etim kalbur
Deşer bakışın kıyar da kıyar

Korku gerek reca gerek
Yanlış anlaşılabilir olabilir
Sesini duyuyorum kendimin/kelimeler kendinden emin değil
Yanlış anlaşılabilir da olabilir
Aklım başımda mı! Değil

Ve sesimi duyuyorum
Kaburgalarımın gelip artık kavuşamadıkları iniltiden
-Kulun korktuk şerrinden
Ağzımız yerlerde kaldı gerçek dilimizden akmadı

Kuldan korkarken gel zaman git zaman
Bir hayat ki haşa korkmadan yaradandan
Ama elbet ruhumun vazgeçilmez akışı baş çarptığım kayalıklar
Irmaklarımın altından akan ırmak
Sandal sefalarım Marmara toprakları
Ama söyle olmuşsa yüzüme karşı söyle neyi inkar ettim
Dilediğim en güzel hayat
Çöplerin içinde rüya aradım
Düştümsen eğer sana bakarken düştüm

Sen dinç zaman
İşte kuluçkan
Bereketle taşan yağ küpleri gibi
Parmaklardan akan çeşmeler gibi

İşte sinem kalabalık ve kendine zinde
Kullardan pervasız nesillerden biri

Aha Şeyhendifim Aha yüreğim
Göz kapanır akıl susar susar akıl
İstersen haydi haydi haydi
Yeryüzünün bütün gümbürtülerini çağır

Çehrenden o azgın maskeyi dök
O evleri kedere boğ
Nasıl olsa her kucaklandığım dalgada
Bir gemi kadavrası gibi ikiyüz yıl parçalandın

Mahşerinde uyanacaksın
Ağzının

Korkuyorum o nedenle
Başım eğik
Dilim kapalı

Daralan Vakitler*

Yanakları saçları gözleri yanmış
Zehirli gaz bombaları
Yılan gibi sokmuş yalamış gövdelerini
Ağızları, küçücük dilleri yanmış
Bütün Beyrut sapsarı kalmış
Sanki ağlamak imkansız
Başları
Paletlerle ezilmiş babaları
Yahudi doğramış analarını
Binlerce çocuk topların betonların altında

Beyrutun gözyaşları şimdi
Kudüsün yanibaşında
Müslümanlarsa uzakta
Sanki başka
Gelinmez bir dünyada

Acın bir vadi
Zehirli çiçekler bir ova gibi karşımda

Gözüm baksın sadece
Ayrıntıları
Kıvrılıp kırılmış bilekleri
Kemikten yakılmış etleri
Kuma serilmiş cesetleri

Büyük ajansların yaydığı resimleri
Bir seyirci gibi görsün dursun
Bir kadın gibi ağlasın..

Beyrut yengeç kıskacında
Çoğu müslüman kafir yanında
Yaslanmış yastıklara sonunu beklerler filmin

* Korku ve Yakarış, s.59.

Sen filistin hokkaları doldur kanla
Şairler eğer ahın varken
Uzanırlarsa tomurcuklara güllere
Herbiri kanlı bir ateş gibi korku
Bir azar bir şamar olsun

Filistin sen işine bak kar toprağını
Yoğur gazabını yaradanın..

Bir mezarlık kadar ölüye şahit her evin
Her soluğun yeni bir can veriş
Eğer kalmamışsa kalplerde Allah sevdası
Ey filistin kar kar toprağını
Yoğur gazabını yaradanın..

Bu ateş bulutu hangi kavmin üzerinde
Çam ormanlarının salınışında
Kuşların cıvıldaışında
Otların serin tenlerinde
Eğer varsan bakıp görmeye
Şeffaf perdenin az ötesini
Bir ateş bulutu var en bildik yerde
En emin yerde

Ve bak asıl ölen yaylalar villalar tok karınlar
Hissiz dudaklar gayretsiz kalpler
Asla değil kavruk çölde yatan kadavralar

Farzet körsün olabilir
Elele tut
Taş al ve at
Kafiri bulur

Hani ceylanların
Hani cihat marşın

Bir yumruk harbinden nasıl kaçtın
En arka safta bile kalmadın
Cengi attın dünyaya daldın
Tezeğe konan sinekler gibi

Dönüyor burgaç
Dünya üstten yanlardan daralıyor
Ovalardan
Dar geçitlere sürülen sığırlar gibi
Bir gün ister istemez
Karşısında olacaksın kaçtıklarının

Dua et
O gün henüz mahşer olmasın

Hama 1982*

O sabah ezan sesi gelmedi camimizden
Korktum bütün insanlar, bütün insanlık adına

* Korku ve Yakarış, s.76.

Ve Tek Kare Bir Film*

Tabiata çıkıyorum
Göğsüm bir müzikle
Vuruyor ritmini
Dinliyorum hüznünü sendeki güzelliğin

Başımda fırtına bir taç
Unutulmuş padişahlıklar

İpiri gözleriyle uyanıyor
Şu gündüzden kalan mesele
Bir hatip bir kuruntu
Rutubet ve ukalalıklarla dolu bir debdebe
Başını koyduğun yastık
Bir yılan sürünerek geçmiş gece
Hadi bir sonuç yaz bir teselli uzat
Göğüs ağrılarına çırpınıslara
Korkulara
Ve bir çingirak gibi öten zamana

Kolye gibi taşıyorum boynumda
Varlığını onun
Bir ceylan tutuyor ağzında
Kuşlara takılıp gidiyor aklım
Her gün kaçıyorum
Yoksa gülüşün
Gelip siyasetten kozmetikten sözedişin
Bakıyorum aleve dönüşüyor bir çırpıda

Dost
Bu eli sıkı tut
Çarşıda evimizden uzakta
Bir pazu güreşi varsa kaybolmayalım

* Korku ve Yakarış, s.94.

Gecektir daha daha
Günler
Bilemeden kavramak nasıl

Zirvesine göz koyduğum dağlara bak
Koşup takıldığım çitlere bak

Böyle Ol Böyle Söyle*

Doğuyor çocuklar
Türkiye'de
Cezair'de
Kenya'da
Eskimolar ülkesinde

Dünya ne uzun
Ne kısa

Milyarlarca milyarlarca çocuk
Geldi yeryüzüne
Her birinde bir çift göz
Baktılar yer-gök aleme

Şimdi gözler
Eğleşir eşyada
İki kere milyarlarca gözle
Baktılar nehirlere
Yanyana akıp
Karışmayan
Tuzlu suyu tatlı suya
Kuşlara
Dağlarda dolanan kartala

Şurada bir savaş var kan akıyor
Şurada da. İki kere müslüman kan

Ve milyarlarca çocuk
Tarih boyunca
Büyüyüp
Avuçladı dünyayı

* Korku ve Yakarış, s.96.

Giderken
Bıraktılar hep

Doğuyor çocuklar
Çin'de
Afganistan'da
Türkiye'de

Şimşek sabahta yıldız gecede
Doğumlara artık ebeler
Anneler de karışmıyor

Ya bu sonbahar
Dünyanın mevcudu ne
Nereye gitti
Doğup doğup boy atan nağra atanlar

Ne sesleri kaldı
Ne cisimleri

Ah çocuklar çocuklar
İçiniz kararmasın sakın
Açıp
Okuyunca bu şiiri

Şimdi biraz
Baksın dikkatle bana gözleriniz
Öğrenelim şu duayı
Yol boyunca
Beşikten başlayıp
Mezarlara kadar
Önce besmele
En güzel kelime

Allahım
Yol boyunca
Bırakma elimi
Düşerim sonra

Allahım
Niçin halkettinse beni
Kalbime söyle iyice
Engellerden arınsın yolum

Allahım
Nasıl pırıl pırıl
Güzelse sevdiğin kulların
Öyle güzel kıl beni

Allahım
O güzeller güzeli
Hangi iyilik diledi senden
Dilerim ben de öylelerini

Allahım
Peygamber efendimiz
Hangi şerlerden sığındıysa sana
Upuzak tut benden de onları

Allahım
Yol boyunca
Tarih boyunca
Başiboş bırakma bizi

Kader Hep Erken Zaman Hep Geç*

İşte

Bu çok yakıştı

Yanakları boyar elmalı şeker ve şoklarıyla

Bu son acı

Bülbülden kanaryadan geçtin

Bile bile girdin - labirentin

Bir sır yüklendin - dörtnal

Ak çocukluğun

Ak gençliğin toynakları

Zorluklar

Daha çocuktun

Elini uzatsan

Dokunsan bozulmazdı hayaller

Büyüdün ki yalanlar gayyalar

İnsan

Kader

Yayını kurmuş telaşsız şaşmaz avcın

Seni aramadı

Yerinden hiç kımıldamadı

Sen koş orda burda

Tasalı mutlu yalan

İşte son dönemeç son anı

* Korku ve Yakarış, s.129.

İşte
Bak bu çok yaklaştı sana
Elin mallar kamburlar arasında
Sırtında dünya günlük gaileler
Derken irkildin dikeldin derken
Avcın bıraktı oku

Bir hayat daha
Ezberler nasıl, kalpler aklandı mı altın tabakta
Şimdiden bir bak
Dilin takılmasın kapıda

İki yol ağzında
İşte bakın
İçimizden biri daha
Elinde dünyadan bir çıkın

KİTAPLAŞMAMIŞ ŞİİRLERİ*nden

*Şiirler, Cahit Zarifoğlu, Beyan Yay., İstanbul 1989.

Efendim*

I

Boynuma bir ip at
Kölen diye yollarda gezdir beni

II

Gözlerini süzüyorsun
Bir balık gibi akıyorsun kaldırımlarda

Bir daha yüreğini kaparsan bana
'Bu yaprağı parampaça yaparım'

Çiçekleri sarı yapraklar ve bir ocak ayı
Ağız ağıza sin ve cim harfleri

Ateş kararıyor, bu içimin alevleri
Acı çekiyorum elimden alınmışsın gibi

Bir mektup hikayemiz olacak
Baştan başa notalar bülbül ağızları

Dik kafalı bir baş görüyorlar
Başını eğmiş dalların yaprağında

Zayıf bir çocuk yüzü, gülümsüyor
Dikkatle bak, korku dolu bakışları

O boğulurken gülücükler
Saçılıyor

* Şiirler, s.489.

Ölüm bir kuş kaldırıyor mezarlıktan
Ak kanatları, hayat yok oluyor

Çıkıp geliyorsun
Kor gibisin, bir kar gibisin

Soruyorsun: Zarifoğlu bana dargın mısın
Yoksa uyardılar mı seni sevdamızdan

‘Yaşamak’ bir perde gibi kalkıyor aramızdan
Zamansız mekansız bir tünel başındayız şimdi

O mavi gözleri görmüş olmalıyım
Bir ikinci vakti kaskatı ellerimin altında

Uçuşlu saçlar bukleler
Üstünde uyuyan eller

Sevgim uzanıyor
Soluk soluğa uyandırıyor menekşeleri

Görüyorum kıpırdanışlarını
Uykunda gül açan yanaklarını

haydi uyan
haydi canlan “hazan yaprağı”

Sultan*

Seçkin
Bir kimse değilim
İsmimin baş harfleri acz tutuyor
Bağışlamamı dilerim

Sana zorsa bırak yanayım
Kolaysa esirgeme

Hayat bir boş rüyaymış
Geçen ibadetler özürlü
Eski günahlar dipdiri
Seçkin bir kimse değilim
İsmimin baş harflerinde kimliğim
Bağışlanmamı dilerim

Sana zorsa yanmaya razıyım
Kolaysa affi esirgeme

Hayat boş geçti
Geri kalan korkulu
Her adımım dolu olsa
İşe yaramaz katında
Biliyorum
Bağışlanmamı diliyorum

* Şiirler, s. 491.

Anılar Defterinden Gül Yaprağı*

Anılar defterinde gül yaprağı
Gibi unutuldum kurudum
Başıma düşmüş sevda ağı
Bir başıma tenhalarda kahroldum
Sen kimbilir, rüzgarlı eteklerinle
Kimbilir hangi iklimdesin, ben
Sensiz bu sessizlikle
Deli gibiyim sensiz
Bu sessizlikle

Ayrılıkla başım belada
Gözlerini çevir gözlerime
Yoksa sensiz bu sessizlikle
Deliler gibiyim
Sensiz bu sessizlikle

* Şiirler, 492.

HİKÂYELER*'den

* Hikâyeler, Cahit Zarifoğlu, Beyan Yay., İstanbul 2006.

SİZİ GÖRMELİYDİM*

I

Sizi görmeliydim. Zorunluluk motifi bana da tuhaf, böyle üzerine eğilince tuhaf geliyor. Fakat yemin ederim ki öyle hissediyordum. O anlar ne güzeldi. -Ara sıra elle tutulur bir şeye mecbur olmadığımız için mi perişanız.- O anlar ruhumun öyle bir çalışmasını yakalıyordum ki doğaya ve insana nasıl davranacağıma şaşıyorum. Varlıkların ve ilişkilerin yanında belli bir formun içeriğini sürdüren, aslında duran insanın kımıldaması olmalı bu şaşırma. Bir şey sezmiş, fakat henüz çok kuşkulu ve ihtiyatlı davranan duyargaların haberlerini ve zamanın haberlerini ve toplumun haberlerini (ve yıkıntıların haberlerini) beklemeden, bedenini yol sormadan ışısız öne atılması olmalı bu şaşırma. Kalbin, değişmeye başlayan insanın istediği değişik kan'a karşı yorgun ve çarpıntılı karşı koyuşu olmalı bu şaşırma. Bir şey çoktandır ilk kez kımıldıyor, değişiyor mu, yoksa yeni bir şeyden dolayı, aslında var olan değişmenin yeniden bir kez daha mı farkına varılıyor.

Yüreğine uygun bir acıyla sevinen erkeğin, bilerek ve mümkünse ustalıklı apaçık ortaya komaktan kaçındığı bir durum. İnsan kendi formundan, kalıbından bir iki milimetre yana kaymış, yeni çehre, yeni gök algısı, yeni yaşama olanağı belirmiştir.

Şimdi ayağa kalkarak soruyorum.

Yukardaki cümleleri sürdürmek için gereken gücün nasıl elimden alındığını, neyin bana engel olduğunu anlatamıyorum. (Aslında anlatacak ne var.) Dün geceydi. Zaman bir hayli ilerlemişti. Zaman diyorum, burada zaman filan yok. Üzerime kıvrılıp oturmuş beni kımıldatmayan bir şey var onun yerine.

Evin önünde borazan ve insan sesleri. -Yine uyandım-. Bir kaç saat önce uyandığımda yağmur vardı. Evin damı çinko, bir ses. Bira ara öyle şiddetle yağmağa başladı ki: "Ya yağmur kendine hakim olmazsa" diye düşündüm. -Baygın, kabus içinde.

Oysa, yağmura izafe edilen böyle bir cınnet dünyamızın devamlı manzarası olsaydı, canavarca derhal onu da kullanmaya başlardık.

Şu anda coşkuyla, "kalbimiz başka bir ülkede bütün kalplerle birlikte yanyana sorguya mı çekiliyor, Tanrım, nihayet milyonların dışına itilmeden biz de yargılanıyor muyuz" diye sorabilmeyi nasıl da istiyorum.

Ortam, ya da o ortamın görüntüleri belirince, gerçek ya da yapay sırasıyla debelendiğimiz hatıralarımıza bir çare bulmalıyız. Sanat zevkiyi-

* Hikâyeler, s. 33-42.

le elde ettiğimiz hatıralarımız için elverişli bir “geleceğin” nasıl olabileceğine dair bilgiler edinemedik. Onlar düşmanca ve anormal şekiller olarak büyüdüler. Bugün kaburgalarımızın dibini zorlayan, belledikleri azaplı kelimeleri içimize tekrarlayan onlardır. Varlıklarını kuvvetle hissettiğimiz bir günde onları uysallaştırmak için çabalarken, aynı şekilde bugünkü hatıralarımızı ihmal etmiyor muyuz.- Şimdi iyice anlıyorum ki, dün gece bir sancıyı kesinleştirmeye çalışır gibi yazarken cümlesi bende bulantı yaratarak durduran onlardı. Cüretinden dolayı ağzına ateş atılmış, kanatlarındaki ödevler geri alınmış bir melek gibi sustum. Yatağın sancılarına kıvrılarak uyku aradım.

“Soruyorum” diye başladıktan sonra söyleyeceklerini biliyordum. Ama daha ilk o kelimeyi yazamadım. Aştı.

Ondan söz etmek için, ona izin veren zamanları seçmeli.

Gece beni durduran şeyi, akla gelmesi kolay olan kurallar sandım. Buna göre yazılan bir ilk mektubun hududu, (siz dahil) başkalarına göre sizi henüz tanımayışım beni durdurmuş olmalıydı. -nezaket- Fakat hayır ben nezaketten korkmuyorum. Bir utangaçlık ya da cüret yorgunluğu da hissetmiyorum.- Gelişmeleri bizdeki gibi olanlar aşkı, yalnızlığın sıhhatli bir çalışması olarak görmelidirler. Yalnızlık nasıl emek sarfederek en çok sahip olduğumuz şeysel, aşk ta bedenim.

II

Aşk, bedenim, bizim için mutlu olan bir andan yararlanarak kendini yalnızlığa sunduğu zamanlarda ortaya çıkar. Balıkçının ağı sepet içinde taşıdığı değil, onu kendi başı üzerinde savurduğu zamanlarda...

Artık beden ağır yalnızlık görevine biraz da ona hükmederek devam edecektir.

Aşkın kadınla erkek arasında doğuşunun kuvvetli sebepleri vardır. Çünkü onu anneyele baba çocukta beraberce hazırladılar. O babanın aceleyle bağışladığı, anneninse uzun zaman dinlendirdiği enerji olarak, çoğunun içine elverişli zamanlara adanarak bırakıldı.

Aşka bu şekilde bağlı olanlar, onu yıllarca yalnızlığın kullanmasına bırakabilirler. Öteki cinsi en çabuk vasıtalarla yanlarına çekenlerden aşkın haklarını soruşturmalıyım. Onlar çokturlar ve yardımımız onlara yetmez. Atalarından kalmıyanla davranırlar ve geleceğe bırakmazlar. Onlara: “Aşkın hakları vardır” dersek bize de anlamsız gelir.

İşte şimdi bir sabır bezine bürünmüş olarak içimizin gerçekleştirmesini bekliyoruz. Bu hazırlanışın bize sunacağı armağanların ancak kabulü zorlu olanlarına açığız. Çünkü başkalarının, oldukları gibisine dayanamadıklarımı aldık ve yücelttik. A’larda bir kaç dakikalık karşılaşmadan

sonra, o aslında seri ve kavrayıcı karşılaşmadan sonra geçen zaman sizi “kardeşim ve komşum” olarak arayıp işleyişimi, şimdi baştan beri söylediklerimin içinde eriyik halde düşünüyor ve beni bağışlıyorsunuz.

.....
Biliyor musunuz müzik için fazla şansım olmadı. Klasik müzik başlar başlamaz kapatılan radyoların yanında büyüdüm. Lisede iken bir müzik dersinde hoca klasik bir parça dinletirmeye kalkmıştı, öğrencilere. Hatırlıyabiliyorsam öyküsü şöyle idi: Bir Sezar, seferdeyken tahtına el konduğunu öğrenir. Hırsla geri döner. Bir tepeden Roma görünür. Orada konaklar.

Karanlık. Gün ağarınca saldırı.

Tabi plağı sonuna kadar dinlettirmediler. Ve hatırlıyorum, bir ara nedense gürültü yapılmadı. ... Sezar geri dönüyordu. Sanıyorum ben de, dişlerimi sıkmış, şiddetle nefes alarak, onunla birlikte, aynı savaş arabasında, belki de onunla aynı hacmi kaplıyarak Romaya dönüyorduk. Atın sağrısında işleyen adalelerden birinde müzik hocasının gözlüklü yanıp sönen çehresi. Koşuyorduk Romaya, hırsla ve o durumda insanın arkasında sürüklediği büyük ordu umurunda olmuyor. İçimizdeki öfke ve kalleşliğe uğramış olma acısı tek başına Romayı yeniden ele geçirmeye yeterli görünüyor... Önümüzde son bir tepe kalmıştı, üzerine geldiğimiz an Roma görünecekti. O anda içimizi kasırğa gibi dağıtan korkuyu anlatamam.

Ya Roma yoksa!.. O mutlaka orada olacak olan Roma yerinde yoksa ne yapardık. Yıldırım hızıyla, savaş arzusuna, öfkeye, yırtıcılığa ve melenkoliye düşen o azgın güç, tepeye çıktığında Romayı görmeseydi birdenbire param parça olmaz mıydık. Fakat Roma oradaydı.

Gece bastırıldığı için, ya da savaş kurallarına uymak için konaklanmadı bütün gece o tepeye. Tersine, Romayı gören Sezarın onu idrak etmesi o kadar uzun sürdü.

Bu yüzden konaklamayı anlatan bölümde tanımadığım bir sessizlik vardı.

Böylece bir dostum oldu. Onu keşfetmiştim. İçimdeydi ama onu zorlamadım. Sadece korudum. Bu çok uzun sürdü. Sabırlı, kıskanç fakat bazen de hiç seçme yapmayan dostumun yaşlandığını hissedirdim. Sonra birden iki yıl süreyle bir teybim oldu. Sekiz saat süren bandda yalnızca Wagner doluydu. Bir diğerinde yine Wagner, Bruckner, Çaykovski, Beethoven, Brahms... Bunlar bana aslında ömrümce yeterdi. Çünkü müzik bilgisi ve çeşit istemiyordum. Buna hazır olmadığım gibi hevesli de değildim.

Zamanla içimin iyi tanıdığı parçaları müziksiz kalınca kendi kendime dinlemeyi öğrendim. Yolda giderken alnımı yukarıya kaldırır, gözle-

rimi biraz kısar ve dinlemeye başladım.

Asıllarını dilemeye dinlemeye bu yeteneğimi kaybettim.

YAZMAYA başlamadan bir kaç gün önce karışık, sinir bozucu sesler işitmeye başlıyorum. Orkestranın konserden önce günlerce süren bir akort faslını düşünün. Yazmaya başlayınca müzik belirir. Fonda.

Şu iki gündür belirmiş olanda alışmadığım aksamalar var. Sahneye uzanan bir el orkestrasının üzerinde bir kamçı yükseliyor ve çocuk geceliğiyle fırlıyor yatağından çıplak ayakları ile ve bağırıyor buz kırıntılarında koşarken: “Anne havadaki müziği tut, geliyorum”.

Buna benzer bir şey.

Yazıyorum ve susuluyor. “Ne oluyor” soruyorum. “Yoksa hala başlamadı mı” ne aptalca şey. Yine böyle, o tanımadığım sessizliğe benzer bir sessizlikle, sesimi boğarak (Size ne kadar hakkım var?) soracakken, dün gece kalemi o birden bırakışım gibi sustum. Kelimeleri çapraz kullanarak bir şey soracak ve bir cevap hazırlıyamadın susacak mıyız. Bu bir oyun mu? Bu durgunluğu neyle gidermeli? Yine kendi kendimizi atlatıp zincirlerimizi takmaya mı başlıyoruz? Yoksa gerçekten sorular duruluyor “kabul” başlıyor ve eserimiz olan sessizliğe mi çağırılıyor? İşte sanki tekrar bir şey var. Sanki birleşmeden hemen sonra kız, ortaya çıkan yeni durumu, (kadınlığı) kavramak, hakim olmak ve ziyan etmemek için değişiyor. ...Hayat orada da başarılımalıdır.

Bütün büyük anlatılar yalnızlıktan yontuldu.

Taşın içindeki şekli dışarıya çıkardığını, söyleyen heykel yontucusundan daha fazla metafizik bir olguyla.

Ve sonunda sonu gelmeyen yalnızlık yığınlarına bekçiler seçildi.

İçimizdeki iniş ve çıkışlar size yansiyorsa, benimle aynı şeyi dinliyorsanız, sihirli bir susuştan sonra, tıpkı çekiç sesleri arasında o kalın ve gür erkek Sigfridin mağarada Mimeye derin bir melankoliyle anne ve babasının kim olduğunu sormaya başlaması gibi, biz de kendimize yalnızlığı soralım.

Geceleri uzak ziyaretlerden, önde fener taşıyan hizmetkarın arkasında, o üçra Anadolu kasabalarının bol kıvrıntılı, çamurlu yollarından, bir kadın hizmetçinin kucağında uyuyarak eve dönerken, tektük ufacak pencerelerinde ışıklar görünen evlerden üzerimize bol bol yağın şey yalnızlık olmalı. Hizmetçinin ayağı takılınca, ya da yorulan kollarını başka bir biçimde dinlendirmek için, başımızı bir omzundan diğerine aktarınca, gözlerimiz bir an açılır, iki elimizle çenemizin altına bastırduğumuz, yeşil yaprakları üzerinde duran iri portakalın serinliğini ve kokusunu duyar, ve yalnızlığın kendisinden başka bir şey olmayan bu portakala büyüdükçe daha kuvvetle sahip olacağımızı bilmeden onun elimizden alınacağı kor-

kusunu yaşarız. Yalnızlık en küçük yaşımızda, misafirlikteki zengin sofraya örümcek kolları gibi uzanan ve ağza yönelen eller arasından (dizinin dibine oturduğumuz) annenin elini çekerek sininin altına doğru uzatmasıyla ortaya çıkar.

O, o andan itibaren reddedemeyeceğimiz şekilde karşımızdadır.

Ağzımızdaki şekerle lokmayı yutmak için artık acele etmiyoruz. Annenin eli bir süre dinlenir gibi sininin altında durmuş, sonra da oyalandığı şey önünden çekilmiş gibi ağır ağır yukarıya çıkmaya başlamıştır. Gözlerimizi kaydırıp ona bakmasak bile bunu bilmekteyiz. Anne bir kere daha sofraya uzandığı zaman bu artık kendisi için değildir. Yeşil yaprakları üzerinde duran portakalın, o çoktandır mutlaka işareti olan portakalı eline alacak ve içimizde karşılığı olmayan bu büyük meyveyı göğsümüze uzatacaktır. ...Küçük ellerimizle, kavramak için şekil vererek bu müthiş şeye uzanırken, bir an belli belirsiz yukarıya kalkan bakışımızdaki acıyı nasıl farketmemiş olurlar. Reddedemediğimiz ve istiyemediğimiz şeyi avucumuza aldığımız zaman bunun ne demek olduğunu bilmekte miyiz? Onun gerçeğine nasıl hazır olabiliriz. Tepesinden sarkan ve yapraklarını taşıyan küçücük dalı koparmak için içimizde özgür alan var mıdır? Ondan dalgın dalgın koparıp sininin altına bırakacağımız bir yaprak parçasının seneler sonra (bir köy ya da yabancı bir ülkede) kendi yatağımız olmayan bir yatakta uyumaya çalışırken, dışarıda birdenbire duyulup kesilen bir insan sesinden sıçırarak, odamıza girdiğini, susuzlukla eşyalarımızı arayıp onları doldurduğunu gördüğümüz an ne yapacağız? Her zaman ona sahip çıkabilmeye kudretimiz olacak mı?

Onu, portakalı iki dizimizin arasına bir avucumuzla bastırmakta, atık iyice göğsüne yaslandığımız anneden yardım alarak tahammül etmekteyiz.

Başlangıçta tabaklar sıralanarak, küçük tabaklara da yer açılarak düzenlenmiş olan sini, yere yazılan sofranın üstüne, altına bir elek tahtası konarak odanın ortasına yerleştirilmiş, yöresine minderler atılmıştır. Şimdi tabaklar yarı yarıya boştur ve sininin yanlarından portakal ve elma kabukları sarmaktadır. Ortadan kesilmiş ve içi çürük çıkmış bir meyva komşudaki kötü olaya işaret gibi öylece durmaktadır. Ev sahibi ağırlamak arzusu içinde boğuluyorken iştahlar kesilmiş, sofradakiler kemiklerini doğrultmuşlardır. Bacaklarımızın arasına ısıtmak ister gibi bastırduğumuz, ve ortaya çıkan yeni görünüşten dolayı hor görmeye meylettığımız portakaldan ilk ihtarı almak için zaman olgunlaşmıştır: Yeniden duvarların dibine çekilen minderlerde anneye ortaya koyduğumuz şekli değiştirmeksizin yerimizi alırken, ifade edecek kadar zaman (ey zaman) geçer geçmez anlamaktayız ki iki taraf ta mağlup olmuştur. Sofrayı geti-

rirken eğilip doğrulan bedenle, sofrayı götürürken eğilip doğrulan beden farklılaşmıştır. İş bitirdikten sonra, iş gören kadın kemiği ve eti içinden alınmış bir deri balon gibi mutfağın kapısında belirip, rahavet içinde konuşmaya başlayan topluluk içinde yerini alınca ürperiyoruz. Çünkü bir an, nedense mutlaka bir an korkunç susuluyor. Ve avucumuzdaki portakal irinli bir yara gibi zonklamaya başlıyor.

Çünkü başlıyor.

Birinci şey -yemek- bir ödev gibi başarılmış onun ilk planda çekilmesiyle, yine yenilgi -başarı şartı ile birlikte, ikinci şey -cinsel birleşme- müslüman ve haya duygusuyla örtülü bir toplumda belirebildiği ölçüde ortaya çıkmıştır. Bu yüzden, buraya kadar, yerini kestiremediğimiz bir ağrı gibi, bedenimiz içinden dışarıya doğru, zorlukları yene yene yükselen yalnızlığın, o anda zayıf bir yerimizden, evet daha çok utanılacak bir yerimizden ortaya çıkıvereceğinden korkmalıyız. Dizinin dibine oturduğumuz annenin göğsü ile kolunun arasına başımızı yerleştirerek çabucak uyuyuşumuzun sebebi bu olmalı. Bir süre sonra elimizden yuvarlanan portakal ortada kilimin üzerinde büyüğü bir hayvan gibi duracaktır. Odada bir halka olmuş, konuşan ve dinleyen kişileri sık sık gözleri ona kayacak, ev sahipleri bakışlarıyla onu orada durdurmak, sabitleştirmek istiyecek, konuklar ise ona takılan bakışlarını uyuyan çocuklarına kaydırarak, içlerinde beliren karışık düşünceleri ellerinden geldiği kadar işte böyle fena kalkıyor,

Giyinildi.

Hizmetçinin kucağında, tüy kadar hafif uyuyarak kapıdan çıkmak üzereyiz. Sonuna kadar vedalaşılmış ve çıkmak üzereyiz.

Hizmetkâr feneri yakmış ve boynunu bükme üzeredir.

Anne yanımızdadır.

(fakat niçin)

Baba koşarak giriyor evin içine ve portakalı kapıp getiriyor göğsümüzün üstüne.

Ağırlığımızı rahatça bacaklarına taksim eden hizmetçi kız, bu sırada bedeninin birdenbire sarsılmasını neyle açıklasın.

.....

Nihayet İst.

Size anlatmayı asla denemediğimiz, fakat yazdıklarımın içinde sezdiğiniz M kabusunu -bu kez de üstünkörü ve gevezelikle atlattım. Korkakça.- Oda arkadaşına oyun oynamış bir deli gibi mutluyum.

Bu sayfaların içindekiler yalnız sizde kalsın. Çünkü bizler böyle değişik durur, geçmişin teriyle savaşıyoruz.

YAŞAMAK**tan

* Yaşamak, Cahit Zarifoğlu, Beyan Yay., İstanbul 2004.

SARIKAMIŞ 1979.* ne çok acı var.

anında morartan vuruşların bir anda kan morartı ve patlamalarla ve acının ve korkunun çağırıldığı et büzülmeleriyle tanınmaz hale gelen yüzlerinin dimdik ve ilk ifadesini bozmamaya çalışarak ve hep karşıya bakarak ayakta tutuyorlar.

bakıyorum. Ruhumuz dar bir şeridin içinden sızılarla geçiyor Utançla yerle bir olarak hatırlıyorum. Senin sözlerini. En sade görünümünde bile fevkaladelikler olan dediklerini. Büyük edeb suçu işleyen kölene: “ahirette kısas korkusu olmasaydı seni şu misvakla incitirdim” diyen Sen, Allah’ın bütün insanlara elçisi, sevgili peygamberimiz. İki hafta olmadı bile. Toprağa kapanan karın ardından koşuyorlardı. Araçlar yük planlarına bakarak aceleyle yüklenirken her an birlikçe ‘güneye kayma’ durumuyla hazır olunacaktı. Yakın bir tehlike olmadığına göre alarm bölgesine gidilmez sanırım diyor, barış içinde askerliğin pandomimi yine de hava hedeflerine karşı dikkatli olmalı benzin ve cepane ikmali yapılırsa yapılsın namluyla birlikte düşmana bakılsın çoraplar yamansın gereğinde günlerce arazide yaşayacak şekilde çeşitli amaçlara uygun çadırlarda uyku tulumuna portatif karyoladan mutfak malzemesine berber saraç terzi avadanlıklarına dek herşeyler koşturuluyor. Ve koşarken başını kaldırıp başka şeye bakmazsın. Dar sıkı emir ifa tüneli içinde görev biter bir birbuçuk saat sürer ve benim beyin taşımın dışı doğru bombeleştiği yerden yüzüme kıvıldatılmaz sükûnetten ve kararlılıktan yayılır. Ve zorluk çıktıkça kolayı bulur zira kolaylaştırmak buyurulmuştur bize, ve söyler iyilik biçimleriyle duran ağızım. Ve tüm koşuşmalar ortasında insanları alıp buran olayların en içlerine sarkar şair kanım. İmkan nisbetinde. Yine de: bir hafif araç römorkunu yokuş yukarı itiyorlar yedi kişi tıka basa silah yüklü. Sırf yüklemeyi mi akıllarından geçirirler. Bu yedi bedenin bu kadar değişik ve çeşitli ifadeler dolu kıvrımlarının başka bir nedeni de olmalı. Sol öndeki bir metal gibi tüm gövdesi mıknatıslanmış ve ayaklarının altında yerin içindeki hareketli mıknatıslı temel kütleyle uyarak ve görünümündeki kıvrık muazzam denge bozulmadan ilerliyor. Onun hemen arkasındaki öne doğru kaykılmış, römorkun tuttuğu parçasını sanki yerinden ko-parmaya çalışıyor. Öte yandan sağ yüzünü öndekinin kalçası üzerine yatırmış onun gergin güfte yere basan baldırlarının içinden toprağı dinliyor ve bu yüz oradan gelecek azaplı bir söze dayanamıyacak olursa

*Yaşamak, s. 5.

yerinden fırlamaya hazır bulunuyor. Römorkun arkasındaki ikisi kapak kenarlarından kavramış avuç içleri hareket yönüne dik gelebilsin diye omuzlarını elleri seviyesine indirmişler. Bedenleri yere paralel uzandıktan sonra bacakları dik açıyla yere varıyor. Birinin başı kollarının uzantısında ve yüzü yere bakıyor. Ötekinin başı boyundan geriye doğru kaykılmış yüzünde ileriye zorlukla bakan ifadeyle. Kimbilir? İtiyorlar sadece. Adelelerindeki güç yerçekiminin ve topraktaki engellemenin karşı komasına baskın geldikçe ilerleyebildiklerini biliyorlar mı hayır. -Gerektiğinde araçlara istif ettikleri sandıkların parçalanırcasına açılacağını silah ve cepanenin süratle dağıtılacağını gözlerinin önüne getiriyorlar mı hayır. Acaba. Cepanesini alan her savaşıci bedenine ve kalbine yüklenen demir kurşun barut korkmak ağırlıkları ile kulaklarında uğultular yapan yürek vuruşlarını duymadan korkunç, kendine dönük hazırlığa giriyor. Hedef küçültmek için yer toprağa kapanıyor ve yumuşak zeminde duran tankın derine inişi gibi bir toprağa batma duygusu salvolar halinde habire doğup doğup patlıyor içinde. Ölmek vurgunluğu. Yeryüzünde sırtları işlemeli uçuk böcekleri gibi sürünüyor ve vurulduğunda genç bir aslanı andıran enerji dolu silahı durgunlaşıyor ve süvarisi boylu boyunca yerde yatan bir at gibi sahibinin başucunda bekliyor. Fakat silah sadık değildir. Bütün yorgunluğuna rağmen o derin ve telaşlı soluklara katılmış olmasına rağmen tetik korkuluğu içindeki hassas uzvunda başka; cesaret eden bir elin şehvetli temasını ve bir omuzu ile arkalayıp göğsünün üzerine bir gözünü kapayıp hayranlıkla uzanacak çehreyi gözliyecektir. -İtiyorlar römorku.

Kars Çayı'nın, demir ve kara yolunun geçtiği dar ve derin vadide herşeye rağmen uzun uzun öten bir ekspresin sesi duyuluyor. Ve arkada çam ağaçlarının silüetlerinin göğe vurduğu tepenin arkasından gri bir bulut tomarının ucu görünüyor. Ağustos güneşinin kavurucu sıcaklığına rağmen yüzlerimizi serin bir rüzgar yalıyor.

Yükleme sürüyor. Teçhizatlarını sırt torbalarını portatif tahkimat edevatlarını hafif ve ağır silahlarını kamuflejli çelik başlıklarını almışlar. Toplanma bölgelerini akıyorlar. Hiç konuşmadan herbiri ne yapacağını bilerek. Rüzgâra karşı yürüyorlar. Gri bulut süratle tepeye yaklaşıyor. Tepenin arkasında boğuk bir gök gürültüsü henüz güneşli çevremizde tabiatın şaşırtıcı bir işareti bir oyunu gibi duyuluyor. Üç yüz elli iki jeebin akü kutup başlık kablosu neden onarılmamış / Gök bir kez daha gürliyor. Yakındaki tank taburundan bir tank grubu gürliyerek civar yoldan düzlüğe çıkıyor. Öte taraftaki mekanize alayın kariyer'leri zırlı araçları tek ve devasa bir motorlu aletin çalışmasını andıran birlikte bir

uğultu çıkarıyorlar. Bulutun bir ucu güneye kayıyor iyice. Öte yandan hamle yapan daha yüksekteki beyaz görünümlü başka bir bulut süratle güneşin önüne kayıyor. Karşı tepeye düşmüş bulut gölgesinin toprağa dökülen yağ akıcılığı ve yayılmasıyla vadinin içine doğru kaydığını az sonra da bulunduğumuz düzlüğe çıkıp üzerimize yürüdüğünü görüyoruz. Ve şimdi gölgenin içindeyiz. Güneydeki ova yer yer yeşillikleri biçilmiş ekin tarlaları sararmış meralarıyla henüz güneşin net kıkırdakımı aydınlığı içinde yatıyor. Gölge süratle oralara da kayıyor. Tank birliklerinin üzerinden geçerken orada kaynaşan erlerin yüzlerine çarpan serinlikle ürperdiklerini hissediyorum. Bir tank, kulesinin ucunda bir salyangoz duyargası gibi ağır ağır ve hissederek kuzeye doğru çevirdiği ağır top namlusunu sanki ucundan o öldürücü demir kütleli kusacakmış gibi bir an üzerimizde tutuyor. Nişancının teleskopundan bizleri mükemmel bir toplu hedef olarak gördüğünü düşünüyor yanımda hemen elimin altındaki tanksavar roketlere delice bir istek duyuyorum. Harp uzakta olmasına rağmen onun havası çeşitli esintilerden çevremdeki çeşitli ve müsait çağrışım materyallerinden üreyerek bölük pörçük içime akıyor.

Milano 1967.* kalın taş duvarların aslan başlarından sular boşanan ya da insan ve aslan başları boşalan istasyon. Boz renkli kütleli yapılar, gökten çamur halinde bir toprak parçası atılmış ve yeryüzüne düşerken o çamurlar o binalara dönüşmüş gibi çünkü insanlar için yapılmışa benzemiyorlar. Bir kan olayının hareketsiz ve duygusuz arka duvarı gibidirler. Tam meydanın ortasındayım geri geri yürüyorum boz duvarların hayvanat bahçelerinde kavanozlardaki yılanlar gibi nefes alıp verdiğini görüyorum anamdan babamdan uzaklardayım.

durmadan yenen ve kusulan bir yemek gibi istasyonun büyük kapılarına ve merdivenlerine atılan dışarıya ve içeriye doğru hiçbirini tanımadığım ve birbirlerini tanımayan insanların bakışlarındaki esrarı kendi inançlarım içindeki yerini ve yorumunu bulmaya çalışıyorum. İşçilerin düzenli vuruşlarla kestikleri ağaç yolların kesiştiği meydanın üzerine insanların ve arabaların üzerine düştü. Hiç bir inleme hiçbir yardım koşması ve hiçbir balta duymadım. Demek ki düşünüyorum o gökdelenler kadar boylu ve meydanın kenarında boylanmış bir ağacın düzenli vuruşlarla kesildiğini ve arabaların ve insanların kaynaştığı meydanın üzerine düştüğünü, tabiat ve şehir hayatını iki şeffaf resim

* Yaşamak, s.14.

gibi üstüste koyarak.

Çay evlerinin ve aslanagızlarının çevirdiği o meydandan ibaret değildir bu koca şehir.

Kaldırımdaki masalardan birine oturuyorum yer bakınıp bularak aylardan ağustos, kaldırım kahvehanesi kalabalık.

Kâğıt kalem çıkarıp seni hatırlamamak mümkün mü diye yazmaya başlıyorum. Bir otomobil tam üzerime geliyor süratle, derin bir korku nefesi almama bile zaman kalmadan sarsıntıyla kaldırımın üzerine de atılıyor masalara çarpıyor yanağıma şişe gibi birşey çarptı sert ve muktedir şaşırtılmaz kaçamazdım bir kaç kişinin masa ve sandalyelerle birlikte ezilir gibi derdest olduklarını gördüm daha derin bir korku nefesi bile almamıştım tam en büyük çaresizlikle kendim için geleni bekliyorken araba önümde bir duvara çarpmış gibi durdu. Direksiyonda bir kadın var. Müthiş sakın. Bir park yerinde durmuş gibi inmekte acele etmedi. Biraz bana baktı. Ezilir gibi olanlardan bir bay kapıyı şiddetle açmasaydı belki de inmeyecek miydi. Çabucak oldu. Adam kadına vurdu. Araba üzerime yeni gelmeye başlamış gibi yerimden kalktım, vahşet çabuk etkiler bizi, kaslarımın sıkılaştığını hissettim, kaya gibi bir şeyi kollayarak yana çekildim. Yanağımdan kan akıyordu kadını tartaklamaya başladı. Baş, tahta kırıkları, örtü, eğri demirler gibi şeylerin içinde ayakları beceriksizce uzatılmış çocuk gibi bir şey vardı arka tekerin altında. Ölmüş gibi kimse ilgilenmiyordu çıkarmak gibi bir şeye çalışmıyordu ve ben de eminim ölmüştü. Kadını adam kelimelerle boğmaktan bıraksa anlıyacaktı kadın, işte o zaman sanıyorum belki de bayılırdı, bağırıp çılgınlıklarla gerçeği bozmak isterdi. Ve oldu. Yüzünün rengi çekildi birden bire. Renksiz bir insan teni bembeyaz gibi hayır başka bir şeyi. Vücutundaki küçücük bırakılmalarda müthiş bir bayılma isteği vardı. Elini alınına ve başına götürmelerle kendini ayakta tutabiliyordu. Hudutsuz çöllerin metanetini kelimelerini içinde tutan ve derinden derine o kargaşaya rağmen o esmer adamın söylediğini duydum: La havle vela kuvvete illa billahilaliyyilazim. Kaderin birden bire bir çarpıcılıkla ortaya çıktığı bu kaza ile bu teslimiyet ve yaradana sığınma arasında bir kaç saniye derin bir başı boşluk yaşadım. Şüphemi hayır isyan mı hayır bunların hiçbirine uzantısı olmayan fakat bizim sınırında durmaya mecbur kaldığımız gerçeğin üzerimize bırakılırken doğurduğu deprem.

Daha sonra değişik renk ve dillerine rağmen çöllerde arınıp yayılan kelimelerin onları da elde ettiğini ve işmelerin durduğunu, ölü genç kızın üzerine yavaş yavaş bir annenin indiğini, polislerin esrarengiz bir çocuk oyunu oynuyor gibi oraya buraya görünmeyen şeylere bakın-

dıklarını, yerleri tebeşirle çizdiklerini, boz renkli duvarların ölüme de hayata da aynı oranda yabancılaşmış hayvanat bahçelerindeki yılanlar gibi ve ne zaman gitseniz elinizin altında olan yıllar gibi nefes almaya devam ettiğini fakat insanların akşama doğru çölün arı kelimeleriyle çekildikleriyle ve başlarını yastıklara serdiklerini gördüm.

Seni hatırlamamak mümkün mü diye yazmaya devam ettim.

Sarı başın ve mavi habire yakalar gibi olduğun bakışına şimdi o arabanın kaldırırma fırlayış anı da karışıyor. Ve o annenin hayır sonradan ablası olduğunu öğrendiğim kadının o ölü şokunu üzerine doğru yüzümüze çarpan havayı yırtar gibi inişi hatıralarımıza yavaş yavaş engel oluyor ve gece geç saatlere kadar otelin penceresinden, Dom'un, yerin içinden toprağı acıtarak çıkmış gibi yükselen sivri ve saçaklı uçlarına bakıyorum.

ANKARA 1976.* onbir ocak. Üstad Necip Fazıl'ı karşıladık. Yirmi otuzda trenle geldi. Reşat, Akif, Hasan Bahri, Rasim ve ben. Üstad son kez çıkışı yirmibir ocağı ertelenen Büyük Doğunun çıkmamasına kesin karar verdiğini söyledi. Ve nedenlerini anlattı. Buna rağmen yine de çıkması için bir çok sebep sıraladı. Bunun için mevcut imkanlardan da söz etti. "İstişare edelim" dedi bize. Büyük adamın bu sözü söylediği topluluk içinde olmakla içime ani bir olgunlaşma hücum etti. Nice denizlerde sokaklarda kaldıktan sonra şu Ankarada yakam avuçları içinde toparlanıp içine alındığım iklimde, içimin bu ani hamlelenmesi ile fiziğim de harekete geçecek, ve oturduğum koltuktan taşacağım, sigara ağzımın kıvrımlarında kaybolacak, gövdeme yer bulunamayacak sandım rezil oldum.

Neyseki kendimi toparladım Üstadı dinledim: Büyük Doğu hareketinin oluşturduğu zümreyi "çeşmeden en başta akan suyun bulanık kısmı"na benzetti. "düşük" deyimini de kullandı. "Esas meyvesi ilerde gelecek" dedi. Bu "bulanık suyun içinden sizleri ayırıyorum" dedi. "Tek tek birer şahsiyet istidadı gösteriyorsunuz. Deminki sözlerim toplum içindir. Cemiyet mücerrettir" dedi. aradan saatler geçiyor.

çeşitli konulardan yeni fırlayışlardan yeni varışlardan geçiyor.

Necip Fazıl'ı onbeş-yirmi dakika dinleyen biri kendi dünyasının ne kadar küçük, değersiz olduğunu derin derin anlar. Sohbetlerin, büyüklerin dizlerinin dibine oturmanın neler ifade ettiğini anlıyorum. Tasavvuftaki

*Yaşamak, s. 43.

sohbet medeniyetini anlıyorum.

Üstad bütün o alabildiğine geniş ufuklarına, o derin idrakine, buluşlarına, dile hakimiyetine, o nefis istanbul şivesine, ve dinleyen herkesin onun, verdiği eserlerden de büyük olduğunu tasdik etmesine ve temel konularda bütün hassasiyetine rağmen, bazı pratik konularda bir çocuk kadar saf.-Kendi de farkında bunun: “Beni herkes kandırabilir” diyor. Mesela para konusunda, dünya menfaatleri konusunda. Teorik zekasının büyüklüğünü görüyorum ki onda pratik ve özellikle aldatıcı, kandırıcı, kurnazlık edici zekaya yer bırakmamış, bu yaşına rağmen kalbi çocuk kalbleri gibi temiz ve berrak. Onda hesabılık yoktur. Onun bize menfi ya da müsbet görünen her hareketinde, ve eyleminde, sadece tarihi büyük misyonunu yerine getirdiğine inanırım.

Televizyonda uzay filmi gösterilirken onunla ilgili olarak “bunlar insan fantazisi ile alay etmektir” şeklinde konuşurken, üç yaşındaki torunu elini ekrana uzatarak, “bunlar benim oyuncaklarım” demiş. “Tam isabet, tam teşhis” diyor Üstad, “meçhulü arayan zeka budur işte” diyor. Torununa hayran.

İnsan ister ki odalar dolusu parası olsun ve bu eli sonuna kadar açık insana versin ve sonra da para nasıl harcanırmış seyre dalsın.

Necip Fazıl batılılardan wagnere benziyor. o da çelik gibi sınırları olan bir hoş dehadır.

Üstada “basın şeref kartı” verildi. Toplantı bir hayli çekişmeli geçmiş. Şeref katının basit bir maddesi var “Basında elli yılını doldurmuş olanlara verilir” gibi. Ama yıllardır elli yılı dolmuş olan üstada bu kartçığı layık görmezlermiş. Gafil sefilcikler.

Üstad unutulmaz bir jestle bu yıldızlı kartı çıkardı gösterdi. Bir deyim kullandı ki yazmam.

Uzun masanın baş tarafında oturmayı ve bizlerin onun etrafında çevrelenmemizi tercih ediyor. Bir Genel İdare Kurulu havası içinde, başkan o.

Konuşurken, jesti ses tonu mimiği heyecanı ile hayret zinde. Ancak ayağa kalkıp yürümeye başlayınca biraz yaşlanıyor.-Çok dikkatli yürüyor. Yoldayız arabaya doğru giderken, lambaların aydınlığında, gölge mi başka bir şey mi olduğu belli olmayan su birikintisine basıverdi. Yanındaydım üzüldüm.

Merdiven inerken adımını birden peydahlanan bir boşluğa attığını görüyorum. Ama bir melek bu adımı onun dengesini bozmadan düzetyor ve basamağa koyuyor.

Maraş 1960.* o çıplak dağda nasılsa kalmıştı koca ağaç.

Peşipeşine gelen kışları tekbaşına geçirir.

İlkbaharlarda yalnızdır.

Binbir kol yollamıştır toprağa kalbini okutmayan yüz gibidir.

Yapraklarını büyütür. Yazları günden güne devrederek artan güneşlerin altında bekler. Ve sonbaharda yapraklarını dökmeye başladığında, hasatlığında ve yalnız yatağında kendine ilaç olmaya çabalayan bir ihtiyar gibi iradeli ve yalnızlığın sarhoşluk veren dertleriyle mütesellidir.

Her doğan çocukla birlikte vardı bu koca ardıç. Eskilerden bir iki kişi “bizim gençliğimizde gövdesi belki bir iki parmak daha inceydi” demişlerdi, ve kimsenin aklında kalmamıştı bu söz.

Bütün civar köylerin hayatında bir yeri vardı bu ağacın. Bulunduğu yöreye onun adını vermişti dedelerinin dedeleri. O civarda ava ve yaylaya giden kentliler de yıllardır biliyorlardı o bölgeyi. Güzlekte, Durnalıda yaylaya gidenlerin çocukları, hasat için ilk defa bağlara girdikleri yedi sekiz yaşlarında, ilk defa onun adını duydukları zaman, kendilerine gösterilmese de neresi olduğunu anlıyorlardı. “Yalnız ardıç” koskoca bir dağın çıplak ve alabildiğine geniş bir yamacının ve çıplak yamacın ortasında duran koca bir ardıç ağacının adıydı.

O yörenin köylüleri çok konuşmazlar.

Filozofca söz vururlar kadınlarına

Sıcacık getirilmemişse sofraya çorbaları.

Mutlaka yalnız Ardıç vardır önlerinde

Nereye olursa olsun yolları

Dağın tabii eğimine göre ağacın birkaç yüz metre altından geçmesi gereken yol, zamanı gelince ona doğru kıvrılır, onun etrafında genişler, yakın toprağı bir köy meydanı gibi çiğnenmiştir.

Dağın tabii eğimi, yola izin veren kıvrımı içinde, ağacın birkaç yüz metre altından geçen ikinci bir yol daha vardır. Yazın sıcağının bunaltmadığı, ve yorgun düşülmemiş ya da acele olan yolculuklarda kullanılır. Ama yine de ona uğranmış gibidir.

Bir türbenin açığından geçiliyor gibidir.

Orada mesafeyi idrak ederler. Köye Yalnız Ardıç kadar kalmıştır.

Köylerinden Yalnız Ardıç kadar uzaklaşmışlardır.

Köylülerin bizim söylediğimiz gibi Yalnız Ardıç demediklerini belirtelim şimdi. Yalnız kelimesindeki ‘n’ düşmüş, ‘ı’ uzamıştır. Ve bu iki kelime uzayan bu ‘ı’nın yardımı ile birleşmiştir, isim ‘yalızardıç’ ya da ‘yalızardıç’ şeklini almıştır. Böylece o kavuşturucu eylemine ilkin

*Yaşamak, s. 45.

kendi adından başlamış gibidir. Bu yüzden Yalnız Ardiç üzerine söyleyeceğimiz bir iki cümle daha varsa, onlarda ismini bu şekilde kullanalım.

Çıplak dağın ancak çok uzaklardan insan bakışına sığan genişliği içinde Yalnızardıçın karaltısı seçilir. Bu bile yeterlidir başlamak için. Onu ilk defa gören, ona yaklaşan biri de düşünmeye başlar. O güne kadar alışkın olmadığı ve kendindeki mevcudiyetini ömür boyu düşünemiyecégi bir işleyişle düşünmeye başlar. Zira bu tarzın içinde büyük oranda varlık sebebimizle rabitalı o sıhhatli duygulardan bir kaççı çalışır. İnsan işin mahiyetini kavrayamaz, kendindeki bu sihirli değişikliğin harmanına girmekte adeta acele de eder. Bir ilkbahar ferahlatması ile karşı karşıya olduğunu zanneder. Kendini dağın ve ağacın içine doğru bırakır. Ve o zaman başlar: Bazılarında hafif bir telaş, bazılarında hafif bir korku meydana gelir. Ama genellikle bir teslimiyet de başlamıştır. Duyguların fevkalade tonlarının iştirak ettiği bu değişiklik ani bir şaşkınlıkla başlar. Buna derhal bir hayranlık çalkantısı katılır. Bu çalkantının içine sevgi bir nehir gibi akmaya başlar. Bunlara derin ve dayanıklı yatak gereklidir, bağlanma ve sadakat duygusu dövüldükçe kavileşen çelik gibi yatağını derinleştirmeye o zaman başlar. Ve bunların da üzerine, anaların ancak yavrularına duyduğu cinsten bir merhamet duygusu boşanır. Yalnızardıçla karşılaşan insanlarda, hangi sınıftan olurlarsa olsunlar bu oluşlar sırasıyla gerçekleşir. Bundan sonrası nasiplere göredir.

/yüzbindiler

bölük bölük geldiler

sıradandılar

büyük ova saatlerce onların akışlarını izledi

muntazam ve sessizdiler.

kartallar o yörede dönmeye başladı

gelen yerini aldı

gelen yerini aldı

gelen yerini aldı

başları dikti

baldırları zinde göğüsleri istekliydiler

yüz bin demek heybetli bir yavru ordu demek imparatorlukta

kaslar tam hizada

palalar tam hizada

bükülmez bilekler kalın pazulu kollar söğüt dalları gibi sarkmıştır

her can öteki yüz bin canın aynı anda aynı amaç yoluna orda oluşun hikmetine dokunup dururken ve kendini oradakilerin mevcudundan

ibaret tek bir beden gibi idrak etmeye başlarken
beyaz küheylanın üzerinden Kanuni Sultan Süleyman Han gel-
meye başlayınca
devasa bir el büyük orduyu havaya kaldırır
yürekler ve gözpınarları kabarıp
zaman ilerleyince ve Sultan
aynı suda arınan ruhların karşısına ilerledikçe
kalbler hızlanır
tek bir beden gibi olan mevcut bir tek 'göz'den ibaret olur
Fetih böyle başlar. İlahi lutfâ mahzar oluştâ, vasıtaların önemini
anlıyor muyuz

Sultanların, fetihleri, Şeyh ül İslamların önünde damarların ve kalble-
rin genişlemesi, ışısız zindanlarda insanlara kapıların açılmasıdır.
Mühim, fakat henüz bir ilk başlangıçtır.
Kapitalist, sosyalist, emperyalist, bütün maddeperest şefleri son merha-
le kabul edenlerin bütün kapıları kapanmıştır.

Yalnızardıc önünde, havadaki bütün değişmelere rağmen, ebed bir ik-
lim hüküm sürmektedir. O bir tek ağaca dair düşünürken insan başları,
ona bakarken, gölgesinde otururken, güneşli günlerde önlerine kattık-
ları hayvanların arkasında ona doğru yürürken, uzağında ve yakınında
düşünürken, içinde fizik ötesi ışıltılar olan davetler edinirler. Ağacı an-
lamaya çalışırlar. Yorumlarlar.

Onunla başbaşa kalınca içten içe çekiştiler. Ona isyanlarını anlattılar,
çektikleri acıları unutmaktan korkanlar, acılarının isimlerini simgele-
rini ona işlediler. Kazınmış taze isimleri, bu onulmaz görünüşlü derin
yaraları iyileştirerek, hafif bir kısımla içine alarak koruyuşu karşısında
kendilerinden geçtiler, kendilerini hatıralarından başlayarak bir araya
getiren gayreti karşısında gizli gizli yaptıklarından utandılar, ve ona
daha çok açıldılar.

O genç aşık anlayışla karşılandığı bir çevrede ağılabilmek için köyün-
den çıktı, kilometrelerce yürüyerek ona gitti.

Onu uzaktan görünce koşmaya başladı
Yanına varınca boylu boyunca dallarının altına yattı
Artık vicdanların mektebi gibidir
Orda avcılar da konaklar.
Çobanlar için merhale
Tepeye tırmanırken bile bir iniş yeri.
Yalnızardıc büyüktür.

Gölgesine varan insan az sonra onun öteki ağaçlardan farkını anlar.

Az sonra gözün alabildiğine oraya akan tepelerin, kıvrımların, derele-
rin ve ovada gümüşü bir parıltıyla yatan nehrin, parlak ufkun sessizliğin
sebeplerini düşünmeye başlar,
Gide gide insanın ufkunu yüce peygambere götüren bir tabiattır o.

...

İSTANBUL 1969. * pencereden bakınca toprak ve ağaç görünmeli.
Hava tertemizdir, yakınlarda sağlıklı bir dere akmaktadır. -İnsan; tabi-
attaki insan ve eşya dengesine bakarak ve inanç içinde yastığa başını
emniyetle koyar. Orada kader rahatsızlık vermez. Tabiata yakın olmak-
ta kabusu dağıtıcı bir güç bulunuyor.

Köyde kadın ve erkek birbirini tabiatın himayesi altında bulur.
Sevgiye başlarken tabiatın da başlaması için ellerini kuvvetle yıka-
maktadırlar.

Çocuk her şeye rağmen, yirminci yüzyılın oraya varmamasına rağmen
cılız fakat bağırان bir sıhhatle doğar ve hemen ölür.

Ölüm keder doğurmaz, cançekişmelerin ortaya yaydığı bir sessizlik
vardır ama, ölü toprağa sevgiyle verilir.

Evler topraktan yontulmuş gibidir. Çamurla sıvalı rüzgar almayan du-
varların dibinde erkekler yan yana çömelmiş, mağara kovuğunu an-
dıran yığma taş kapıdan ölünün çıkmasını ve önlerinden köyün kör-
pe kızının geçmesini beklemektedirler. Gözler ister istemez yandaki
sokağın başında beliren köyün meczubuna takılır. Beş altı iri köpek
onunla birlikte ilerlemektedir. Ses çıkaran aletlerin ve gürültü yapan
insanların yokluğu yüzünden bütün küçük yerlere has sessizlik, gün
ışığı gibi her yana eşit olarak dağılmıştır ve gölgelerden daha da be-
lirgindir. Meczub ve iri köpekler köşe başında belirdikleri zaman bir
fanusa giriyor gibidirler. Meczub yaklaşır, hiç kimse de ona takılmak
için istek bulunmaz, bu değişiklik önünde donar kalır, bütün tefekkürü
insanların davranışlarını tartmaktan ibarettir. Bu değişiklikleri doğuran
sebepleri belki hiç bir zaman bilmemiştir. Cenaze evi önünde toplan-
mış, az konuşan bekleyen ve kendine takılmayan ve gülmeyen insanla-
rın bu halidir ölüm. Tepeden tırnağa ve büyükten belli bir küçük çocuğa
kadar inen bu değişiklik ve nihayet o küçücük tozlu bebelere gelir ki
her günkü hayatlarını sürdürmektedirler. Ve o çok ihtiyarlar, yüzlerine
ebedi gelip oturmuş sükunetlerini sürdürmektedirler, demek ki ölüm;
bu ikisinin arasındadır.

Meczub iri köpekleriyle gider.

*Yaşamak, 56.

Güneş akşamla ufukta aşağı doğru inerken, hem köyün hem de mezarların üzerinden çekilir. -İnsanlar gece gündüz karışık sıralarla tabiata yaklaşır. Sayımı yoktur.

Apartman katlarından bulup çıkarılan, araçların altından kaldırılan insanlara, sözlerimizle tabiatı vehmettirebilmek durumda mıyız?.

DİYARBAKIR-SİLVAN 1943. * küçük pencere, o duvarı hatırlıyorum. kalın, kirli-beyaz badanalı, kaba ve serin. küçük pencerenin çerçevelendiği aydınlık boşluğa tutunarak durabiliyordu bu duvar. çünkü öteki duvarları, ne kapıyı, ne eşyaları, odanın öteki hiç bir şeyini, ve evin diğer bölümlerini de, sokakları ve kasabayı da, insanları da, ve kendi yakınlarımı da başka hiç bir şeyi bilmiyorum hatırlamıyorum. Yalnız o kalın serin duvar var. onun da yalnız penceresinin etrafına gelen kısımları hatırlıyorum. şimdi, şu anda gözümün önünde, görüyorum onu.

bu pencere yüksekteydi. çünkü ışığa, yukarı doğru bakıyordu. Çünkü ikibuçuk yaşındaydım.

-“Sahi hatırlıyor musun” dedi annem

-“evet”dedim ve hemen önüme kamaştırıcı ufuklar açılmış gibi anlatmaya başladım.

-“göge açılıyordu, evler mi ağaçlar mı gibi şeylerin alt tarafta karaltılarını seçiyor gibiyim. o pencereyi bir kere değil bir çok kez görmüş gibiyim. o gök hep aynı parlaklıktaydı. ışıktı ama kesin olarak güneş yoktu. güneş ışınları dikine gelmiyordu hiç bir zaman. pencere yukarıdan aşağı doğru o zaman ki bileğim kalınlığında siyah demirlerle örtülüydü ve işte en önemlisi bu demirlerde iki şişe asılıydı. ipele ya da kırnapla değil, bez parçaları ile bağlanarak asılıydı. onların içi başlarına yakın yerler kadar su doluydu. ve suyun içinde gül yaprakları vardı. onlar suyun içinde çok güzeldi. şişelerin ağzında bezden bir tapa vardı. ve pencere gül suyu kokuyordu. gül suyu kokusu güzeldi.”

ve annemle çocuk, bir kere daha, el ele tuttular; güzelliği, Allahın merhametinden yayılan, tadına varılmaz büyük bir himaye içinde yürüdüler.

*Yaşamak, 75.

İSTANBUL 1967.* babıalide sabah gazetesinde teknik sekreterliğe başladım. Sezai Ağabey aynı gazetede günlük fıkralar yazıyor. İşe başlayalı bir hafta kadar oldu. Kendimi burada yadırgıyorum. Gururlu, kibirli ve kapalıyım, durmadan çay ve sigara içiyor sıkılıyor çalışmayı sevmiyorum. Serbest bir böcek olmak, kırlarda diğer böceklerle gezinirken doymak, barınmak ve giyinmek istiyorum.

İstanbul'a Ankara Sanayi Odasının yeni kurulan basın bürosunun müdürü olarak geldiğini, bürosunun Tepebaşında falan adreste olduğunu ve beni istettiğini söylediler Fethi Ağabeyin. Onu daha önce bir kere, o beni tanımadan ve ben onun, o olduğunu tahmin ederek bir dakika kadar görmüştüm. Bir iki gün gidemedim. Bir haber daha geldi. Ve ben yine gitmedim. Aradan beş on gün geçti. Ankaraya gidip gelmiş, duydum ve artık ayıp oluyor diye gittim. O zamanlar onu bilmiyorum tek başına adeta bir okul olduğunu bilmiyordum onun. Merdivende kısa boylu, fötr şapkalı renksiz giysili hiç dikkat çekmeyen biriyle birlikte çıktık. Birinci katta karşılaştığımız kapıcıya Fethi Ağabeyin bürosunu sordu o. Eski yapı muhkem binanın ilk kattaki geniş ve yüksek, kalın tahta kapısından birlikte girdik. Loş bir holden soldaki geniş odaya geçtik. Fethi Ağabeyin kendisine Beyazsaraydaki bir kitapçıda şöyle bir gördüğüm, dinamik, başını eğip, gözlüğünün üstünden gibi, araştırmacı ve yakalayıcı, hakim tavırlı değildi şimdi. Sinmişti adeta. İki büklüm ve görünce adeta koşarak ve telaş ederek ve neredeyse beceriksizce beyin elini öptü, şapkasını aldı. Yer gösterirken bana, benim de o beyin elini öpmem için, seri, unutamayacağım bir işaret yaptı. Bu işarete göre, dediğini yapmazsam sanki bir bina çökecek, İstanbul çökecek, herşey birbirine karışacaktı. Ben de elime verilirken beni hiç umursamayan bu eli tutup öptüm. Ağabeyi ayakta bekledi. O efendi otur diyince oturdu, ben de oturdum.

Efendi: İstanbul'a geldiğini duydum. Bugün Fethi oğlumu göreyim dedim. Adresini de bilmiyorum. Evden çıktım. Başımı eğdim ve geldim, dedi. Gözlerini hafifçe kapayarak, başını kalbinin üzerine doğru eğdi bunu söylerken. Ağabeyin yüzüne kendisinin aşınası olduğu bir duygunun sessizce gelip, sonra da derinin altına ağıyormuş gibi çekilişini gördüm. Konuşuyorlar. Ankaradan bir kaç isim. Sait, Gülhaneden bir doğent, Kolejdeki bloklarda oturan bir avukat. Önemli olan bu isimler değil, fakat, onlar anıldıkça, küçük aralarla susuluşu, kendileri haberdar ediliyormuş kadar beklenişi bilmediğim bir şeyin ağır ağır tadını alışları.

Bunları eve gelince düşündüm. Sonra da sık sık aklıma geldi. Oysa o

*Yaşamak, 83.

anda bir an önce Ağabeyin ne söyleyeceğini merak ediyor, ve gidelim istiyordum. Nihayet Efendi beni sordu: “Bu kim?” “Edebiyat Fakültesinde Alman filolojisinde okuyor” dedi Ağabey. “Bazı ailevi zorlukları var okuyabilmek için. Yanıma almak istiyorum.” Efendi bana pek bakmadan ve ilgisizce pat diye benim kimselere söylemediğim gizli sırrımı söyleyiverdi: “baban hakkında kötü düşünme. Babaların hareketlerinde oğullarının bilmediği hayırlar vardır” deyiverdi. Durdu. O duygusuz görünüşü içinde, kendisinin dahil olmadan dudaklarıyla dişleri arasında peydahlayıp dışa kıvrılarak yere kayıyormuş gibi şöyle devam etti: “İyi olur. Telefona bakarsın burda. Şuraları siler süpürürsün. Toz alırsın.” Beni ne zannediyor acaba diye geçirirken içimden, o, Ağabeye baktı. Ağabey: “Emredersiniz Efendim” dedi.

Bu efendi bir süre sonra gitti.

“Yanımda çalışmanı istiyorum” diye başladı Fethi Ağabey, ben o zamanlar onun, onun bir sarsıcı, bir mektep olduğunu bilmiyordum.

“Şu anda bir yerde çalışıyor musun” diye sordu ardından.

Anlattım.

“Arkada bir oda daha var. Orası sana ait olacak. Yatar kalkarsın orda. Boş zamanlarında oraya kapanıp durmadan yazmanı istiyorum. İş yığın değil. Arada bir basın bültenlerimiz olacak, onları gazetelere dağıtırsın. –Şimdilik buranın iki kişilik kadrosu var. Biri ben, öteki ise şimdilik hademe kadrosu. Seni oraya alacağım. İlerde, bir iki ay içerisinde memur kadrosu da verilecek, seni o zaman oraya alırım.”

“Gazeteye yeni başladım, izin verin orada kalayım, mühim gazete bizim için.” Zannediyorum benim bu karşılığımı çok şuurlu bir şekilde söylenmiş zannetti. Oysa benim gözüm avare böceklikteydi. “Gazete önemli elbette. İlerde hepimizin toplanacağı gazetelerimiz olacaktır. Hepimize esas o zaman görev düşecektir. Buralarda bir şey yapılamaz, senin için şimdi önemli olan okulun, ve herşeyden önce içinin büyümesi, anlaman, ve yazmandır.” Fakat gazetede kaldım.

İSTANBUL 1966 GÜZ.* Alman Kültür Merkezi “Genç şairler toplantısı” adı altında bir program düşünüyormuş. Mehmet Fuat öna-yak oluyormuş. Tam bilmiyorum biri danışmanlık yapıyor elbet. Bana da teklif geldi. Kimler var dedik. Şunlar bunlar. Solcular. Olsun dedik bizi bağlamaz. Dinleyici olarak da herhalde aynı tip karaltılar gelecek. Onları ve bunları karşımıza alalım, kürsüye çıkalım ve orta mektepte

*Yaşamak, 192.

ders yapar gibi ‘‘Konumuz Şiir’’ diye başlayıp bir ders yapalım dedik. Rasimlerin Eyüp Tahtaminare mahallesi Bayıldım çıkmazdaki eskiii, ahşaaap, kara kuru, sıcak ve sevimli evlerinde oturduk nelerden söz edelim diye konuştuk. Beş-on hususu not ettik. Rasim gerisi benim işim dedi. Beş-on gün var. Rasimle karşılaştıkça yazdın mı diye soruyorum, yazarız diyor. Nasılda dolu günlerim. Güzgelmış. Tabiat yıkım içinde. Denizde lodos. Buram buram sarı yapraklar. Suadiyeler Bostancılar ve parasızlık. Yoksa bunların nasıl farkına varayım. Marmara Kıraathanesinin buğusu içinde, alevi, omuzu başında bir adak mumu gibi yanıp duruyorum. Toplantı sanat manat şiir falan umurumda değil. Esiyorum ki hehey.

Toplantı günü Rasime uğradım. Tebliği yazıyorum dedi. Al yazdıklarımı temize çek, dilediğin gibi de değiştir. Fakat olduğu gibi yazdım neme lazım. Nihayet o bitirdi, az sonra ben de son sayfayı yazdım. İkinci bir kez okuyamadan yola çıktık.

Tünel Başında Moran Handaki Kültür Merkezinin kahverengi mermer duvarlarının serininden geçiyoruz. Hava bir hayli serin. Siyah ince kumaştan elbiselerim. Yazlık yakalı kısa kollu mavi naylon bir gömleğe siyah bir kravat taktım. Yollarda resmen üşüdüm. Salon iyi. Toplantı başladı.

Biri bazı takdimler ve özetler ve konuşmacı şairleri tanıtmalar yaptı. Şimdi beni anlatıyor. Şiirlerimden parçalar okuyor. Ne komik ne sıkıcı. Ben oradayım yahu, herkes bana bakıyor fakat bakmamaya çalışıyor. Fakat ben az sıkılmak için herkese bakıyorum.

Nihayet şairler kürsüde. Şiir görüşlerini anlatıyorlar. Bir felaket Ve nihayet kürsüde benim

Çenem havada, ‘‘Konumuz şiir’’ diye başlayan bu konuşmanın baştan altı sayfası elimde şimdi, gerisi kaybolmuş, nereye atmışız. Oysa okkalı sözleri sona dizmişti Rasim. Onu buraya ilıştirmeden önce, toplantıdan sonra olanları söyleyeyim. Kokteyl var. Rasim kalmayalım dedi. ben hayır kalalım dedim. Zira, bizim kürsüde söylediklerimiz orada toplananlar yüzünde soğuk soğuk esti. Toplantıdan sonra ilgililer bizi tebrik etmemeye adeta özen gösterdiler. Solculuk ve batıcılık cereyanları ve Alman Kültür Merkezi vesair yabancı okul ve merkezlerin genel havasının politikaların, kasıp kavurmalarının dışına, hem çok dışına taşmış, adamların rüyalarını bozmuştuk.

Bir tek ilginç şey oldu. Rasimle camın kenarında duruyoruz, içki bardakları ve çörek börek tepsilerinin uzağındaız. Toplantıyı izlemek için Ankaradan gelen İsmet Özel yanımızda. Birileri tanıştırdı. İsmet tebrik etti bizi. ‘‘Toplantının yıldızıydınız’’ dedi. Birkaç cümleden sonra ‘‘Bi-

zim safımızda olmanızı isterdim” dedi. “Allah korusun” dedim. İsmet Özel’in yanında nursuz bir yüz belirdi. Haşa “Ne karışır” dedi. Ve ben “Yalnız O karışır” dedim. Böyle oldu. Şimdi o günkü nutkumuzun elimde kalan ilk sayfalarını buraya alalım:

“Konumuz şiir. Fakat ben bu konuyu daha geniş bir alanı, edebiyatı da gözönünde tutarak ele almak istiyorum. Çünkü edebiyatın her bir dalı, diğerleriyle bir arada düşünülünce daha açık seçik bir anlamda önümüze çıkarlar. Yolları, metodları birbirinden ayrı olsa bile, temelde bazı öyle ortak yanlar var ki, bu bakımdan onları birbirinden ayırmak hem doğru değil, hem imkansız. Sanat insanın sesidir. Bu sesin ebediliğe perçinlemesidir. Sanatçı ise bu işin ustası. O kendi sesini duyururken aslında yalnız kendi sesini duyurmuş olmuyor, bütün insanlığa, özellikle kendi toplumuna da sözcülük etmiş oluyor. (Sanatçı deyince elbet büyük sanatçıyı düşünüyoruz.) Çünkü insanlıkla, kendi toplumsal şartlarıyla ilişki kurmuş olan, bu ilişkileri kendi kişiliğinden yaşatan ve yansıtan odur. Bir ayna ama bütün insanoğlunu yansıtan, bu arada kendi yansısını da veren bir ayna. İşte anladığımız sanatçı budur. O bir kez ortaya çıktı mı, ortada bir kez görüldü mü, bütün sahtelikler silinir, ölümsüz seslerin ve ışıkların, renklerin ve ahenklerin silinmez çizgileri çekilir yüreklerle. Çünkü yürekte konuşur ve yüreğin sözünü eder. Homerostan bu güne kalan hep bu tür sanatçıların sesi olmuştur. Sanatçı kendi insaniyle yani kendi toplumunun insaniyle bu çeşit bir kontakta kurabilmelidir. Çünkü ancak bu ilişkiyi kurduğu zaman beşeri olanı da yansıtacaktır. Ebediliğin o kıldan ince çizgisini yakalayacaktır. Bütün dünya edebiyatında olduğu gibi bizim edebiyatımızda da bu böyle olmuştur. Ve böyle sürüp gidecektir. Divan edebiyatımızın dev şairleri bugün ileri sürülen her çeşit iddiaya rağmen kendi toplumsal şartlarıyla kendi insanımızla kopmaz bağlar kurmuşlardır. Ölümsüzlüğün sesini bu bağlarla yakalamışlardır. O çağ çoktan kapanıp gitti. Fakat şairin sesi hala yankılanıp durmakta. Çünkü divan edebiyatı şairi geçici olana değil, ebedi olana eğilmiş, bedeninin değil, ruhun sesine kulak vermiştir. Böyle olduğu için de kelimenin bütün anlamıyla toplumun malı toplumun şairi olmuştur. İnsanı şahdamarından, ruhundan yakalamıştır şair. Dışı, kabuğu anlatmak kolay, zor olan insanın varoluşundaki öze eğilmek, ruhu verebilmektir. Ruh meselelerini kurcalayabilmektir. Divan edebiyatı şairi bunu yaptığı için beşeridir de. Çünkü bütün insanoğlundaki ortak olan bir duyguyu konuşuyor o. Bütün bir divan edebiyatının söz oyunlarından ibaret sanmak, insani ilişkilerden yoksun gibi görmek, onda, faydalanabileceğimiz hiç bir şey yok demek, bizim neslin içine düştüğü en acıklı hallerden biridir belki. Divan edebiyatı ruhun

meselelerini kendine özgün açılar ve araçlarla verirken, insanlar öylesine içli dışlıdır, insanla birbirine öyle girişiktir ki, topluma hakim olan onu kapsayan belirli ruh haleti yavaş yavaş etkinliği yitirmeğe başlayınca, edebiyat da buna eş olarak değişmeye uğramış, özden kabuğa geçmiştir. Bugün bizim için divan edebiyatının yaşayan, canlı bir değeri var da, kronolojik bakımdan ondan bize çok daha yakın olan, tanzimat ve sonrası edebiyatının ancak, (tarihi) bir değeri vardır. Çünkü bu dönemin yazarları öze, insana, ruha inmemişler, kabukta kalmışlar, ruhu adeta harcamışlardır. Bu yüzden de sundukları sesler hiç bir zaman evrensel konumlarda yer tutmamıştır.

Toplum buhran içindeyse, bu buhran sanat eserine de gölgesini vuracaktır elbet. Ama büyük sanatçı bu buhranın içinde bile bir umut ve pırıltı bulabilir, bu çizgiyi bütün eserine hakim kılabilir. Sanatçı değerler anarşisi yaratan değil, bir değerler ahengi kuran kimsedir çünkü. Onun eseri daima huzur verici birşeyler de taşır. En umutsuz anlarda bile şairin sesinde umuttan ölümsüzlükten gelen bir ses yankır. Fuzulinin aşkı konuşması, Nedimin bir huzur şairi oluşu raslantı değildir. Çünkü dönemleri bir aşk ya da huzur çağıdır. Dostoyevkiyi bir şair sayarsak, ki bizce büyük romancılar da bir anlamda şairdir, onun eserlerini de kargaşalık ve buhranların kapladığını görürüz. Çünkü yaşadığı toplum öyleydi. Ama Dostoyevski o kargaşalıktan, buhranlı anlardan, hayret edilecek şekilde, öyle beşeri, evrensel değerler yakalayıp çıkarmıştır ki, insan ruhunun meselelerini öylesine didik didik etmiştir ki, sonunda dünya edebiyatının baş köşelerinden birini almıştır. Böylece o, hem bir yandan buhrana kapılmış olan toplumuna ayna olmuş, hem de ona bir yön göstermiş, ışık tutmuştur. Bütün romanları fırtınadan sonraki bir durgun denizdir sanki. Sanatçı herşeyden önce hasbi bir insandır. Eserine karşılık beklemez. Hak bildiğini yazar, ve çoğu zaman yalnız yaşar. Bunu yaparken daima toplumun kutsal değerlerine saygı besler. Bu değerlere küfretmez. Sanatçı bir kez küfretmeye görsün, o an insana ve hayata saygısını da yitirir. Onu hor ve aşağılık bir yaratık olarak görmeye başlar. Sanatçı, sırf kendine özgü, kişisel duygu ve kompleksleri yüzünden, toplumun yerleşmiş oturmuş değerlerine sırt çeviremez. Çevirmemeli. Bunu yaptı mı, daha başlangıçta, kendini bir sonrasızlığa, hiçliğe mahkum etmiş demektir. En güçlü dayanağını yitirmiş demektir. Bu değerlere, hele küfürle, onları hor ve aşağı görerek yaklaşmak, herhangi bir sanatçı için ürperti verici bir şeydir. Bunu yaptığı an insanlığı ucuza alıyor demektir. Böyle bir kişinin, bazı şartlardan, mesela gelip geçici şartlardan dolayı, dar yada geniş bir topluluğa, sıhhatli ve hassasiyeti pek normal genç bir varlığa etkisi olabiliyorsa, eline tuttuğu

kalemin ne büyük bir vebali vardır. Bilhassa cumhuriyetten bu yana, yazık ki, ülkemizdeki sanat adına kalemimim bu yolda oynatanların sayısı az olmamıştır. Fikir öfkesine saygı duyarız. Ama, öfke fikre bağlılığını yitirdi mi, ondana daha tiksinti veren bir başka şey daha yoktur. Bizde öfke amaçsız ve başıboş olduğundan, ya da pek hesaplı amaçlar peşinde koştuğundan, hemen küfre dönüşüvermiş, en azından kutsal değerleri hafife almaya başlamıştır. Bu yüzden sanat gerçek amacını yitirmiş, insanın temel doğrularından gi gide uzaklaşmıştır. Yine belki bu sebepten; belki buna ek başka sebeplerden dolayı genellikle ilgisini koparmıştır. Oysa sanat eseri, şiir, bir anlamda geleneğe mecburdur. Aralarında sıkı bir alışveriş vardır...”

BİR DEĞİRMENDİR BU DÜNYA**dan

* Bir Değirmendir Bu Dünya, Cahit Zarifoğlu, Beyan Yay., İstanbul 2004.

ALLAH DOSTLARI*

Onların en belirgin özelliği, bir meclise girdiklerinde, oradakilerin hemen Allah'ı hatırlamaları... Kısa bir süre sonra gevezeliklerin, boş lafların terkedilip hep Allah'tan konuşulması...

Allah'ı anmadan dağılan meclisler şeytana yoldaş kabul edilmiş. İşte Allah dostları, girdikleri meclislerde, kendilerine bir şey sorulunca veya konuşmaları gerekince, o manevi havaya girilir, şeytan âciz ve sefil kalır.

Küfrün ve münafıklığın işaretleri de bu noktada aranmış. Onlar; Allah'tan bahis işittikleri zaman içlerine sıkıntı gelenler olarak tariflenmişlerdir.

Allah dostlarının sevgisi güvenilir ve değişmezdir. Kişiliklerinin özü, menfaat çırpınılarıyla çalkalanıp durmadığı için değişmez ve kararlıdır. Ne zaman kapıları çalınsa, onlara gidilse veya onlarla karşılaşılsa, aradan aylar geçmiş de olsa, sanki hiç yerlerinden kımıldamamış, üzerlerinden hiç zaman geçmemiştir. Fakat kişi onların bu değişmezliği karşısında, geçen zaman içinde kendisinin dalgalanıp durduğu, günahlara batıp çıktığı ve onca vakti boş yere geçirdiğini hayretle fark eder.

Onlar sabittir.

Ancak herbirinin mizaçlarıyla ilgili farklılıkları göze çarpar. Hikmet dolu bir farklılık bu. Zira değişik mizactaki kişileri çekip aynı merkeze yönlendirmeleri ancak bununla mümkün. Bu yüzden meseleye farklı biçimde sarılışları bir eksiklik ve sapma değil...

Allah'a, Peygamber'e ve onlara nisbetleri dolayısıyla Allah dostlarına duyulan inancın kaybolması, bunların sürekliliğine (geçerliliğine) duyulan güvenin kaybolmasından, bir tereddüt mevcut oldukça, Müslümanca var oluş duygusu tehlikeye düşmektedir. Bunun hemen arkasından gelen durum ise, başkalarının, Müslüman olmayanların veya Müslümanca düşünmeyenlerin boyunduruğuna girmektedir. Bu aşamadan sonra var olmak, o başkalarının ağızından çıkacaklara bağlıdır.

Şöyle bir yokluyorum insanları:

Acaba boyunduruktan çıkmaya, kendine ve asırlık değerlerine döneceğine dair söz verebiliyorlar mı?.. Allah dostlarını arıyorlar mı?.. Böylelerini tanıyıp, onlara, hazreti peygambere yaklaşmak için sarılıyorlar mı?..

Böyle bir şeye davranmak, buna cesaret etmek, ister istemez kişi-

* Bir Değişimdir Bu Dünya, s. 17

yi çevresiyle çatıştıracaktır. Eğlencelerden, filmlerden, festivallerden, meyhanelerden uzaklaşınca içine düşülecek yalnızlığa tahammül edebilecekler mi?.. Bazı kirli işlerinden olunca düşecekleri yoksulluğu göğüsleyebilecekler mi?..

Aslında bu noktada karşılaşılabilecek olan zorluklar maddi hususlarda ortaya çıkacak değildir. Tehlikeler ve zorluklar inancın karşısına çıkan bozulmuş telakkiler, dinin gerçekleşmesine engel olan düzenlemelerdir.

NAMAZDA OLMAK*

Vakit namazını beklerken, imamın beş on kişilik bir cemaate, küçük bir halka oluşturup bir şeyler anlattığına şahit oldum. Birkaç dakika da ben dinledim. Yolculuk esnasında uğradığım küçük bir semt camisi idi. İmamın söylediği bir cümle hiç aklımdan çıkmaz. Şöyleydi:

-Namazda iken, namazda olun.

Batılı bir araştırmacı “sevmek” ve ”mutlu olmak” üzerine uzun araştırmalar yapmış. Çıkış noktası, varmak istediği hedef çok başka. Şu fani dünyada hani nasıl daha çok eğleniriz, patırtısız yaşarız, yıpranmadan ve zevk duyarak vakit geçiririz gibi konular etrafında dönüp duruyor. Kendi mantığı içerisinde çok tutarlı, akıllı bir araştırma. Yer yer enteresan doğrular, tatlı gerçekler de yakalamış.

Bunlardan birine temas etmek istiyorum: Aklımda kaldığı kadarı ile şöyle diyor:

Yaptığınız işe, içinde bulunduğunuz duruma kendinizi verin. Sadece mesleğinize değil, fakat, mesela evinizde müzik dinlerken de böyle yapın. Söz gelimi yazı yazarken, bir yandan da müzik dolabınızda bir plak dönüp durmasın. Müzik dinlerken yalnız müzik dinleyin. Biriyle konuşurken, ne kadar ilgilenmediğiniz bir konu olursa olsun bütün benliğinizle dinleyin ve ilgilenin. Bunları birdenbire başaramazsınız. Kendinizi bu konuda eğitmeniz gerekli. Zamanla bir müziği, bir insanı, bir çocuğu kendinizi vererek dinlemeyi öğreneceksiniz. Seyretmeyi, her şeyi güzel görmeyi değil, fakat görmeyi, tadmayı ve bir sürü teferruattan ibaret olan hayatın her şeyinden zevk almayı, dolayısıyla mutlu olmayı öğreneceksiniz. Mutluluk, içinde bulunan durumlar ne olursa olsun, isterse acı şeyler olsun, onları duymak, yaşamak demektir. Böylece zinde kaldığınızı göreceksiniz. Böylece zihniniz pörsümeyecektir.

Yukarda da belirttiğim gibi, mutluluk üzerine araştırma yapan ve bazı sonuçlara varan bu batılı yazarın çıkış noktasında ve varmak istediklerinde “Allah rızasını tahsil” gibi bir amaç mevcut değil. Fakat söyledikleri önemli. Biz bu araştırmacının söylediklerini “Allah rızasını tahsil” için sahip olunması gereken niyetle okuduk. Böyle olunca da onu böyle bir amaç için değerlendirmek mümkün, tabii ve gerekli oluyor.

Yazarın, kişinin içinde bulunduğu anda yaptıklarına yoğunlaşması için tavsiyeler, Rahmetli Fethi Gemuhluoğlu Ağabeyin herkese söylediği şu paradoksal cümle ile de ifade edilebilir. Şöyle derdi: «Eliniz işte

* Bir Değirmendir Bu Dünya, s.26

gözünüz oynaşta olsun.»

Fethi Ağabey bununla, her ne şart altında olursa olsun, zahirde ne yapıyor olursa olsun, kişi Allah'la olmalı, gönlü orada olmalı, demek isterdi.

Böylece batılı yazarın maddi bir çerçeve içerisinde değerlendirdiği yoğunlaşma, bu dünyaya dönük bir zevk ve hayat neş'esi arzusu, İslâm'da dünyayı da, uhrevi hayatı da, öte dünyayı da, kapsayan, alabildiğine geniş ve derin bir mahiyet alıyor. Zira yukardaki tarifte anlatılan, elin işte gözün oynaşta olması, içinde bulunulan andaki gerçeğin, yapılan işin ihmal edilmesi, değerlendirilmemesi anlamını taşıyor. Tersine ona da, gönlün hep irtibat içinde olduğu yüce yaratıcının duygusu ile zengin bir değer biçiliyor ve yüceltilmiş oluyor.

Dışardan ne yapıyor görünürse görünsün, kişinin gönlünün hep Allah'la olması, onu bütün davranışlarında ölçülü yapacak, küçük önemsiz görülen işlerinde bile ona bir ibadet sevabı kazandıracaktır.

Namazdayken akli fikri namazın dışında olan insan kaybetti. Namazda iken namazda olmak, gönlü yaratıcıda olmak, hem o namazı, hem de o kişiyi yüceltti, makbul kıldı.

ANLAYARAK OKUMAK*

Bir baba, duaları ve Kur'an-ı Kerim'i öğretmeye başladığı 6 yaşındaki çocuğuna, öğrettiklerinin anlamlarını da belletmek gerektiğini düşündü. Yalnız Kur'an okumayı değil, o harfleri tanıdıkça yazabilmeyi de öğretmeliydi. Ama en önemlisi öğrendiklerinin anlamıydı. Bu sebeple kendi bilebildiği kadarıyla, çocuğun da anlayabileceği şekilde öğrettiklerinin anlamlarını da açıklamaya çalıştı.

“OKU” emri, anlamını bilmeden okumak olmamalıydı. Anlamı kavranmadan okunacak bir şey hayata uygulanamaz, yaşanamazdı.

İlkin, her şeye başlarken söylenmesi gereken besmeleyi anlattı. Çocuğun, birkaç yıldır minicik ağzı ile söyleyegeldiği bu kelimenin anlamını duyunca nasıl şaşırıldığını, neden bu kadar zaman geçtikten sonra böyle bir açıklamaya gerek duyulduğuna hayret ettiğini ve biraz da şüphe ile baktığını gördü.

“Rabbiyesir...” diye başlayan duayı anlattı. Ona artık Fatiha sure-sini öğretiyor, İhlas suresini ezberletmeye çalışıyordu. Şehadet kelimesi ve Amentü üzerinde de çalışıyorlardı.

Baba, çocuğuna öğrettiklerinin anlamını belletmeye yeni başladı. Bunu kendine hatırlattığı, kalbine bu ilhamı verdiği için Allah'a hamdolsun.

Toplumumuz asırlardır Kur'an-ı Kerim'i ve duaları, manalarını bilmeden anlamadan okuyor. Toplumun büyük kesimini kastediyoruz. Zira anlamak ve ona göre okumak, en azından Arapçayı öğrenmekle mümkün. Bu öğrenimi görmek ise kolay değil. Oysa, Müslüman'ın namaz kılabilmesi, Müslümanca yaşayabilmesi için Kur'an'ı öğrenmesi gerekli. Bu sebeple pratik bir yol seçilerek, Kur'an okumanın yaygınlaştırılması amacıyla, Arapça öğretmek, yazmak yerine, sadece harfleri tanımak ve kitabımızı okuyabilmek öğretilmiş. Halkımızın çok büyük bir bölümü asırlardan beri Kur'an-ı Kerim'i okuyabilmekte, ondan ezberlediklerini gerektiği yerde özellikle namazda kullanmakta ve anlamadan da olsa Kur'an'dan feyz almakta ve istifade etmektedir. Kur'an-ı Kerim'i açıp seyretmenin, satırlarda gözleri gezdirmenin bile bir ibadet mesabesinde olduğu düşünülürse, bu anlattıklarımızın önemi, küçümsenmemesi gerektiği anlaşılır. Ancak bu durumun üstünde, ilerisinde olan durum ise, Kur'an'ın anlayarak okunması, duaların anlamlarının bilinmesidir.

Dedelerimizin Kura'n-ı Kerim'i anlamadan öğrenmeleri ve ev-

* Bir Değirmendir Bu Dünya, s. 31.

lerde çocuklarına en tabii bir şekilde öğretmeleri, bir zaruret sonucu ortaya çıktı. Yeni nesiller sahip oldukları imkanlarla (bir bakıma bütün imkansızlıklara rağmen) Arapça öğrenmeye, hiç olmazsa meal okumaya, Türkçe aktarılan tefsirleri okumaya ve eksiklerini gidermeye çalışıyorlar.

Kur'an-ı Kerim'in Arapça öğretilmeden sadece okunmasının öğretilmesini, anlamının bilinmeden öğrenilip okumasını anlamak mümkündür ve her şeye rağmen makul bir yoldur. Ancak yarım asırdan beri halka, İngilizce, Fransızca, İtalyanca veya İspanyolca şarkıların, yine yabancı dillerde operaların niçin dinletildiğini anlamak mümkün değildir.

Bunun yabancılaşmaya, kendinden kopmaya etkilerini bir yana bırakalım. Çocukların ve gençlerin, muhtevasını, ne söylediğini anlamadan dinledikleri müziklerin, onların içlerinde açtığı oyukların, çukurların derinliğini ölçebilmekte miyiz?

Siyasetten moda kadar bunun olumsuz etkilerini görmekteyiz. Güftelerini anlamadan dinlenen müziklerle edinilen bir "kabul" alışkanlığı, batının, eleştirisiz olarak, anlamaya çalışmadan kabulünü ve taklidini de beraberinde getirmiyor mu?

DİNİME DAHLEDEN BARİ MÜSLÜMAN OLSA*

Aklınızdan hiç geçer mi, Afrika'ya gideceksiniz ve orada totemlere tapınan, büyücüleri lider belleyen vahşilere, ayinlerini şöyle değil de böyle, öyle değil de şöyle yapmalarını anlatmak ve ille de kabul ettirmek çalışmak.

Elbette esasta ilahi bir din olan hıristiyanlığı yarı putperestlik haline getiren batılıların kilise ayinlerine de dahletmeyi düşünmezsiniz. Nitekim Osmanlı, imparatorluk sınırları içerisinde yaşayan milyonlarca hıristiyana, dinlerini kötöleyen veya onda yenilikler, aklilikler gösteren yollar ne önermiştir ne de zorlamıştır...

Hah, işte bu konuda Müslümanların derdi büyük. Bu dertleri bashedan alıp tarihi bir dizi içinde uzun uzun anlatmaya ne ehliyetim, yeterli bilgim var, ne de zaman ve yer...

İki olay anlatacağım...

Profesör Muhterem Hamidullah Bey, dersleri sırasında, sorularıyla kendine başvuranları sabırla dinleyen, onlarla istişare eden, onlara yardım etmekten haz duyan bir âlim...

Bir ara beşon marksist öğrenci hocaya tebelleş olmuşlar. Sorular, cevaplar, tartışmalar birbirini izlemiş. Konu nihayet ibadetin arapça olması mı olmaması mı gerektiği noktasında düğümlemiş. Hoca günlerce, tevazuu ve akıllara hayret veren sabrı ile, İslâm açısından ibadetin neden arapça yapılması gerektiğini, ilmen, aklen izaha çalışmış. Amma velakin öğrenciler Nuh deyip Peygamber dememişler. Hoca onları ikna etmeye muvaffak olamamış. Ama neticede düğümü çözen yine Hamidullah Hoca olmuş. Bir gün onlara, yeni tartışmanın kızıştığı bir zamanda şöyle demiş:

Ben bugüne kadar size anlatmaya çalıştıklarına rağmen bütün mesuliyeti üzerime alarak sizin arapça değil de iddia ettiğiniz gibi türkçe ibadet etmenizi kabul ediyorum. Şu andan itibaren buyrun, siz de ibadet edin, alınınızı secdeye koyun da türkçe olsun.

Tartışmanın sürüp gittiği sınıfta bu sözler üzerine bir şok etkisi meydana gelmiş. İddiacılar bir daha ağızlarını açmamışlar.

Bir müfettiş arkadaş, birlikte teftişe çıktığı ve dolayısıyla otelede, lokantada, teftişte hep birlikte olduğu mesai arkadaşı ile, ezanın arapça-türkçe olması konusunda günlerce devam eden tartışmalara tutuşmuşlar.

Arkadaş olayı şöyle anlatıyor:

* Bir Değirmendir Bu Dünya, s. 90.

Onu bir türlü bu konuda ikna edemiyordum. İkimizin de asabı bozuluyordu. İlişkimizi ne kadar asgariye indirmeye çalışsam mümkün olmuyordu. Zira hep beraber olmamız gerekmekteydi. Otel odasında namazımı, seccademi sererek kılarken, biraz önce yaptığımız tartışmalar yüzünden huzur içinde olamıyordum. Tartışmayı istediğim kadar kapamaya çalışayım, tam o anda yakındaki camiden gelmeye başlayan ezan sesi, onu da, beni de yeniden tahrik ediyor ve yeniden başlıyorduk. Sonunda çözüm şimşek gibi kafamda çaktı. Onu ‘‘Sabah namaza kalktığında, senin için şu odada Türkçe ezan okuyacağım, namaza kalacak mısın?’’ diye sordum. Sapsarı kesildi ve bir daha ağzını açmadı.

Müslümanlara, akıllarına göre yeni ‘Müslümanlıklar’ teklif edenlerin hangisi bunlardan farklı ki. Onun için demişler;

-Dinime dahleden bari Müslüman olsaydı.

ZENGİN HAYALLER PEŞİNDE**'den

* Zengin Hayaller Peşinde, Cahit Zarifoğlu, Beyan yay., 2006.

ŞİİR YAZMAK ÖĞRENİLİR Mİ?*

Genç bir şair adayı bana:

-Şiir yazmayı çok istiyorum, ancak henüz hiç yazmadım, bana bunun yolunu, ne yapmam gerektiğini anlatabilir misiniz? diye sordu.

Öyle geldi ki bana, şiirin nasıl yazılacağını biliyorum ve de bunu bir meraklısına anlatıp öğretebilirim. Öylesine saf ve tabii bir ricayla soruyordu delikanlı. Fakat hiç duraksamadan bunun mümkün olmadığını söyledim.

Gerçekten mümkün değil mi? Birlikte düşünelim: İnsanların konuştuğu, fakat henüz yazının bulunmadığı çağlara bakalım. Yazılı bir belge elde olmamakla beraber acaba o insanlar şiir söylemiyorlar mıydı? Ya o resimler. Şiirli resimler. Resimlerle yazılmış şiirler. İnsan hep o insan. Gelişen veya değişen bütün kültürlerle rağmen o değişmeyen ölüm karşısında irkilen, doğum karşısında içlere sığmaz sevinçlere garkolan, kolkola girip düşmana saldırırken, bir eşkıyayı, bir kutsal emaneti, bir toprak parçasını, bir namusu korumak veya ileriye götürmek için kahramanlık hisleriyle dolup taşan insan, yazının bilinmediği çağlarda da, eğitim diye görünüşte bir çalışma olmadığı zamanlarda da şiirler söylemiyor muydu? Demek ki vardı şiir. Ancak kimdi şiir söyleyenler? Bütün bu duyguları bütün insanlar adına dile getirenler. Kimdi bunların hocası, piri, ustası?

“Şairler, şiir yazmaya mecbur olan insanlardır” diye anlattı kimi-leri. Onlara, “içinize sorunuz, ben yazmalı mıyım diye. Cevap evetse bir şairsiniz siz” diye karşılık verenler oldu. İlhamın uğrağı olan kişilerden söz edildi. Bunun bir vergi olduğu söylendi. Mutlaka bir yetenek olmalı diye üzerinde duruldu. Sonuç olarak hiç kimse çıkıp da, şiiri öğretebileceğini, bunun dersini okutabileceğini veya okullara “şiir yazma dersi” konabileceğini söylemedi. İddia etmedi.

Ancak yine de edebiyat tarihlerinde sözü edilen şiir okulları, edebiyat okulları vardır.

Orta çağların Almanya’sında mesela: Esnaf kesiminde gelişen bir hareket, bir şiir hareketi. Şiiri bir takım kalıplardan ibaret sayan veya şiirin bu kalıplarını kendilerine göre belirlemiş olan insanlar yanlarına aldıkları çıraklarına şiiri öğretirler. Bu kalıpların dışında yazılmış şiirleri kesinlikle yok sayarlar. Asolan bu kalıplardır. Böylece bu hareket içerisinde çok uzun yıllar hep aynı tarz şiirler yazılır. Birbirine çok benzeyen yüzlerce, binlerce şiir! Zira ustalar çıraklarından zamanla muh-

* Zengin Hayaller Peşinde, s.52

teva bakımından da bazı kaidelere uymalarını isterler. Sonuç olarak bu şiir kalıplarının içini sözcüklerle en iyi dolduran şairler başarılı şairler, büyük şairler olarak alkışlanır, itibar görür. Ne var ki bunlardan, bir dönemin edebiyat tarihi bakımından belirttiği bir özelliğin dışında geriye bir şey kalmaz. Kalmaz ama, bu yapay şairlerin arasında, gerçekten şair olup da o dönemde yaşamış olanlar, sanatın böylesine boğuntuya getirildiği bir zamanda bile, o saçma sapan kalıpların içini şiirle doldurmasını bilirler.

O halde şiirin bazı kişilerde doğuştan bir yetenekle ortaya çıktığı noktasında karar kıldık demektir.

Bitti mi? Şiir eğitimi yok mu? Yetenek sadece, yetecek mi?

Yeteneğin eğitilmesi, şiirin büyümesi, şairin büyük şair olması konusunda artık çok girift etkenler rol oynamaya başlıyor. Söz konusu şiir okulları, kimbilir ne kadar şairi iğdiş edip attı bir köşeye. Belki dâhi çapında olanlar paçayı kurtarabildi bunlardan. Bir de çağımızı düşünün: Genç insanın içinden şiir için kabaran dalgaların nereye, hangi kolaylıklara, hangi kalıplara doğru aktığını düşünün. İdeolojik sloganların el koyduğu körpe yeteneklere bakın, şiir söylemeleri, yeteneklerine rağmen mümkün mü?

Şiir için sağlıklı bir sosyal ortam, kültür saldırılarından azâde bir uygarlık, şiire antenleri açık insanlar (şairler), bunların okuyarak, dinleyerek etkilenecekleri, özümleyip sürdürecekleri bir şiir geleneği ve şairi uyarılarla, hırpalamalarla, edebi dayaklarla yönlendirecek eleştirmenler gerekli.

Eğer yeteneğiniz varsa, yukarıda saydıklarımızın hemen hepsinden mahrum olduğunuzu, bütün bunları kendi içinizde film seti kurar gibi inşa etmeniz gerektiğini bilmelisiniz. Kültür emperyalizminin ortalığı kasıp kavurduğu bir ortamda o azâde uygarlığı zihninizde canlandıracaksınız. Kâbe duvarlarında askıya çıkan şiirin macerasından itibaren bugüne kadar gelen şiiri bir duygu olarak dahi olsa bileceksiniz ve kendi şiirinizin uyarıcısı, hırpalayıcısı, eleştirmeni olacaksınız.

Zor gelmeyecekse buyrun başlayın...

SABIR YELKENLERİ*

Mücerret öğütler kâfi gelseydi, elle tutulur sıkıntı ve belalara gerek kalmayacaktı. O zaman tekdüze bir hayat biçimi insanları belki de bunaltacak ve hayat bu kadar değerli olmayacaktı.

Sanat eserlerinin çıkış noktalarında da bu var. Mutlu bir zemini olan eserlerde, mutlu zamanların sanat eserlerinde de gizli gizli bir felaket esintisi sezilir. En azından okuyucu, bu mutluluk tablosu acaba hangi talih dönüşleriyle değişecek diye beklemektedir. Bunu, yazarlar da, insanlar da gizli gizli bekler ve bazen insanlardan birinin veya kahrâmanlardan birinin şu cümlesine rastlanır:

-O kadar mutluyum ki, bu beni korkutuyor.

Bela, sabırla ancak, eğitici ve yüceltici. Aldırmazlık veya aşırı önemsemeye helak oluş değil, tersine belayı, onu var edenin adına bir gerçeklik olarak içinde ve onun bulutlar gibi toplandıktan sonra açılacağını beklemek. Ona hem razı olmak, hem de kabullenmeden içinde bir evlat gibi büyüttüğü, taşıdığı halâs anını beklemek.

Fakat belaya olduğu gibi, mutluluğa, selamete, gönül hoşluğuna da sabır ve tahammül gerekli. Ona da tıpkı belaya sabredildiği gibi bir dayanma gücüyle sahip olunmalı ki bolluk ve gönül rahatlığı, kişiyi kulluk bilincinin sınırları dışına çıkarıp helâka götürmesin.

Anamlı bir hayat, bütün sıkıntı ve neşelerden, dinî tertiplere dayalı bir birlik meydana getirebilmek demek. Bu çabalar kişisel olmakla beraber, başkalarına da sirayet ettiği için, arkadaşının iyisinin seçilmesi, alimlerle beraber olunması, mecbur olursa bile şerli muhitlerde bulunulmaması öğütlenmiş. Ancak insanların kendi gidişatlarını sırf öğütlere bakarak düzenlemekten yoksun oluşları yüzündendir ki, ya bizzat kendilerine ya da yakınlarına veya benzerlerine gelip çatan elle tutulur musibetler, bir terbiye aracı olarak ortaya çıkmış.

Hayatın ders alınası bu ibretlerle dolu olduğu yetmiyormuş gibi, yazarlar hayatın taklitleriyle kuruyorlar eserlerini. Azgınlıklara ya da ilahî tecellilere yol açan aşklar, hile, entrika ve desiseler ve bunun ihtiras dolu talipleri, munisliğin ve mazlumluğun, kendi iradeleriyle kabullenmiş gibi görünen zebunları veya hiçbir acı ve neşenin alıp götürmediği, sarsmadığı, üzerinde fazla durulmamış birçok insan. Kahrâmanların ve onlarla belirginleşmesi istenen tizliklerin daha çarpıcı görünebilmesi için, özellikle ihmal edilmiş, dekorlar halinde kalabalıklar. Onlardan, eserlerde birçok değil birkaç tane bile olsa hep çoğul

*Zengin Hayaller Peşinde, s. 72.

olarak düşündüklerimiz

Önümüzde bütün hayat, tarih dediğimiz somut tecrübe anlarının bütün geçmiş birikimleriyle birlikte ve sanat eserleriyle dolu.

Sabır ve rıza ile gelişmenin değerli araçları olan mutluluklar ve musibetler, yaşadığımız hayatta da, sanat eserlerinde de, bol bol elimizin altında bulunuyor.

DIRİLİŞ*

İslami gelişim bakımından gerek düşünce gerek eylem olarak zamanımıza ismini veren Diriliş yeniden yayımlanmaya başlamıştır.

Diriliş'in kurucusu ve sahibi Sezai Karakoç yayımlandığı bir mektubla bu haberi duyurmuştur.

Diriliş, çeyrek yüzyıldır düşünce ve sanat hayatımıza en büyük çekici ve yönlendirici güç olarak ağırlığını koymuştur. O, bir dergi olarak yayınlanmadığı dönemlerde de bu ağırlığını korumuştur.

Diriliş, Sezai Karakoç'un adıyla birlikte hatırlanan, onun çeşitli gazetelerdeki köşe yazıları, hepsi defalarca yeni baskılar yapmış, otuza yakın eseri ve yirmi yıldır fasılalarla yayınıni sürdürdüğü aynı isimdeki dergi ile bütünlünen ve beslenen bir hareketin adıdır.

Diriliş, çağımız Türkiye'deki münevver ve ıstıraplı Müslümanların baş gıdalarından biri olmuştur. Bu insanlar ki, en Doğu'dan en Batı'ya kadar, çeşitli siyasi oyunlar ve baskılar altında horlanan, ezilen ve sömürülmekte olan Müslümanların dertlerini dert edinmiştir, onların acılarıyla acılanır, kederleriyle kederlenir ve onların saadetli günlerini ve saatlerini onlarla uzaktan, uzağa bölüşürler. Bu insanların fikren ve ruhen teselli buldukları, umut ve cesaret kazandıkları Diriliş ocağı, yüzyıllardan beri bozulmadan devam eden gerçek İslami hareketin zamanımız şartlarındaki yeni temposunun adıdır. Bu nedenle onu ne birden bire başlamış, ne de kendinden ibaret bir hareket olarak görmek gerekir. Biz onda, yaşayan İslamlığın değişik bir dinamizmini görüyoruz. Bu enerjik akışta, çoğaltıcı ve güçlendirerek aktarıcı merkez ise Sezai Karakoç olmaktadır.

Diriliş düşüncesini iyi anlamış insanlar, gerek İslam'ı gaye edinmiş siyasi faaliyetlerde gerekse talebe teşekküllerinin miting, konferans ve seminerlerinde doğrudan doğruya veya dolaylı olarak Diriliş'i güç merkezi yapmışlardır.

Sezai Karakoç, daha önce çeşitli yayınevlerince basılan eserlerini son yıllarda Diriliş yayınlarında topladı.

Diriliş'in çıkışını bildiren "DİRİLİŞ MEKTUBU"ndan bazı bölümleri aşağıya aynen alıyoruz:

"Ruhu ve gönlüyle Diriliş'in manevi kalesinde bizimle buluşmuş arkadaş! Bizden kopmamış, bizi fetret dönemlerinde terk etmemiş olan dost! Gönülleri birbirinden ayırmak yerine birbirine kaynaştırmaya çalışmış, Yol'u nefis taşlarıyla tıkamamış, onun genişliğince geniş, doğ-

* Zengin Hayaller Peşinde, s. 94.

ruluğunca doğru, iyiliğince iyi, güzelliğince güzel, yüceliğince yüce olmayı kendine hedef bilmiş kardeş! Diriliş, bir kez daha kendi iç hicretinden geri dönüyor.”

“Diriliş, kimi zaman kendi iç alemine çekilir, orda yenilenir, tazelenir ve genç, dinç bir enerji halinde, düşünceler ve davranışlar alanına geri döner. Kimi zaman söz, kimi zaman yazı, kimi zaman davranış biçiminde ortaya çıkar. Fakat, hangi kılık ve biçimde görünürse görünsün, hep aynı özün, aynı ruhun, aynı cevherin taşıyıcısı olmaya çalışır.”

“Ruh kalesini yeniden inşa edelim. Tarihin en zalim zelzelesiyle yerle bir olmuş gerçek medeniyet sitesinin yeniden kurulmasına taş taşıyalım. İnsanlığın, fizikötesinden başlayarak her plandaki depreminin sebep olduğu yıkılışları onarmasında elimizden geldiğince bir katkıda bulunalım. Yıkıcılığın değil, yapıcılığın adamı olalım. Cezbemiz, şuurumuz, kötülük izinde değil, iyilik çıkırında olsun. Tutkumuz, gerçek medeniyetin dirilişi doğrultusunda olsun. Göğsümüz, ideal âlemin solumluğuyla dolsun. Ruhumuz, kutsal ruhla güçlensin, desteklensin.

Tarih, tabiat, zaman ve insan ilişkileri, yeniden, hilkat ve fitrat kanunlarına uyacak şekilde düzenlensin tutumumuzla. Aşkımız, Nemrud’un ateşine ateş değil, Hz. İbrahim’in gül bahçesine su taşımak aşkı olsun.”

KONUŞMALAR**dan

* Konuşmalar, Cahit Zarifoğlu, Beyan Yay., İstanbul 2006.

“Şimdilerde Şiirin Ayağı Yere Basmalı Diyorum. Şairlere, Yeni Yeni Şiire Koyulanlara Anlaşılır Olmalarını Salık Veririm. Bir Yunus Emre Olmak İsterdim.”*

Zarifoğlu’nu Milli Gazete okuyucuları oldukça yakından tanımaktadır. Bu değerli sanatçıyı biraz daha yakından tanımak, yayınladığı kitaplar ve sanat görüşü hakkında daha yakın bilgiler öğrenmek için kendisiyle bir seri konuşma yapmayı düşündüm.

Geçenlerde bir vesile ile İstanbul’a gittiğimizde uzun uzun görüş-tük. Konuşmalarımızın onunla, kitapları ve sanatı ile ilgili bölümleri soru cevap hâline dönüştürerek sizlere de sunmaktan mutluluk duyuyorum.

İlk sorum şu oldu:

M. Akif İnan – *İşaret çocukları, Yedi Güzel Adam, Menziller’den sonra, yakınlarda Korku ve Yakarış adını taşıyan bir şiir kitabınız daha yayınlandı. Kitaplarınıza ilgi çekici isimler koyuyorsunuz. Bu son kitabınızın adı ile ilgili bir açıklama yapar mısınız?*

Cahit Zarifoğlu – Şiir kitaplarımın isimlerine sırayla bakarak gerçekten özel bir serüvene tanık olmak mümkün. İşaret Çocukları bir bakıma işaret edilen, gösterilen, seçilen çocuklarıdır. Bunlarda birtakım manevi yetenekler vardır. Bunlar büyüler ve “Güzel Adamlar” olurlar. Yedi Güzel Adam başlıklı kitap ve içinde yer alan şiirler, bu güzel adamları anlatır. Fakat bunlar adeta dünyevî, maddî bir mücadele içindedirler. Evet, bir mücadele içindedirler. Soylu bir davanın kavgasını yaparlar. İçlerindeki soyluluk, manevî güç bu kitapta daha çok irilik, adale kuvveti şecaat şeklinde belirginleşir. Öfkeli adamlardır, bunlar. İri gövdelerine, rüzgârlı başlarına rağmen ipince bir yürekleri vardır. Hassastırlar. Âşık olurlar. Sevgilileri, anlatılan bu atmosfer içerisinde biraz belirsizdir. İyi gören bu gözler bu şiirleri okuduğunda sevgilinin zaman zaman bir kadın, zaman zamansa manevî bir özellik olduğunu görür. Davadır sevilen. Uğruna mücadele edilen şey: İslami bir öz. Ama henüz tam yola koyulmamıştırlar. Bir anlamda kabukta seyredeler. Ve işte bu Yedi Güzel Adam kitabından sonra Menziller gelir. Bu güzel adamlar belli bir menzile doğru yola koyulurlar. Allah ve Peygamber sevgisi, dünya ihmal edilmeden ön plana çıkmaya başlar. Ve tasavvufî algılama daha netleşir. İşte son kitabımız olan Korku ve Yakarış menzile doğru yol alan güzel insanların, bu müminlerin vardıkları bir makamdır. Korku ve Yakarış makamı. Tam İslami deyimiyile

* Konuşmalar, s.97.

“havf ü reca” makamı. Bütün müminler bu makamda bulunurlar. Korkarlar Allah’tan, ama aynı zamanda umarlar. Beklerler. Allah’ın af ve merhametini, lütuf ve keremini beklerler.

Allah’a giden yol ibadetle, sadakatle, sabırla, cihatla, Allah’ın emirlerine uymakla, yap dediklerini yapmak, yapma dediklerinden sakınmakla mümkündür. Ama bunlar bir veli için maksuda varmaya yeterli değildirler. Bunları yaptıktan sonra sadece umulur. Bu reca makamıdır. Şöyle bir şey anlatılır. 300 yıl bir adada tek başına, Allah’tan ve ona ibadetten başka hiçbir şeyle ilgilenmeyen bir Müslüman, öbür dünyada Allah, “lütuf ve kerimimle gir Cennete” deyince, itiraz eder gibi olur. “Allah’ım,” der adam, “ben sana itaatten ve ibadetten başka hiçbir şey yapmadım. Gerek ki bunlardan dolayı cennete gireyim”. Allah, meleklerle, götürüp bu müminin dediklerini tartın der. Tartarlar. Rapor verirler. “300 yıllık ibadet ve taati senin verdiği bir tek göz nurunu bile karşılamadı”. Bunun üzerine adam “Yâ Rabbî” der, “beni lütuf ve kereminle cennetine dahil et”.

Kederleri Allah’ın rızasını almak bakımından güzel çocukların, büyüüp güzel adamlar olan adamların, menzile koyulanların ve korku ve reca makamına varanların durumu budur ve Korku ve Yakarış bütünüyle değil ama genel olarak veya yer yer bunu anlatmaktadır. Bilmiyorum bu anlattıklarım, “anlaşılmaz şiirler yazdığı oldukça sık söylenen ben”, fazla müspet, fazla iyimser mi davrandım?

Zarifoğlu ilk sorumuzu böyle cevaplandırınca, onun son cümlesinden hareketle hemen şu soruyu yöneltiyorum:

M.A.İ. – Evet, şiirinizin güç anlaşılabilirliği konusunda oldukça yaygın bir kanaat var. Bu konuda ne dersiniz?

C.Z. – Evet, zor bir şiir yazdığım söylenebilir. Evet, böyle demeyi uygun görüyorum. Anlaşılmaz değil, zor şiir.

Bunun çeşitli sebepleri olabilir. Ne gibi? Belki biraz fazla imajlı serbest çağrışım metodunun fazla kullanıldığı şiirler. Özellikle öncekiler. Korku ve Yakarış kitabı için birkaç yazı yayınlandı. Veya dostlarla o konuda konuştuk. Genel kanaat bu kitapta yer alan şiirlerin “daha anlaşılır” oldukları. Bu bir bakıma daha önce anlattığımız konunun, anlama da yansımından ileri gelmektedir. İlk şiir kitabım İşaret Çocukları belirttiğim gibi işaret edilen, kendilerinden bir şey beklenen ama bir parça “müphem” çocuklardır. İkinci kitap olan Yedi Güzel Adam da biraz ve giderek Menziller’de biraz daha belirginleşirler. Son kitap olan Korku ve Yakarış’ta ise menzile varmışlar, bulunmaları gerek makamı, havf ü reca makamını idrak etmişlerdir. Bu serüven içerisinde dikkat edilirse bir durulma, açığa kavuşma da söz konusudur. Ben anlaşılabilirliği,

kolay veya zor anlaşılabilirliği, benim şiir hayatım içerisinde böyle de yorumluyorum.

Bu soru daha önceleri de soruldu. O zamanlar nasıl cevaplar verdiğimi pek hatırlamıyorum. Belki de gençliğin verdiği bir sorumsuzlukla biraz ukala cevaplar olabilir onlar. Bugünse bunları söyleyebiliyorum.

Bu sorunun bu şekilde açıklığa kavuşturulmasından sonra Zarifoğlu'na çocuk edebiyatı konusunda bir soru yönelmek istedim. Bilindiği gibi son üç dört yıldır Zarifoğlu çocuk edebiyatına yöneldi. Dört kitabı Katıraslan, Ağaçkakanlar, Serçekuş, Yürekdede ile Padişah yayınlandı. Maveria ve Kadın ve Aile dergilerinde masalları, çocuklar için şiirleri yayınlandı ve yayınlıyor. Acaba çocuk edebiyatına ilgisi nereden kaynaklanıyordu? Şöyle cevapladı sorumuzu:

C.Z. – Başlangıçta bu alana hemen hiç ilgi duymuyor ve hatta ilgilenenler için, “koca koca adamlar oturmuşlar, masal çocuk şiiri” yazıyor diye düşünüyor ve hatta bunların bir bakıma “kaçtıklarını” aklımdan geçiriyordum. Yani büyüklerin meselelerinden kaçmakla suçluyordum onları. Meğer öyle değilmiş veya olmayabilirmiş. Siz bir yazarsanız, tıpkı büyüklere yazar gibi aynı ciddiyet ve önemle çocuklara da yönelebilirsiniz. İdeolojik bir ciddiyet ve önemle demek istiyorum. Burada gözden kaçmaması gereken bir husus var. Büyüklere yazdığınız zaman bu sadece büyükler içindir. Ama çocuklara diye yazarsanız bu aynı zamanda büyükler için olur. Çocuk kitaplarının okuyucularının yüzde ellisinden fazlası büyükler olduğunu sanıyorum.

M.A.İ – *Sizin yayınlanmış çocuk kitaplarını büyükler de zevkle okuyor. Her çocuk kitabı için bunu söyleyebilir miyiz demek istiyorsunuz?*

C.Z. – Ben sadece çocuklar için nasıl yazılır bilmiyorum. Özellikle Batıda bu işin ince uzmanları varmış. Adamlar öyle incelemişler ki, eğitimcilerle yaptıkları planlara göre, sıfır yaş-altı yaş grubu, yedi yaş grubu, sekiz yaş grubu diye ayırım yapılabiliyor ve ona göre yazıyorlar veya çiziyorlar. Burada eğitimcilerden söz etmek mümkün ama bu iş fena ticaret kokuyor. Bunlara aklım ermiyor benim. Ben çocuklar için, yaşları sekiz, dokuzdan başlamak üzere basit bir konu sürükleyici bir macera seçer, bunun için ise büyükler için doldururum. Yalnız bunu çocuk duyarlılığı ile yaparım. Büyükler içlerinde gizli bir köşede kalmış bu duyarlılığı benim kitaplarımı okurken yeniden keşfederler, okurken mutlu bile olurlar. Benim için çocuk kitaplarına yönelmemin bir nedeni de şu olabilir. Edebiyatta kalem oynatmadığım alan kalmadı gibi. Hikaye ve roman yazdım. Günlük ve sohbet yazdım. Gazete fıkra yazarlığı yaptım. Piyas yazdım. Radyofonik oyunlar yazdım. Herhalde

başka tür de yok edebiyatta. Denebilir ki bir tek çocuk edebiyatı kalmıştı. Bir fıstıkı yeşil kalmıştı. Fakat ben sadece bir şairim. Yazdığım bütün alanlarda, bütün ürünlerde şiir büyük ağırlıktadır. Ben hepsine şiir gözü ile bakıyorum.

M.A.İ – *Sayın Zarifoğlu bazı kitaplarınızın İngilizceye çevrildiğini duydum. Bu kitaplarınız hangileri?*

C.Z. – Bunları kesin olarak ben de bilmiyorum. Şimdiye kadar gördüklerim İngilizce değil de Arapçaya çevrilenler oldu. Arapça bir dergide, Korku ve Yakarış kitabında yer alan HAMA başlıklı şiirimin yayınlandığını gördüm. Hama olayları 1982’de yeni meydana gelmişti. O sıralarda yazmıştım. O Arapça dergi, Maveria’ dan alarak yayınlanmış. Geçenlerde Âlim Kahraman bir dergi getirdi. Birkaç yıl önce yayınlanan Maveria Afganistan Özel Sayısı’ nı uzun bir yazı konusu yapmış. Hasan Aycin’ in o sayıda yayınlanan çok güzel, çok çarpıcı çizgilerini de yayınlamışlar. Benim de o sayıda çıkan bir hayli uzun “Afganistan Çağıltısı” isimli şiirimin tümünü yayınlamışlar. Arapça bilmediğimiz için sayfalara bön bön bakmakla yetindim. Öğrenmek için birkaç teşebbüsüm de yaş kemale erdiği için akim kaldı. Her neyse, benim bunların dışında başka bir dile çevrilmiş şiirimden pek bir haberim yok. Ancak sizin duyduklarınızı ben de duydum. Londra’ da bir arkadaşın gayreti ile sanırım. Mevlüt Ceylan kardeşimin gayreti ile bazı şiirler İngilizce’ye çevrilmiş. Orada mı yoksa başka bir yerde mi Yürekdede ile Pa-dışah isimli çocuk kitabım İngilizce’ye çevrilmiş. Yayınlanması için teşebbüste bulunuyormuş. Bazı şiirlerim de İngilizce’ye çevriliyormuş. Bunlar benim dışımda oluyor. Kitapların İngilizce basımı için herhangi bir yayınevinin teklifi bana ulaşmış değil.

M.A.İ – *Şiirlerinize duyulan ilgiden memnun musunuz?*

C.Z. – Memnunum. Daha fazlasını da beklemiyorum. Şiirimin okuyucularını tanıyorum. Vasıflı bir okuyucu kitlesidir bu. Yoksa, özellikle başlangıçtaki “anlaşılmıyor” ısrarları moralimi bozabilirdi. Bu konuda bir noktaya işaret etmeden geçemeyeceğim. Belki bize öykünen bazı şairler gerçekten anlamsız şiirler yazdılar veya yazıyorlar. Onlara anlamsızlığı benimsemelerini tavsiye etmem. Zor anlaşılabilirlikle, zor şiirle gerçekten anlaşılmaz abuk subuk, hatta anlamsız olsun diye zorlanmış şiirler farklı şeylerdir. Şiirin ayağı yere basmalı diyorum şimdilerde. Şairlere, yeni yeni şiire koyulanlara anlaşılır olmalarını salık veririm. Şiirin sırrını aynı zamanda anlaşılır olmanın içinde yakalamaya çalışsınlar. Keşke ben de en başta bunu yapabilseydim. Okuyucum yüzlerce katlanırdı. Ah bu anlaşılır olmak konusu ne kadar geniş ve ilgi çekici. Bir Yunus Emre olmak isterdim. Herkes anlar onun şiirini. Bir

okuma yazma bilmez, eğitim görmemiş köylü de, bir veli de. Onların hepsine bir şey anlatır. Görünüşte, ön planda basit bir yakarış, bir arz vardır. Bunun altı ise derinde de derindir. Herkes nasibi miktarıncayı eşeler, anlar, yararlanır. Onun için bu özellik yüksek bir şiir gücü ile de birleşince milyonlar, asırlardır sevegelmişlerdir, okuyagelmişlerdir onu.

M.A.İ – *Şiir; hikaye, tiyatro, senaryo, çocuk hikayesi, masal, roman, günlük gibi halen akla gelebilecek her alanda ürünler veriyorsunuz. Üstelik bütün bunlar emek isteyen çalışmalar. Bütün bunların hepsine nasıl yetişiyorsunuz. Bir de devlet memurluğunu yürüttüğünüz düşünülürse.*

C.Z. –Evet, hepsi emek isteyen çalışmalar. Ama şöyle geriye dönüp baktığımda pek o kadar çok yazmamış olduğumu görüyorum. Topu topu on bir kitap. Belki üç-beş tane de yayınlanmaya hazır olanlar. 1940 doğumlu bir “ihtiyar” için fazla değil

M.A.İ – *Son bir soru daha; Şiiri sever misiniz?*

C.Z. –Bir şaire bu sorulur mu demeyeceğim. Belki de bu soruyu en çok şairlere sormak lazım. Orkestranın birinde çalan bir kemancı varmış. Yüzü hep asıkmış. Aradan çok uzun yıllar geçmiş. Nihayet şefleri bu adamı birinci keman yapmış. Fakat adamın yüzünün asıklığı hep dikkatini çekermiş. Sormuş, artık birinci kemancı da oldun. Ama yüzün hep asık. Acaba niçin? Adam sıkılarak: “Efendim, demiş, bendeniz müziği pek sevmem de.” Şiiri sevmeden birinci sınıf şair olmak mümkün olmasa gerek, şiiri seviyorum galiba.

Ama birçok şair sayabiliriz ki şiiri sevmiyorlar. Örnekleyeyim, ama yazmayın olmaz mı?

M.A.İ – *Peki*

Ve Zarifoğlu’yla konuşmamız bu minval üzere sürdü gitti. Konuşmamızı onun Korku ve Yakarış şiirinden kısa bir bölüm alarak bitirelim.

Yüklenip geliyor gökyüzü
evimizden yeryüzümüze
Dilimize onur veren kelime

Güzel ticaret ettik
Çölü okuyabiliyoruz, deveyi
çözebiliyoruz
Bana giysi verdin
Beni doyurdun

Böyle biliyorum doymayı
Ve sayıyorum kimse yok
Öyle böyle bir doğa
Yalnız beni götürüyor kıyamete

OKUYUCULARLA *’dan

* Okuyucularla, Cahit Zarifoğlu, Beyan Yay., İstanbul 2009.

Hasan Alper, İstanbul*

Bize yollanan mektuplardan bölümler yayınlamayı pek düşünmedik, oysa ilginç şeyler vardı. Örneğin Yaşar Akgül “Tavsiyelerinizde tamamen haklısınız. Ama şunu da hemen belirtirim ki tenkidinizi okuduktan sonra, çivili tahtaya oturan Hint fakiri gibi oldum” diyordu. Bu sayımızda Maveria yazarları arasına katıldığına göre, hiç fena olmamış galiba.

Sizin mektubunuzdan bir bölüm almak istiyorum.

“Maveria Dergisini ve yayınlarını ilk çıkışından beri izliyorum. Maveria ‘İslami Edebiyat Ekolü’ oluşturması açısından ilgiyle izlediğim bir dergi. Okuyucuların yolladığı ürünleri eleştiriyor ve yol gösteriyorsunuz. Bundan güç alarak bir şiirimi gönderiyorum. Düşüncelerinizi söylerseniz sevinirim. Öte yandan “Okuyucularla” sütunu, dergi okuyucularıyla organik bir bağ kurması bakımından çok önemli. Maveria dergisi 18. sayısını tamamladı.

(Mektubunuz 5.5.1978 tarihli) Şimdiye kadar düzenli çıkması, özgün şiir ve yazıların yayınlanması benim açımdan, Maveria dergisinin aktüalitesini sürdürmesini sağlıyor. Öte yandan dergide hiç duyulmayan şairlerin (yalnız şairler mi?) ürünlerinin yayınlanması derginin gelecek için kadro oluşturmak görevini de başarıyla yürüttüğünü gösteriyor. Akabe yayınlarından çıkacak kitapların anonsunu yaptığımız halde hâlâ o anonstaki kitaplardan birini bile göremedik. (Mektubunuzdan hemen sonra Çözülme, Malcolm X ve Firak peş peşe yayınlandılar, sanırım biliyorsunuz) Ekonomik problemlerin çokluğundan mı acaba? (Evet, üç kitap daha yayınladık ama, planladığımız bu kadar değildi. Para, son bir yıldır öylesine hızla değer kaybediyor ki, hiç kimse ve tabii hiç bir matbaa, bugün, sadece yarın için bile bir anlaşmaya yanaşmıyor. Elinizdeki derginin fiyatı ve abone bedeli hiç değişmiyor ama, her yeni sayıyı binlerce lira daha fazlasına bastırabiliyoruz. Bu durumda elimizde basılmaya hazır yirmiyeye yakın kitabı düzenli şekilde nasıl yayımlayabilelim? Pahalılık, diyebilirim ki eskiden istikrarlıydı. Kendinizi ayarlayabiliyordunuz. Ama şimdi her iş sahasında, elde edilen kâr, artan fiyatların arkasından yetişemiyor. Ben sık sık, fiyatını sorduğu eşyanın yanından korkuyla uzaklaşan insanlar görüyorum. Hatta ucuzluğun sembolü olan Pazar yerlerinde bile.” Ve devam ediyorsunuz; “Hastalar ve Işıklar”, “İşaret Çocukları”nın ilk baskılarına yetişemedik, yaşça. Yeni baskılarını özlemle bekliyoruz”. Gelelim şiirinize. “Ayrılık Denemesi” başlığını taşıyor

*Okuyucularla, s.73.

Ben senden kaldım kalalı mecnun
Ben seni sevdim seveli kaygulu
gibi, okuması zor mısralarınız var. Bunun yanında birkaç mıs-
ramızı saymazsak üzerinde durmaya değmez “Ayrılık Denemesi”nin.
Duygulanmalarınız henüz çok basit. Bunları sakınmadan peş peşe sı-
ralamışsınız. Hiç duraklamadan ve bunlara bir şair olarak sahip çık-
madan.

Sana dost olduğum için
Seni benden çok sevdiğim için
Ey yar seni senin için terk ediyorum.

Bu üç satırda çapraşık, ters ve yapay duygulanma-
ya bir de şairce yaklaşabilseydiniz başka türlü olurdu. Bakışı-
nız eşyanın dış yüzeyinde dolaşiyor. Bütün gün boyunca şair,
iddiayla bir şey ispat etmeye çalışıyor. Ve bizi buna inandıramıyor.

Uzun süre yazmadan bekleyin ve okuyun desem üzülür müsünüz?
Bunu denerseniz ve nihayet mutlaka tekrar yazmaya başladığınız gün
sanırım sağlam bir adım atmış olacaksınız. Ama bu sürenin sonunda
yazmayı belki de artık hiç düşünmeyebilirsiniz. Selam ve sevgilerimizle.

Ümit Aktaş, İstanbul*

Çok uzun bir (tek mi yoksa başlıksız birçok mu) şiiriniz var elimde. Sayfalardan ikisinin alt kısımları rastgele yırtılmış, düzgünce kesilmiş bile değil ve bunları bize yollayabilmişsiniz. Şiirinizin bir kısmı teksir bir kısmı parşömene yazılmış irili ufaklı 8 sayfa. Sayfa numaraları da yok. Bakın ne haldesiniz. Size cevap vermemek, bunları kaldırıp atmak mümkün. Ama biz dikkat ediyorsanız burada her şeyin her ayrıntısının üstünde duruyoruz. Bazı kelimelerin üstüne başka bir kelime yazmışsınız. Onun yerine bu da olabilir demek ister gibi. Daktiloyla yazılı bazı mısraların karşılıklarına elle başka mısralar eklemiştirsiniz./Yalnızla düşlenenler/yalnız düşlenenler/bir gölgede üstüne / üstüne de bir gölge./eskimişlik kokusu, ay/ay ışığı bu, gibi. Bunlara ne anlam verelim? Tam yollarken bitmediğini anladığınız şiirlerinizi bize ne amaçlı yolladınız?

Şiirinizi bütün iyi niyetime rağmen sonuna kadar okuyamadım. “Not:” demişsiniz, “mümkünse şiirlerimin iadesini rica ediyorum”. Biliyorsunuz, yollanan yazılar iade edilmiyor. Yine de dergi idaresine size yollamaları için vereceğim.

Şiirlerinize başlık koymama gibi bir orijinalliği bir yana bırakarak ortadan yırtılmış rastgele kağıtlara olmamak kaydıyla, son şekilleri verilmiş şiirlerinizi ve başka tür çalışmalarınızı yine yollayın. O zaman belki iyi niyetimiz size yararlı olabilir. Selamlar.

* Okuyucularla, 87.

Abdurrahman Başpınar, Maraş*

“Son Gece”, “Sokakta”, “Nefes Buğusu Camlar” ve “Kesik Rüya” isimli şiirlerinizin dördü de aynı düzeyde ve bana oldukça iyi göründü. Henüz acemi şiirler ama dengeli bir acemilik. Savruk değil. Biraz önce söyleştığımız arkadaştaki gibi, bir heyecan ve acele, yıpratıcı bir enerji, bir nevi sinir enerjisi yerine, sizde belki çok mütevazı fakat saf ve soğukkanlılıkla devam edecek bir yetenek hali görülüyor. Elimizdeki şiirlerinizi ve bu arada yaptığınız çalışmalarını bir kere daha gözden geçirerek yollayın mümkünse. Mısralar arasında کافی eksikliğinden dolayı bir tür kopukluk var. Bunu giderin. Kafiyelerin mutlaka mısra sonlarında olması gerekmez. Kafiyenin verdiği ahengi, elimizdeki şiirleriniz için söylüyorum özellikle, gizli ses uyumlarıyla vermeye çalışın. Çalışmalarınızı daha detaylı mektubunuzla birlikte yollayın. Selamlarımızla.

* Okuyucularla, s.128.

Kutsi Akıcı, Samsun*

Senelerdir kar yağıyor bizim ellere
Açmaz oldu artık ne oldu güllere
Bir haber gelsin yalvarırım
Tutuldu mu yoksa ne oldu dillere

“Hasretim Bir Güle” isimli dördlüğünüzü buraya aldık. Diğer dokuz şiiriniz, hep aynı konu yöresinde, hep aynı kelimelerle dönüp duruyor. Köyünden kentine kadar, yollara kadar taşmış kötülükleri, bozuklukları, dayanma gücü kalmamış bir insan olarak anlatıp duruyorsunuz. Yakınıyorsunuz. Yıkılan değerleri sıralıyorsunuz. Ne var ki bunların içinde, işte şiir diyebileceğimiz tek bir mısra bile yok. Sokaktaki har gür ve hiç bir şey yapamamanın içimizdeki karşılığı bir çok kişiyi bu tür, şiiriyetten uzak şeyler yazmaya zorluyor. Bir değişikliğe, bir değişmeye, yeni ve biraz daha ileriye bakabilmeye ve aktüel, geçici heyecanların üstüne çıkmaya ihtiyacınız var. Sizin, bizim, birçoklarımızın. Biz zaman olarak da, biraz daha ilerisi için, kuvvet, cesaret, sayı ve OLMA peşindeyiz. Yazdıklarınızı kendi kendinize bir daha değerlendirin.

Siz de Arapça öğrenin. Mizacınızın yumuşak ve ince olması için. Selamlarımızla.

* Okuyucularla, s. 135.

Nurullah Genç, Erzurum*

Muhterem kardeşim Cahit Zarifoğlu'na: Ben Erzurum'un Horasan kazasının sakini ve fakir (düşünen) lerinden biriyim. Zatialiniz ve arkadaşlarınızın çıkarmış olduğu Maveria 38. dergisini, bir arkadaşımın elinde 16.1.1980 günü gördüm. Derginizi okuduğumda çok güzel şeylerle karşılaştım. Bu, ben fakirin fikri. Başkalarının ne düşündüklerini bilemem.

Mektubunuz bu cümlelerle başlıyor. Hicret adlı uzun şiirinizden de bir lokma almak istiyorum:

Zaman mefhumuna sor
Anladığı bir dilden
Hicret neyi anlatır
Neler istiyor bizden
Bindörtüyz sene önce
Yaşarken
Vatan, mal ve mülk varken
Neden terk etti ahab
Ve cihan Peygamberi
O güzelim Mekke'yi

Zaman mefhumuna sor
Ses verdi dedi nerden
Hicret niçin yapılır
Hicret kimedir, kimden

Bu şiirinizin diğer bölümlerinde ve öteki şiirlerinizde, hamsilik dozunun fazlalığı, kalıplaşmış ideolojik deyimlerin bolluğu şiiri alaşağı etmiş. Şimdilik sadece bu hususa dikkat ederek çalışmalarınızı yönlendirmeli ve şiirinizi hikâye havasından kurtarmalısınız.

* Okuyucularla, s. 197.

MEKTUPLAR'dan

11.5.1981

(Âlim Kahraman'a)

Sevgili Kardeşim,

Demek askere gidiyorsun.

Haydi hayırlısı. Buraya beklerim gitmeden, sevineceğim. O günlerde Haydar da, Nevzat da gelebilseler şöyle bir enine boyuna görüşmeler yapsak âlâ olur.

Haziran sayısı için (17 Haziran Berat gecesi) kandil tebrikleri toplanabilir. Burada mayısta olduğu gibi bir kaç yerden temin etmeye çalışacağız. İstanbul için şöyle geniş bir çalışma yapabilirsiniz. Derginin fiyatı haziranda 80 lira oluyor. Mecburen. Abone 900, öğrenci 700 lira. Bir duraksama olabilir. Tedbirle geçiştirmeliyiz.

İlgi iyi ama artmalı.

Rasim yine bir hikâye yazıyor, haziran için inşallah yetişir. Ve senin yazın yetişsin. Askere gidene kadar birkaç yazı da yedekle isterim. İzinlerini yazı yazarak kullanmalısın değil mi?

Kamil'le yazışman iyi. Ama bütün ömrünü buna hasretme. Aslında sizler Mustafa Özçelik, Mustafa Çelik, Ali Açıkgoz, bir parça Recep Seyhan mektuplaşmalısınız. Daha, birileri daha olmalı. Rasim'e de yaz ve "kışkırt". Askerde bol bol düşünme vaktin olur. Herkesi mektuplarla yoklayarak kendini zinde tutabilirsin.

Recep bir ara buradaydı, aynı şeyleri söyledim. Senin de adresini verdim ona, yazışın diye. Fakat o başka yerlerde yazıyormuş. Bu idraksizliği aklım almıyor. Nazik bir şekilde ikaz ettim. (.....) Her yerde yazarak edebiyat atmosferi nasıl oluşur.

Ve sonra ne yapılmalı biliyor musun? Açığı açmalı açmalı hep.

Mesela Yaşamak için yazarken hep yaşamaktan söz etmişsin. Kendi üzerimize kapanıyor gibiyiz. Kendimize, yazdığımız mevzuya kapanıyor gibiyiz. Onca kitaplar okumuşsun, onca bilgilerin var, neden onlar devreye girmiyor, ne yazarsak yazalım onları da orada kullanmıyoruz. O bilgileri kendimize mal edemediğimiz için mi? Karakoç'u dikkatle oku... Dinle onu. (Niçin ziyaret etmiyorsun sık sık). İlkokulda öğrendiklerini bile kullanılır.

Kapanıyoruz, yalnız yazımızın konusuna değil, bir takım şahıslara da. Maverada da küçük bir dünya oluyor. Kendi kendimize kalıyor, dışarı doğru dar bir çerçeve yansıtıyor ve yozlaşıyor. Sen bazı yazılarında pek az bunu açar gibi yaptın. Ama sadece o yazıların konusu icabı daha değişik isimler ve çevrelerden söz ettin. Yani alanı geniş bir yere baktın ama bu bakışta bile o darlık, o kapanma vardı. Yazılar yer yer hep kıyas ve değişik edebiyat zevklerine dokunmalarla geniş-

lemeli. Eleştirinin önemini anlıyorsun, son bir kaç aydır Maverada çıkan yazılardan ancak seninkiler bazı çevrelerde konuşuluyor, üzerinde duruluyor ve ilgi merkezi oluyor. Değil mi? Niçin? Şu söylemek istediklerimin kendisi yoksa bile kokusu var da onun için. Böyle değerlendirmiyor musun?

O halde ilgi merkezi olabilmek için de, gerekli olanı yapmak için de cesur ve özgürce, edebiyatın sanatın otlaklarında özgürce cesurca gezelim, eleştirmenlerimiz kollarını sıvasın. Ama hani o eleştirmenler. İstiyorum ki dedikodulu bir dar alanda kıvrınmadan ve sayılarınız çoğalarak serpilip hep birlikte.

Ali Haydar şoke oldu diyorsun. Sana da o tür bir şeyler yazmıştım ve galiba kelimelerle anlatmıştın düşüncelerini. Sanıyorum iyi oldu. Şok tedavisi diye bir şey var. Biz de Ali Haydar'ın yazdıklarını sıhhat bulmasını, gerekli olana doğru, güçlü olana doğru serpilmesini istiyor değil miyiz? Ona yazdıklarım sadece kendi düşüncelerim değil. Rasim de iştirak ediyor onlara Erdem de. Ali Haydar kesinlikle kendini yenileyip aşmalı. Sanıyorum ona en iyi gelecek yazar Faulkner'dır. Tuhaf ama öyle. Bilinç akımının karışıklığını önermek tenakuzlu gibi. Ama dikkat edilecek, dikkat ettiğim bir şey var. Bilinç akımında gözün gördüğünü anlatmak var. İç anlatılmıyor ama biz onu takip ediyor ve anlıyoruz. Yani ki Ali Haydar sadece dışı, ama olan dışı, yapay dışı değil, olan dışı, hareketi, eylemi anlatmalı ve ama onun şimdiye kadar hikâyelerinde anlattığı içi anlamayı bize bırakmalı. Bu durumda bizim onun anlatacaklarından anlayacağımız şey onun şimdiye kadar anlattıkları olmayacaktır. Zaten bırakmasını istediğimiz de budur. Sanırım iyice anlaşılıştır ne demek istediğim.

Galiba çok mu uzadı.

Öyle yorgunum ki zihnen. Şu yazdıklarımı düşünüyor ve şu anda üretiyor olsam asla yazmam. Üzerinde düşünüp bildiğim şeyler olduğu için yazabiliyorum kendimi kelimelere cümlelere bırakarak. Nerdeyse ben olmadan kendi kendine çıkıyor bu mektup. Çünkü bir yandan da birazdan bir randevum var, birini doktora götüreceğim, akrabadan birini, bu götürüşün teferruatını düşünmekle meşgulüm.

Mustafa'yla, Ahmet'le, Ebubekir'le tanışman iyi olmuş. Görüş o çocuklarla sık sık. Fakat yeni olmaya ve yeniyi, aramaya mecbur olduğunu unutma. Bütün o çevrelerde artık "bayatlamış" bir maya vardır. O istemesen de, hele farkında değilsen sana bulaşır. Bu noktada açın geniş olmalı. John Kenet Galbraith ve bir iki isim daha var. Kenet'in "Kuşku Çağı" isimli eseri, bu kişileri okuyabilirsin. İşte o geniş aç için araçlar. Benim kullanmadığım ama bildiğim. Ve edebiyat eleştirme-

ciliğini bu eser gibi “Ekonomik büyümenin sınırları” gibi eserlerdeki dinamiklerle besleyip, yeni bir eleştiri getirme çabaları içine girmeyi isterim. Sadece İslâmî bir duyarlılıkla tıkanmanı istemiyorum. Yorulmasaydım ve yer olsaydı baştan beri söylediklerimi maddeler halinde yazacaktım. Bunu, bu mektubu okuduktan sonra sen yapar mısın? Hatta; bana da yazar mısın ne demek istediğimi... Gözlerinden öperim.

Cahit*

(Mektuplar, s.70-73)

(Talat Sait Halman’a)

10 Mayıs 1979

Sayın Halman,

Güzel mektubunuzu alalı epey zaman oldu. Cevaplamakta çeşitli meşgaleler nedeniyle geciktim. Umarım sıhhat ve afiyettesiniz. Gazetelerde hakkınızda, faaliyetleriniz hakkında cesaret verici haberler okudum.

Yolladığımız adreslere henüz müracaatımız olmadı. Bazı taşınma vs. problemleri içerisindeydik. Sanıyorum bugünlerde yapabileceğiz.

Önümüzdeki sayıdan başlamak üzere, İngilizceye bizlerden yaptığımız çevirileri, Türkçeleriyle birlikte yayınlamak istiyoruz. Orijinal bir şey olacak, özellikle de dergiyi yollayacağımız kitaplıklarda da ilgi uyandıracak diye düşünüyorum. Ne dersiniz?

Şu anda elimizde benden çevirmek nezaketinde bulunduğunuz iki adet çeviri var. Acaba bu düşüncemi uygulayacak tarzda düzenli olarak çeviriler yollayabilecek misin? Sizin ne kadar çok uğraşlar içinde bulunduğunuzu bildiğim için bunu ve kitaplık çapta çevirinin ne safhada olduğunu sormaya korkuyorum. Ama Tanrı aşkına beni yatıştırın, İngilizce antoloji projemiz ne oldu?

Mavera’nın düzenli olarak elinize geçtiğini umarım.

Türkiye’de dergi ve kitap yayınlamak korkunç zorlaştı. Elbet düzelir, elbet düzelir diye tahammül edip gidiyoruz. Çok uzaktasınız ama bunun acısını sizin de bizler kadar duyduğunuzu biliyorum.

Selam ve saygılarımla.

Cahit Zarifoğlu**

(Mektuplar, s.190-191)

* Yedi İklim Dergisi, s.5-6 Temmuz-Ağustos 1987

** Hece Dergisi, sayı 126-127-128 Ankara, 2007

